

Szekeres István (Budakalász):

Uráli, nemeket jelölő fejszimbólumok történeti összefoglalása, s ami köröttük van

Uráli, Irbit-parti sziklarajzok
nemeket jelölő fejszimbólumai

Bevezetés

Helsinkiben — egy népművészeti bolt ajtajára függesztett pelerinen, rögtön megláttam az uráli, Irbit-parti sziklarajzok nemeket jelölő — kerekfejű férfi és rombuszfejű nők szimbólumait:

— A **Tallinni Skanzenben** már szándékosan kerestem. Erdős területe nagysága miatt az északi felét sikerült csak bejárnom. Az egyik 17. századi, régi használati tárgyakkal berendezett faháznál, kis kosárkában *ott is megtaláltam a babák ősi, hím és nőnem fejszimbólum* jelöléseit:

Ezzel: az **uráli Irbit-parti sziklarajzoktól nyugatra a finnekig, keletre a kínai (ku-wen) ó-képirásig**, immár bizonyított a nőnem **ősuráli rombuszfejjel** jelölése:

Egyben: Az **uráli ősnyelv** utódnyelveit beszélők **nyelvi és néprajzi azonosítója!** Mert más **nyelvcsaládok népeinek hagyományában és néprajzi kultúrájában** — még **időleges átvételükre** sem *találunk* példát! — mint egykor a **kínai (ku-wen) ó-képirásban**.

Teljesen új módszerű feltárási bizonyítékai „felülírnak” minden más **nyelvészeti, történeti (történelmi!)** koncepciót!

A **hím és nő nemet jelölő uráli fejszimbólumokat** nem lehet (laikusan) „félremagyarázni”, mert **sziklákba vésvé őrzik ősuráli bizonyosságukat!** Miként az „ó-kínai szomszédságban” **egy új nép és kultúra** létrejöttét is, amelynek **bizonyítékait csak a Kárpát-medencében lehet egymással összefüggő alábbi adatcsoportok rendszereiben vizsgálni:**

1./ Az Irbit-parti sziklarajzok nemeket jelölő fejszimbólumai „alaptételként” bizonyítják az uráli ősnép keleti és nyugati irányú szétvándorlását életterük korabeli földrajzi övezetében. Mert **más nyelvcsaládok népeinek ősműveltségi hagyományában és kultúrájában ismeretlenek!**

Csak és **kizárólag**, az „uráli ősnyelv” **utódnyelveit beszélők ősműveltségéhez** kötődnek! Ezért részletesebben vizsgáljuk **ősnépünk keleti irányú** térfoglalását, és új **műveltségének** létrejöttét.

2./ A Kárpát-medencébe a nőnem $\diamond$ **fejszimbólum** jelölése az **ősuráli 'vulva'** rajzaként jutott el. De a **hímnem uráli kerek fejszimbólum** jelölése a **csulúti kőrajzokon atyakereszt fejekre** változott, ahogy a **székely kopjafák** $\times$ fejrészén is látjuk. De az Aranyosgerendi Református templom osztott oszlopain a **rombuszfejú** nőneműek hím párjaiként **kínai** $\times > \times$ **fu** (anya) **piktogramokat** látunk.

— Csak a Szent Korona abroncsán **látjuk** az uralkodónak „megbízást adó” kör (**félkör**) alakú **hímneműek**, és **ágyékháromszögekkel** szimbolizált **nőneműek jelképeit**. Ezért lehetett a **megbízás jelképeként csak egyszer**: a **szereződés ünnepélyes megkötése** alkalmával, az uralkodói megbízást megkapó fején.

3./ A nyelvünkön történő betűképzést, — kezdetben csak a kínai piktogramok jelentések **nyelvünkön „olvasott” szavaihoz** (szótöveikhez) **kapcsolt toldalékaink hangjelölései** tették szükségessé, és olyan szavak „írásának” hangjelölései, amelyeknek nem volt piktogramjuk. Ezért „**vegyes rendszerűek**” voltak az **első feliratok**, a néhány előkerült **koraavar tárgyfelirat** tanúsága szerint. Mert a **hunok, koraavarok „feliratos kő és csontrajzain”,** és **Árpád népe régészeti leletein** még csak kínai piktogramok és a teknős jelcsalád hun ideogrammai vannak.

4./ A székely írás egyetlen hiteles ábécéje: a Nikolsburgi Ábécé, — mert a **betűk rajzával és szókezdő (akrofoniás) hangértékével** helyreállított piktogram/ideogramma **előzményű jelentéseik, rendre azonosíthatók a kínai írástörténet szakirodalmában** megkeresett **piktogram/ideogramma** előzményük **átvételekori rajzával,** és nyelvünkön megnevezett **jelentésével.** A **Nikolsburgi Ábécében** még a **betűk akrofoniás (szókezdő) hangértékeinek** írásmódjai is egyeznek a **kínai piktogram jelentések** nyelvünkön megnevezett szavainak **kancelláriai hangjelölő írásmódjával!** Ami arra is utal, hogy az **ábécé összeállítója még jól ismerte a kínai piktogramok és hun ideogrammak** nyelvünkön megnevezett jelentéseit.

Ez pedig, — latinbetűs írásunk korszakolt kancelláriai hangjelölési rendszereinek ismeretében, korszakolhatóvá teszi a Nikolsburgi Ábécé betűinek hangértékjelöléseit is.

5./ A kínai **Hung-fan** (Nagy szabály) *filozófia öt elemét* a hunok a **nőnemű teknős** (ku-wen) *piktogramból, tájolt rajzrészekként* kivonással („kiemeléssel”) is ideogrammaként megjelenítették. Bizonyossága az Aluchaideng helység közelében megtalált gazdag hun aranykincs, amelyet a korai hun (*xiongnu*) korba, Kr. sz. előtti 5.–3. századba (a Hadakozó Államok korába) kelteznek. Ennek része a gömbölyű *teknőspáncélt* (az Ég és föld mását) *utánzó fejdísz*, amelyet a hun 𠂇 **tűz** : 𠂇 **dél**, és a (folyó)víz : 𠂇 **észak** ideogramma párokkal, **észak** ↔ **dél** főirányba tájoltak.

A **Hung-fan** („Nagy Szabály”) *filozófia* a ’jó’ folyó és patakneveinkből származó székely 𠂇 ’j’ betű akrofonias hangértékében, és **három Sajó** (*Sófolyó*) **nevében** is jelen van a Kárpát-medencében! Valamint, közmondásainkban is, amelyek közül a „**Fából vaskarika!**” mindennapi használatunkban előfordul ma is; bár *senki nem tudja már* a közmondás eredetét. S ez, **őskultúránk, ősműveltségünk egykor igen szoros műveltségi kapcsolatát, kötődését** bizonyítja a **kínai őskultúrával**.

A **török** és **mongol közmondások** között (eddig) *egyetlen olyan közmondással* — keresve sem találkoztam, amelyik bármilyen hasonló, *szoros összefüggésben* volna a Hung-fan filozófiával! Annak ellenére sem, hogy a „Mongol Szélrózsákban” fogalmai jelen vannak! De a *galik* (galig) *ábécében* lévő betűi grafémáinak származtatása teljesen bizonytalan. (L.: Szekeres 2008, 75)

6. „**Magyar**” **népnevünk** és **Megyer törzsnevünk** szintén a kínai szomszédságához, **lovass életmódunk** és **lovass kultúránk megnevezéséhez kötődik!** Számos eurázsiai, kárpát-medencei településnevünkben jelen van. Szótöve a kínai *mra > ma (ló) szó, amelyhez –cs főnévképző járult, s így: **ma-cs** > **ma-dzs** > **ma-gy** hangváltozásokkal jött létre a szóösszetétel **ma-gy-**, > **me-gy-** *előtagja*. Az utótag az **er** > **-ar**, amely az uráli ősnyelvi örökségünkből való, **em-** ’nő, nőstény’ jelentésű előtag szótól *megkülönböztetést jelölő* ***ber** utótag. Amely az **em-ber** szavunkban is jelen van. Ennek **rövidült -er** > **-ar** *utótagjával* azonos a **magy-er**, > **Megy-er**, **magy-ar** szó utótagja.

Ily módon jött létre a kínai ’ma’ (ló) szó előtagból és az uráli **-er** > **-ar** utótaggal és hangrendi kiegyenlítődéssel a **magy-er** > **Megy-er** > **magy-ar** szó. Ennek a szintén magas hangrendű **ma** > **me** előtagjából lett képezve az *ismeretlen eredetűnek tartott* (TESz 2. 887.) ’**mén**’ (ménés) szavunk is **-ny**, **-n** képzőkkel. (L.: **Mén**: 1135//1329: *Menes* sz. szn.; 1150 k./13 – 14. sz. : *Menemorout* szn. ; 1237 – 40 *Menfy* hn.; 1261: *Menyto* hn.; 1382: *mynees* sz. szn.; 1395 k.: *men*; 1560: *Meny loo*. (TESz 2. 887) Első fokozaton bizonyítva ’**magyar**’ és ’**Megyer**’ szavunk kínai eredetű ***mra** > **ma** > **me** (ló) *szótövét*.

Kezdjük vizsgálatainkat az uráli, Irbit-parti sziklarajzokkal:

1./ Az uráli nemeket jelző **fejszimbólumok finn és észti adatait** a kínai ó-képirásban csak *időszakosan* használt **fejszimbólum adatokkal földrajzi övezetükben összekötve**, a teljes **finnugor nyelvlánc** ősi fejszimbólumokkal jelölt, **keleti és nyugati végződésai** jelennek meg előttünk.

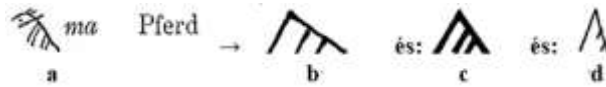
Mert a nemeket jelző uráli fejszimbólumok más nyelvcsaládokba tartozó népeknél — még **időszakosan sem tudtak „meghonosodni”!** — mint egykor a kínai (ku-wen) ó-képirásban. **Rajzuk és jelentésük az uráli ősnép nyelvéhez, kultúrájához és gondolkodásmódjához kötődik!**

Olyan egyedi „azonosítója” az „uráli ősnyelv” utódnyelveit beszélőknek, amely kőbe vésett rajzaival és jelentésével „felülír” MINDEN KORÁBBI nyelvészeti és történelmi koncepciót! —

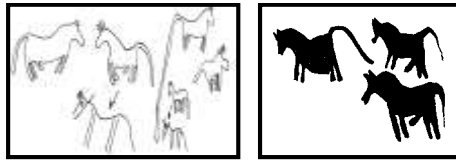
Csak, és csakis az „uráli nyelvcsalád” ősuráli népének műveltségét, hagyományát örözik! (Ennek „térképezhető” feltárását a finnugor nyelvcsaládba tartozó minden nép hagyományainak néprajzi vizsgálatával el kellene végezni, mert feltehetően sok nyelvtörténeti, kulturális és más ismerethez juthatnánk. (Amire nekem már időm, és lehetőségem sincs.)

A kínai ó-képirás (ku-wen) **történetében** csak *időszakosan* volt jelen, amikor a **kínai teknős piktogram nőnemét az uráli Irbit-parti Sziklarajzok nőnemű alakjainak fejszimbólumával: a vulva rajzával** jelölték. S hogy az *ős-kínai kultúrkörben* megtörténhetett, az **erős katonai képességű és magas műveltségű** népéről vall! Amely kölcsönhatásba került az *ős-kínai kultúrával* már a Sang (-Jin) uralkodóház (i. e. (XVII) XIV – XI. szd.) idejében, amikor az *ős-uráli* és az *ős-kínai* kultúra és nép szomszédságba került egymással.

Ugyanerre az időszakra tehető a kínai ku-wen (*ó-képirás*) képlelek átvétele is. De, megfogalmazódott bennem a kételkedés már a 90-es években, hogy akkor valójában: *Kik, mit, és hogyan vettek át egymástól...?* Mert az ó-kínai ***mra** > **ma** jelentésű **képjel** és a belőle képzett ’l’ hangértékű székely betű:

előzményeinek rajzát közép-ázsiai ⁽¹⁷⁹⁾ és hun-kori ⁽¹⁸⁰⁾ (mongóliai) sziklarajzokon találtam meg:

— Az uráli, **Irbít-parti sziklarajzok kora** legalább 5000 év! De nem lehet figyelmen kívül hagyni a mongóliai neolitikus (i. e. III. évezred?) sziklarajzokat sem, az autochton népességgel új népet alkotó folyamatnál. Amelyben a **nyelvét és ősuráli hagyományait őrző nép** a már fejlettebb **fegyveres képességeivel és kultúrájával** felülkerekedett.

Az uráli **Irbít-parti sziklarajzok** *nemeket jelölő fejszimbólumai* bizonyítják az „uráli ősnép” műveltségét, és kelet-nyugati irányú szétvándorlását. Mert **keletre**, a mai Mongólia területére **a (Huang-ho) Sárga folyóig**, — **nyugatra** a mai **Finnszországig** „szétterjedéssel” **nem juthattak!** Csak vándorlás folyamatával. Amelynek oka: az életmódváltással egyre gyorsabban gyarapodó népesség volt, s amely folyamat nem azonos módon ment végbe az Uráltól keleti, és nyugati irányban.

A keleti irányba tartókat erősebb ősiráni hatás érte (érhette) a nagyállattartó (lovas-nomád) életmódra áttéréssel, amely gyorsabban növekvő népességet, és ehhez gyorsabban növekvő területszükségletet is gerjesztett. S ez felgyorsulhatott, amikor a társadalmi-technikai fejlődés következményeként, hatalmukat a fejlettebb katonai képességeikkel is biztosítani tudták *életmódjuk földrajzi övezetében*. Magukba olvasztva a szervezetségükben is gyengébb, más nyelvű népeket.

— A **hódító népekre** mindig is jellemző volt, hogy a legyőzött (*meghódolt*) népekből (is) szereztek maguknak feleséget. Ezért logikusan, — **a sztyeppei pásztor katonanépek** „*hímneműinek*” a nőneműeknél, talán állandóbbak a származási láncban öröklött (genetikai?) sajátságai. S ez **csak a** hosszú időn át, **folyamatosan asszimilált más népelemek többséggé válásával csökkenhet** az eredetiből alacsonyabb részarányúvá, vagy tűnhet lényegében el! Mert teljesen más a steppei pásztor katonanépek társadalmi a kifejlődő *katonai demokráciában!*

A **hadviselő férfiak** — a hadszervezet törzseinek „**katonanyelvét**” használták felnőve akkor is, ha gyermekként más nyelvüként, először az anyjuk nyelvét tanulták meg. Mert a **katonai demokrácia szervezetségében** élő *sztyeppei pásztornépek* fegyveres erőinek „*hivatalos*” használati nyelve, a **törzsi hadszervezet hadviselőinek „apanyelve”** volt!

Az „uráli ősnép” szétvándorlása az Urál hegységtől **nyugatra**, életmódjuk földrajzi övezetének életterében, *a terület vízrajza alapján* inkább vízi utakon (folyókon) történhetett.

— **De a keleti irányba nem!** — mert a széles szibériai folyók délről észak felé folynak, csak folyásuk felsőbb szakaszain voltak jobban átjárhatóak, ahol *a sziklarajzokat* is megtalálták.

A lovas-nomád életmódra áttérés iráni (szkíta?) népelemekkel érintkezve és keveredve ment (*mehegett*) végbe. S ez a hadszervezésben is fejlettebb katonai fölényt biztosított a már „lovas népeknek”.

— Az Urál hegységben megtalált neolitikus sziklarajzok vizsgálatához térve, főként érdekes, hogy Reguly Antal nem járt az Irbít-parti sziklarajzoknál, amikor az Urál hegység környékét is bejárta.

Pedig már jóval korábban publikálta **Philipp Johann von Strahlenberg** német nyelven Stockholmban: „*Das nord -und ostliche Theil von Europe und Asia*” („Európa és Ázsia keleti része”, Autoris, 1730.) c. könyvét, amelynek a *Historich Geographische Beschreibung* (Történelmi földrajzi leírás) c. fejezetében a 364-367. oldalon a XIII.; XIV.; XV.; XVI. táblákon láthatók a sziklarajzok.

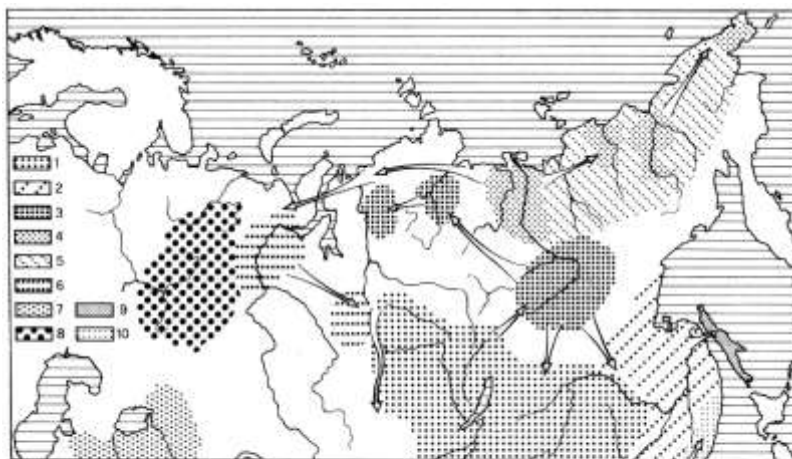
Az pedig szintén érdekes, (!) hogy Debreczeni Miklós (1914) művén kívül — *az uráli sziklarajzokkal foglalkozó orosz és magyar szerzők műveiben még említését sem találok az Irbít-parti Sziklarajzoknak!* (L.: Szekeres 2008. 90-96.) Vajon, *miért nem?*

Az „Urál és a Tom folyó közti területen feltárt sziklarajzok alapján taglalt őstörténeti vonatkozásokat Hoppál Mihály így foglalta össze:

„... e rajzok zömét a helyi lakosság az i. e. III. évezredtől időszámításunk kezdetéig készítette: e lakosok pedig nem lehettek mások, mint az obi-ugorok elődei” (idézi Hoppál 1982: 7).

Itt tehát az i.e. III. évezredről, az Urál-vidéki neolitikumról van szó (vö. Hoppál 1982: 8–9), amikor az Urál és az Ob közötti terület az ugorok szállásterülete, és a „legnagyobb valószínűsége annak van, hogy a Csernyecov által leírt uráli sziklarajzokat határozottan az obi-ugorok elődeihez lehet kapcsolni” (Hoppál 1982: 8). Ezek az i. e. III. évezredre, Csernyecov szerint az i. e. II. évezred első felére datált, az obi-ugoroknak tulajdonított ábrázolatok újraértékelődhetnek, ha a jelenlegi őstörténet-kutatásra tekintettel újragondoljuk az egész finnugorság őstörténetét, különös tekintettel az uráli őshaza-elméletre, amely Hajdú Péter nevéhez fűződik.” (Szij Enikő: „Reguly Antal és a Tagil-menti sziklarajzok” Nyelvtudományi Közlemények 100. 289–300.) (2003)

A. Okladnyikov nyilakkal jelöli az **uráli** és **obi**, és az északi **lénai kultúra** „vándorlását” a **bajkái kultúrába**, amely délen már közvetlenül érintkezett az **ó-kínai kultúrával**:

Ójókori kultúrák területi elhelyezkedése Szibériában
A. Okladnyikov szerint

1. bajkái kultúra; 2. amuri kultúra; 3. közép-lénai kultúra; 4. alsó-lénai kultúra; 5. az alsó-lénai kultúra feltételezett elterjedési területe; 6. obi kultúra; 7. keletminári kultúra; 8. uráli kultúra (sigiri kultúra); 9. szahalini kultúra; 10. tengermelléki kultúra (kagylóhéjalmok kultúrája)

— Az **uráli fejszimbólumok használata** a mai **Mongólia területén** és a **Léna - Oljokma mentén vitathatatlan hitelességgel bizonyítják, hogy téves** minden olyan nyelvészeti és más elképzelés, amely a mai nyelvöldrajzi helyzetet vetíti vissza Belső-Ázsiában az évezredekkel korábbi állapotra. Mert **a hunok, avarok távozása után megszűnt** a mai Mongólia és környezete térségében **a nemetet jelölő uráli fejszimbólumaink használata! Eltávozásukat Belső-Ázsiából bizonyítja, hogy a hunok, kora-avarok és Árpád népe** a régészeti leletein is megtalált kínai piktogramokkal **megjelentek a Kárpát-medencében. Együtt, az ősuráli, nőnemet jelölő rombusz fejszimbólumokkal!**

Az „uráli ősnép” **kelet-nyugati irányú szétvándorlása Harmatta János kutatása alapján** is jól bizonyítható, mert az átvett **iráni eredetű szavak** egymástól időrendben is eltérő mennyisége, a kétirányú szétvándorlás folyamatát igazolják életterük földrajzi övezetében.

„**Irániak és finnugorok, irániak és magyarok**” c. tanulmányában — az általam feltárt uráli, nemetet jelző fejszimbólum adatokkal párhuzamosan — az iráni jövevényszavak időrendi eloszlásával bizonyítja az „uráli” eredetű népek érintkezését (és keveredését) iráni nyelvű népekkel. S ez feltehető, hogy döntő módon emelte magasabb szintre szervezettségüket és katonai képességeiket.

Az ősiráni nyelvi érintkezés a vogul és osztják nép esetében a többi „finn-ugor” néptől eltérően, sokkal gyengébb volt. Így kevesebb „**ősiráni**” jövevényszó került a vogul és osztják nyelvbe. A vogulok és osztjakok elődei a már keleti irányba távolodó elődnépünkkel (elődnépeinkkel) kerültek (kerülhettek) érintkezésbe, s így az ősiráni nyelv hatása csak áttételesen, kevésbé érvényesülhetett:

<i>lapp</i>	<i>finn</i>	<i>cseremis</i>	<i>mordvin</i>	<i>zürjén</i>	<i>votják</i>	<i>magyar</i>	<i>vogul</i>	<i>osztják</i>
15	25	14	27	27	24	26	15	12

A későbbi, **ó-iráni** nyelvű népek jelentősebb steppei térhódítására csak e történeti (és nyelvi) folyamatok végbemenése után nyílt történelmi lehetőség, amikor a „*finnugor nyelvek*” létrejötté már lényegében befejeződött.

Ősnépünk még érintkezett az „ugor” népekkel. De szállásterületei — már Kr. sz. előtt a II. évezredben érintkeztek az ős-kínai népeiséggel és kultúrájával is, mert az **uráli nemjelölő fej és ágyékháromszög szimbólumok** megjelentek az ó-kínai írás Jin-kori történetében.

A jelentős keleti irányú elmozdulással a további iráni kapcsolatok majdhogyan megszűntek. A legkevesebb ó-iráni jövevényszó nyelvünkbe és a vogul-osztják nyelvbe került — az összes „finnugor” nyelv közül. Legtöbb pedig a zürjén, votják és mordvin nyelvbe:

<i>lapp</i>	<i>finn</i>	<i>cseremisiz</i>	<i>mordvin</i>	<i>zürjén</i>	<i>votják</i>	<i>magyar</i>	<i>vogul</i>	<i>osztják</i>
7	10	12	19	33	25	6	9	8

„Az ősmagyarokat e korban a finnugor törzsek közül a legkisebb iráni hatás érte. Ez csak úgy érthető, ha feltesszük, hogy településterületük a Volga vidéki szkíta törzsszövetségtől távolabb északra vagy keletre esett, s esetleg a permiek közöttük és a szkíták között helyezkedtek el. Az ősiráni kor óta tehát a finnugor törzsek földrajzi helyzetében lényeges változások következhetnek be.” (Harmatta 178)

Nos, épp a preszkítákkal jutottak el a kínai szomszédságba, ahonnan **nyelv és kultúrahordozó elődnépeink**, Kr. születése előtt és az utáni évszázad(ok)ban szorultak ki, a kínai, és más nyelvű népek nyomására.

Részekre szakadva, iráni nyelvű népeken törve át, (Vö.: Harmatta János: Nyelvünk kelet-iráni, régebbi és újabb alán, északnyugat-iráni és xvarizmi alán jövevényszavai), — amikor a jüe-csi, majd az alán törzsszövetséget rombolták szét.

Az „etnikai ütközés” erejére vall, hogy e „legyőzött” népek a félkör minden irányába távoztak. — Nyugatra a Kaukázus és a permiek felé, az alábbiak szerint:

„A magyar nyelv közép-iráni jövevényszavai között is több, különböző eredetű csoportot lehet felismerni. A kutatás jelen állapotában a kelet-iráni jövevényszavakon kívül még legalább 4 réteget lehet megkülönböztetni: a régibb és az újabb alán, az északnyugatiráni és a xvarizmi alán jövevényszókat. A régibb és újabb alán jövevényszók között a kronológiai határvonal az alán törzsszövetség felbomlása a hunok támadása következtében. Ugyanez a kronológiai tagolódása a permi nyelvek alán jövevényszavainak is.” (Harmatta 181)

Ezért, ennek következményeként, a „finnugor” nyelvek közül a mai magyarság elődnépeinek nyelvbe került a legtöbb iráni jövevényszó (45), amelyből 12 keletiráni:

<i>lapp</i>	<i>finn</i>	<i>cseremisiz</i>	<i>mordvin</i>	<i>zürjén</i>	<i>votják</i>	<i>magyar</i>	<i>vogul</i>	<i>osztják</i>
(1)	(4)	(12)	(28)	(39)	(31)	(45)	(24)	(17)
1	4	1	12	8	6	12	12	8

„A táblázatból fontos megfigyelések adódnak. Megfigyelhető elsősorban, hogy a finnbe (és a lappba) a közép-iráni jövevényszavaknak már csak ez a legkorábbi, keletiráni rétege jut el.

Ez nyilván azt jelenti, hogy e jövevényszók átvétele után a finnek (és észtek) érintkezése a keletebbre lakó finnugor népekkel s rajtuk keresztül az irániakkal megszakadt.

Fontos megfigyelni azt is, hogy e keletiráni jövevényszóréteg az egyes finnugor nyelvekbe feltűnően egyenlőtlenül jelentkezik. Figyelmen kívül hagyva a sajátos helyzetű finnt és lappot, a többi finnugor nyelvben a keletiráni eredetű átvételek a közép-iráni jövevényszók következő százalékát képviselik:

<i>cseremisiz</i>	<i>mordvin</i>	<i>zürjén</i>	<i>votják</i>	<i>magyar</i>	<i>vogul</i>	<i>osztják</i>
8,3%	42,8%	20,5%	19,3%	26,6%	50%	47%

Mint láthatjuk, a cseremisizben a közép-iráni jövevényszóknak csak kis hányada keletiráni eredetű. Viszonylag több (20-25%) található belőlük a zürjénben, votjákban, és a magyarban, míg a mordvin, a vogul és osztják kiugrik a többi finnugor nyelv közül a keletiráni jövevényszók 50%-ot is elérő arányával. Lehetséges, hogy a vogulban és osztjákban e jövevényszók százalékaránya valójában még magasabb, mert a keletiráni hangfejlődési sajátosságot nem mutató átvételek egy része lehet ugyanilyen eredetű is. E jelenségnek bizonyára az lehet a magyarázata, hogy a mordvinok, vogulok és osztjások szorosabb kapcsolatba kerültek a közép-iráni kor elején különböző keletiráni, Közép-Ázsiából Kelet-Európába vagy Nyugat-Szibériába húzódtott törzsekkel.

A történeti forrásokban ez a folyamat jól megragadható. A hun támadások által előidézett szaka és jüe-csi vándorlás mozgásba hozta Közép-Ázsia nomád iráni népeit is az i.e. II. században és egészen a Dnyeper-vidékig érezte a hatását.” (Harmatta 180)

— Legtöbb a magyarság elődnépeinek nyelvbe került (: 45). Legkevesebb a finn (: 4) és a lapp (: 1) nyelvbe. (L. Szekeres 2008, 97.)

A mai Mongólia területére eljutott ősuráli (nyelvű és kultúrájú) népesség érintkezésbe került az ó-kínai földműves kultúrával. Az eltérő földrajzi környezetben és már katonai demokráciában élő, nem keveredett a kínai földművelő népességgel. Olyan javait és termékeit igyekezett megszerezni, amelyek életmódjukban nem voltak elérhetőek. Pl.: a hun-kori mongóliai sírokban talált kínai tükröket, stb.

A keleti irányú helyváltoztatásaik közben más nyelvű és kultúrájú népelemekkel is érintkeztek. S mivel az erősebb nomadizáló népekhez mindig is csatlakoztak más nyelvű és kultúrájú (legyőzött) néprészek, — ez idővel nem csak antropológiai megjelenésüket változtatta meg.

A nemeket jelző uráli fejszimbólumok azzal is bizonyítják erős nyelvi és kulturális sajátosságukat, hogy más nyelvcsaládok népeinél — nem tudtak „meghonosodni!” **S ezt erősen ki kell hangsúlyozni!**

— **Mert egyetlen török, mongol, vagy iráni nyelvű népnél sem ismeretesek a nőnemet jelző (rombusz) és a hímnemet jelző kerekfej szimbólumok!** Pedig ott voltak egykor Mongólia területén, s az ó-kínai képírásban is!

Az Árpád-kori Aranyosgerendi Református templom bejárati osztott oszlopainak mindkét oldalán — a levéldíszek között látjuk a **rombuszfejű nőalakot** és a **kínai 'atya' piktogramot!**

S e nő és hímnemet jelölő szimbólumok együtt — önmagukban is (hitelesen!) bizonyítják a Kárpát-medencében, régmúltunk mongóliai, kínai kultúrkörbéli történetét. Amelyek bizonyosságához csatlakoznak a koraavar és székely betűk *hun, koraavar és Árpád népe régészeti leletein* megtalált kínai piktogramok/ideogrammak (L.: „*A székely írás három ábécéjének történeti összehasonlító összevetése*” 2016.), s az első *kora és középpavar-kori, vegyes rendszerű* tárgyfeliratok. Amelyekben a kínai piktogramokhoz, — mint a kínai gyökjelekhez — csatlakoztatták jobboldalon a nyelvünkön képzett betűket: — **Nyelvünk toldalékait.**

A lovas-nomád életmóddal összefüggésben, a kínai szomszédság „*hozománya*” lehet 'magyar' népnévünk létrejöttje is, amelynek szótöve a kínai: *mra > **ma** (ló). Miként a TESz 2. 887. oldalán „*ismeretlen eredetűnek*” tekintett 'mén' szavunk is, amely szót a magas hangrendű ma > **me** változathól **n ~ ny** képzővel képezték. Épp úgy, mint a vegyes hangrendű **magy-er** népnévünkből hangrendi kiegyenlítődéssel a magas hangrendű **Megyer**, és a mély hangrendű **magyar** népnévünket. (Részletesen: „*Magyar, Megyer, és mén szavunk történeti összehasonlító etimológiája*” c. tanulmányomban.)

Az uráli nemeket jelző fejszimbólumok rámutatnak arra is, hogy elődnépeink **fejlettebb hadászati képességükkel és műveltségükkel** kelet felé haladva, folyamatosan asszimilálták az életterükbe került más nyelvű néprészeket. S ez idővel **embertani jellemzőiket is megváltoztatta!** (L. Szekeres 2008, **XI. Termékenységi szimbólumaink az Urál-hegység és a Sárga-folyó (Huang-ho) között.**)

A vándorlás folyamatának *sajátságos ősműveltségi* kísérői voltak: a **hím** és **nőnemet** a külső nemi szervek rajzával jelölő fejszimbólumok, amelyeket állatok (szarvasok) nemének jelölésére is használtak. Amelyek a hun és avar-kor előtt a **Kárpát-medencében ismeretlenek voltak!**

A keleti irányú vándorlás „útvonalát” jellemezte még, a nőnem ágyékháromszöggel történt jelölése is, ahogy az uráli, Irbit-parti sziklarajz nőalak ágyékának megjelenítését is látjuk. Amely ágyékháromszög az uráli kultúra részeként, szintén eljutott a kínai (ku-wen) ó-képírásba. (L.: **No. 19.** jelcikkemben.)

— Az uráli, Irbit-parti sziklarajzok rombusz-fejű nőalakjai a rombusz-fejű „kínai” ku-wen (ó-képírás) teknőtől jelentős távolságra vannak. Joggal izgat bennünket a kérdés: Maradtak bizonyító „sziklarajz nyomok” ősnépünk kelet felé vándorlása útján? S e „nyomokból” milyen történelmi adatokhoz juthatunk? Mert a *rombusz* (fej) és az *ágyékháromszög*, népünk és népművészetünk, máig élő, **nőnemet jelölő szimbóluma.**

Dél-Szibéria és Belső-Ázsia felszíne hegységekkel, folyókkal szabdalta. A sziklák anyaga jól megőrizte a régmúlt korok kőbe vésett emlékeit. Csak kellő felkészültség (és készség) szükséges, hogy meg is értsük az ősi ábrázolások történeti összefüggéseit.

A szibériai sziklarajz-irodalom megteremtői D. G. Messerschmidt és G. I. Strahlenberg után a XX. század kiváló orosz kutatói: Alekszej Pavlovics Okladnyikov és Eleonora Afanaszjevna Novgorodova és M. A Devlet voltak, akik a szibériai és mongóliai sziklarajzok világát feltárták és feldolgozták. —

— „Sajátos stílus területet jelentenek a Bajkálon túli vidékek és Észak-Mongólia. A vörös festékekkel

készített rajzok stílusukban, motívumaikban meglehetősen egyöntetűek: madarakat, „kerítéseket”, stilizált emberalakokat ábrázolnak, és a Bajkáltól keletre és Közép-Ázsiában elterülő steppék első állattenyésztő népeinek köszönhetik létrejöttüket.

Sajátosak a Szibéria legdélebbi vidékein, az Altájban és Tuva területén felfedezett sziklarajzok is. Uralkodó motívumuk a hegyi kecske és az íjjal és nyilakkal felfegyverzett vadász alakja. A legrégebbi ábrázolások a mongóliai és közép-ázsiai sziklarajzokkal rokoníthatók. A dél-szibériai steppék írott szikláit az őskori vadászok és állattartók alkották.

E déli régió kivül az őskori szibériai és távol-keleti művészetnek van még egy kultúrtörténeti szempontból jelentős köre: a szibériai tajga erdei vadászainak alkotásai. A hatalmas terület őskori lakói sajátos világnézetet fejlesztettek ki. Termelési tapasztalataik, világnézetük és művészeti felfogásuk talaján naiv-realista művészet született. Ennek uralkodó motívuma a szibériai tajga legnagyobb állata, a jávorszarvas, amelynek vadászata a törzsek létének alapját jelentett. Legcsodálatosabb művészeti emlékek a Tom folyó völgyében felfedezett sziklarajzok együttese; róluk szól ez a könyv.

A szibériai Tom partján, a végelláthatatlan erdőségek szélén magasló szirtekre vésték e kivételes értékű művészeti alkotásokat. A jávorszarvas tehemenek, csónakokon és esetlen emberalakokon kívül szinte lírai szeretettel ábrázolt gázlómadarak, bölcs bagoly-alakok, napkarikák, egymást váltó költői jelképek lepik el a sziklákat, A Tom folyó völgyének sziklarajzai földrajzi szempontból két különböző világ határán — egyszerre jelenítik meg az erdős-ligetes tajga lakóinak gondolatvilágát s a déli népek sajátos képzeit.” (Okladnyikov-Martinov 40) ⁽¹¹³⁾

— „A Tom menti sziklarajzok északabbra vannak az állattenyésztő népek sziklarajzainál, minket mégis rendkívül érdekelnek, mivel e két terület határvidékére esnek, többen az obi ugorok elődeinek tulajdonítják: „a sziklarajzok finnugor elődeink hiedelemvilágának dokumentumai, felbecsülhetetlen értékű elemei.” Továbbá:

„Szibéria nyugati felében a hatalmas Ob egyik mellékfolyójának, a Tomnak völgye két kulturális terület határán helyezkedik el. Fontosak itt egyfelől az Észak-Európa felé mutató jelenségek (például a mítoszok világából a sítalpas szarvasüldöző férfi alakját idézzük majd), és fellelhetők a szibériai steppék lovasnomádjainak nap-szarvas tiszteletéhez fűződő kapcsolatok is. A legfontosabbak azonban a sziklarajzok eredeti, vagyis más területek hasonló korú emlékeitől eltérő vonásai. A két tudós szerző megállapította, hogy e rajzok zömét a helyi lakosság az i. e. III. évezredtől időszámításunk kezdetéig készítette; e lakosok pedig nem lehettek mások, mint az obi-ugorok elődei.

Ez a megállapítás az első pillanatban talán meglepően hangzik, hiszen úgy tudtuk, hogy a finnugor őshaza és köztük az obi-ugoroké is az Urál európai oldalán helyezkedett el. Újabban viszont éppen szovjet kutatók azok, akik — a legfrissebb kutatási eredmények figyelembevételével — ezekben a korai évezredekben az Urál szibériai oldalára helyezik az őshazát, pontosabban az obi-ugorok s köztük a magyarok elődeinek régi szálláshelyeit.

A fiatalabb magyar és más nemzetiségű kutatónemzedék tagjai közül néhányan szintén elfogadták ezeket az újszerű elgondolásokat, amelyeket elsősorban régészeti tények támogatnak. Okladnyikovék könyve tehát némiképpen új megvilágításba helyezi az ugor őstörténetet.

A finnugor régészet kiemelkedő egyéniségének, V. N. Csernyecovnak a véleménye szerint az i. e. IV.-III. évezred fordulóján kezdtek Szibéria ősnépei, köztük az uráliak első csoportjai az őshazából szétvándorolni: Skandinávia felé a lappok, keleti irányba pedig a mai jukagirok ősei. Mindkét csoport a rénszarvasvadászatra specializálódott. Az i. e. III. évezredben nyugat-szibériai központtal, az Onyega tótól a közép-szibériai Jenyiszej és Angara folyóig terjedő hatalmas területen létrejött az uráli népek lakta egységes arktikus etno-kulturális areál, amelyet az egyforma díszítésű kerámiatárgyak mellett első sorban a szintén egyező stílusú medve-, rénszarvas-, és vízimadár-ábrázolások és sziklarajzok jellemeznek. Nagyon valószínű, hogy az uráli-szibériai etno-kulturális közösség nyelvi vonatkozásban az uráli (finnugor szamojéd) nyelvcsalád keleti ágával, vagyis az ős ugorokat és szamojédokat egyesítő csoportjával hozható kapcsolatba.” (Hoppál Mihály: Bevezető)

Ugyanakkor kijelentik, hogy: „helytelen volna Észak-Eurázsia valamennyi sziklarajzát a finnugoroknak tulajdonítani, mert létrehozóik között egyenlő mértékben szerepelnek Szibéria és Európa északi területeinek más etnikumú lakói is. (17) A legnagyobb valószínűsége azonban annak van, hogy a Csernyecov által leírt uráli sziklarajzokat határozottan az obi-ugorok elődeihez lehet kapcsolni. (18) (Hoppál 8)

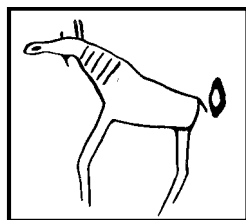
A Tom folyó menti rajzos, „írásos” sziklák időrendben a Kr. e. IV. évezredtől az I. évezred végéig,

tehát az afanaszjevói, andronovói, karaszuk és tagar kultúrák idejére keltezhetők. Időrendben a tutszkojei sziklarajzok a legrégebbiek.

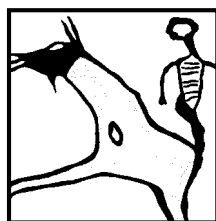
„A Tom völgyi sziklarajzok túlnyomó része kőszközökkel készült, a vájatokat belevésték a sziklába, ütögetéssel kimélyítették. A ritka színezés leginkább okker. A kutatók megállapították, hogy egyes összefüggő rajzcsoportok elkészítési technikája és stílusa mindig egyforma. Többek között ez teszi lehetővé a különböző rajzok nagyobb csoportokba való osztását és kronológiai elhelyezését.” (Hoppál 9)

Az Alatau hegységben eredő Tom folyó mentén a kutatók három rajzokkal díszített sziklát fedeztek fel, egymástól 50-60 km. távolságra. A Pisanaja patak torkolatától nem messze van az „Írott szikla”, ahol a rajzok (kettőszázhetvennégy) a szikla folyó felé eső oldalára esnek, hét különálló sziklafelületen. Többnyire jávorszarvasokat és vadászokat ábrázolnak.

Ezek közül az egyik szarvastehén, mert a fara mögött a nemét jelölő rombusz rajzát látjuk:

— Szarvasoknál nem alkalmazták (!) a nemeket jelölő fejszimbólumokat! — mert az állat **faját és fajtáját** fejének jellegzetes rajza határozza meg! Ezért a hitelesség biztonságával leírhatjuk:

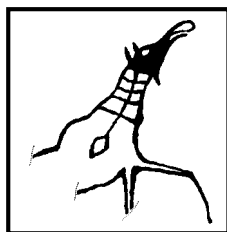

A nő és hímnemet jelölő fejszimbólumokat emberek nemének jelölésére használták őskori eleink, szarvasok nemét más módon jelölték, ahogy azt a másik Tom-menti kőrajzon is látjuk:

„Az állat fejét és törzsét a sziklafelületen simára csiszolták, a lecsiszolt felületből csak az állat szeme orrcimpái és a mellő részén egy pontszerű folt domborodik ki. Ez utóbbi valószínűleg a szívét jelöli.”
Továbbá: „Hátsó lába egygyé olvad egy ember lábával. Az ember fejét egy bevéssett körrel jelölték; nyaka vékony, törzsét szemből látjuk, két karját oldalt kitarja, jobb kezét lefelé tartja, bal keze viszont nagyon rövid. Hosszúkás törzsét hét vonal szeli át. Aránytalanul hosszú lábát (egyben a jávor hátsó lába) egyetlen görbe vonal ábrázolja (VI. fénykép). E két figura között is feltételezhető a gondolati tartalom teremtette kapcsolat.” (Okladnyikov-Martinov 71-72)

Az állat oldalán **nem pont van, hanem rombusz, mint az előző rajzon**. A jávorszarvas nemét jelöli, de eltér minden eddig ismert alkalmazástól. Nincsen sávozva. A mellette álló férfi teste: igen.

— A tutszkojei kőrajzok időrendben régebbiek, az egyes számú sziklán a szarvas nemét jelölő ábrázolás módbeli előzményét látjuk a jávorszarvas oldalán:

A szarvasok fejéhez vezető összekötő vonal a fejhez tartozást jelöli, a nemjelző szimbólum „áthelyezését” a szarvas rajzának oldalára. A régebbi rajzokat vörös okkerral színezték.

Továbbá:

„A Tom folyón lefelé haladva a harmadik olyan pont, ahol sziklarajzokat találunk, a folyó jobb partján, a tutalszkojei szanatórium közelében van.” Továbbá: „A rajzokat kétféle technikával készítették: némelyiket sötétbarna okkerral rajzolták, ezek a legrégebbiek, és ezek maradtak meg a legkevésbé épen. A jobbra, tömött sorokban kelet felé vonuló szarvatlan jávortehenek kontúrjait bevésték az anyagba. Fejüket lecsiszolták, szemüket és orrcimpájukat a lecsiszolt felületről kiemelkedő domborulatként ábrázolták. Két jávorszarvasnak a tomporát is megcsiszolták. A legtöbb állatnak aránytalanul hosszú, előre nyúló nyaka és feje van. Szinte valamennyi állatábrázoláson keresztirányú vonalak jelzik a nyak ráncait, és valamilyen életfontosságú szervet — talán a szívet, gyomrot, tüdőt — is feltüntettek, összekapcsolva az állat fejével.” (Okladnyikov-Martinov 143-145)

A szarvasok fejétől induló vonalak végén a nemeket jelölő **rombusz és kör szimbólumokat látunk:**

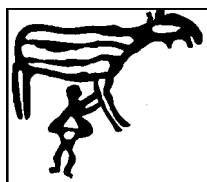

Nincs közülük a *szívhez, gyomorhoz, tüdőhöz!* A később készült Tom menti rajzokon az összekötő vonalat már elhagyták, így időrendben az ábrázolás fejlődése jól követhető.

„A Tom és Léna völgyében s az Urál vidékén készült sziklarajzok nemcsak fő vonásaikban hasonlítanak egymásra, hanem részletmegoldásaikban is. Meg kell említenünk, hogy az állatokat szigorúan oldalnézetben ábrázolták. Valamennyi ismert rajzon okkerszínű vastag vonallal rajzolták körül a ló figuráját, az okker idővel megsötétedett, szétfolyt, elmosódott.” (Okladnyikov-Martinov 88)

„Igen érdekes a jávorszarvas és az ember együttes ábrázolása (139. rajz). Vázlatosan megrajzolt ovális testű és nyújtott alakú jávorszarva, négy vastag lábbal, esetlen fejjel. A fejét igen elnagyoltan rajzolták meg, mégis fő vonásaiban kivehetők jellegzetességei: púpos orra, két füle, az álla alatt a toboza és a szájníjlása. Az állat törzsét két hosszanti vonal osztja három részre. Hasa alatt egy ember alakú lény van: formátlan folt jelzi a fejét, törzsét háromszög. Medencéjénél vésetlenül hagyott kör alakú kidomborodás, lábát szétterpeszti és térdben kissé megroggyant, lábfeje is látszik. Két karját a jávorszarvas mellső lába kapcsolja össze. Feltehetőleg nőt ábrázol a rajz.” (Okladnyikov-Martinov 88)

A rajz valóban nőt ábrázol. *Ágyékháromszöge „szögével” fölfelé áll.* A szarvas teste végig sávozott! *A Tom folyó menti sziklarajzok emberábrázolásain hiányoznak a fejként alkalmazott rombusz és kör nemjelző szimbólumok, mivel áthelyezték a testekre. Itt egész más alakú fejeket látunk:* Ez természetes, mivel egyazon ősnép kultúrájának rekvizitumai. *Ágyékháromszöggel a Tom mentén (a könyv képanyagában) csak egy alkalommal találkozunk:*

„Igen érdekes a jávorszarvas és az ember együttes ábrázolása (139. rajz). Vázlatosan megrajzolt ovális testű és nyújtott alakú jávorszarva, négy vastag lábbal, esetlen fejjel. A fejét igen elnagyoltan rajzolták meg, mégis fő vonásaiban kivehetők jellegzetességei: púpos orra, két füle, az álla alatt a toboza és a szájníjlása. Az állat törzsét két hosszanti vonal osztja három részre. Hasa alatt egy ember alakú lény van: formátlan folt jelzi a fejét, törzsét háromszög. Medencéjénél vésetlenül hagyott kör alakú kidomborodás, lábát szétterpeszti és térdben kissé megroggyant, lábfeje is látszik. Két karját a jávorszarvas mellső lába kapcsolja össze. Feltehetőleg nőt ábrázol a rajz.” (Okladnyikov-Martinov 88)

A rajz valóban nőt ábrázol! *Ágyékháromszöge és ágyékháromszög alakú teste „szögével” fölfelé áll.* A szarvas teste végig sávozott! *A Tom folyó menti emberábrázolásokon hiányoznak a fejként alkalmazott rombusz és kör nem-jelzők, mivel áthelyezték a testekre. Itt egész más alakú fejeket látunk, ahol a fejek a szarvasok kétoldali agancsait kezdik jelképezni:*

A jobboldali három fej képe szarvas agancsát, a két középső a páros szarvakat mintázza, ezekkel majd keletebbre, a mongóliai, csulúti sziklarajzokon is találkozunk. A balszélső három közül kettő pedig mintha rénszarvas orrhoz, vagy juh fejhez volna hasonlítható. Az uráli rombusz és kör fejszimbólumok után e szarvas-fejeket mintázó fejek már a *műveltség, a kultúra* új elemekkel bővülését jelzik. *Továbbá:*

„A Tom völgyében felfedezett sziklarajzokon azonban olyan jegyeket is találunk, amelyek félreismérhetetlenül dél-szibériai steppelakó népek befolyására vallanak. Elsősorban a közvetlen földrajzi szomszédsággal magyarázhatjuk ezt a körülményt. A Tom völgyének sziklarajzai két kultúra határán helyezkednek el, az erdők és a steppe határán, egészen közel azokhoz a helyekhez, amelyeken az őskori állattenyésztők éltek. Minden bizonnyal ez az oka annak, hogy olyan félreírhatetlenül, olyan erősen él közöttük a tündöklő szarvú rénszarvas alakja, amely többnyire az altajiak, a hakaszok mítoszaiban, a közép-ázsiai népek mitológiájában, valamint az i. e. I. évezredben virágzó szkíta kultúrkör művészetében fordul elő. Valószínűnek látszik az is, hogy a szoláris jegyek bősége, az andronovoi kultúra és a tagar művészet napszimbólumaival való feltűnő tartalmi és formai rokonságuk, hozzájuk való szembe-szökő hasonlóságuk azt mutatja, hogy a dél-szibériai steppelakók hatottak északi szomszédaikra. Végül az afanaszjevi és okunyevi antropomorf ábrázolásokkal rokon rajzok ugyancsak déli hatást bizonyítanak.” *Továbbá:*

„Ebben a megvilágításban az is kétségtelen, hogy a Tom menti sziklarajzokat helyi lakosság, a Tom völgyében a neolitikumtól az i. e. I. évezred végéig, időszámításunk kezdetéig élt népesség alkotta. Ezek a sziklarajzok a csak rájuk jellemző stílusjegyekkel és művészeti hagyományokkal az egykor itt élő népek töretlen kulturális és történelmi hagyományokkal az egykor itt élő népek alapjaiban töretlen kulturális és történelmi fejlődését és a dél-szibériai steppelakó törzsek kultúrájának csak csekély mértékű hatását bizonyítják. A délről jövő befolyás azonban nem vezetett az ellesett minták szolgái másolására, hanem az erdőlakók ezeket a mintaképeket alkotóan átértelmezték és a maguk képére formálták.” *Továbbá:*

„A Tom völgyének neolit kori hagyományokat magába olvasztó kultúrája szervesen beletartozott a nyugat-szibériai erdős övezetben felvirágzó, sokszínű rokon kultúrák rendszerébe. Kiterjedt az Urálra, meghatározott kapcsolatokat tartott a Bajkál-tó környékével is.” (Okladnyikov-Martinov 198-200)

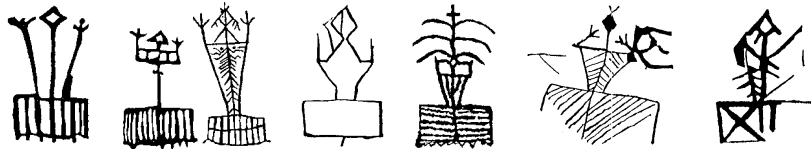
A Tom folyó menti sziklarajzokon *is ott látjuk* az uráli, nemeket jelölő szimbólumainkat, *valamint a* mongóliai sziklarajzokról és a kínai írástörténetből *ismert* napkarika rajzait, amelyek fejlődés-története *a sugaras (bal oldali) változattól a (jobboldali) kínai piktogramig* kísérelhető:

Az **Irbít-parti sziklarajztól** kelet felé haladva, többnyire már sávozottak a szabályos (pl. téglalap) alakúvá sematizált nőnemű testek, amely folyamat a Tom menti nőstény szarvasok rajzától követhető. **Ősibb korunk feltárásában primér jelentőségük van** a Mongólia területén talált sziklarajzoknak:

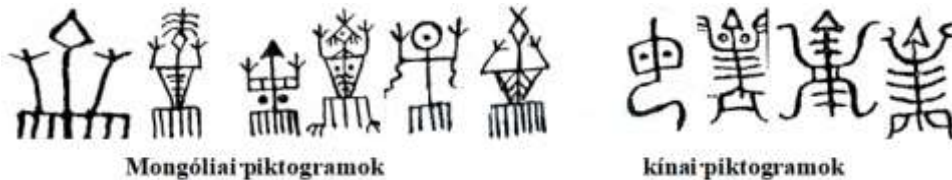

Összegyűjtötte és rendszerezte az addig elvégzett kutatások (kutatók) anyagát, így tárgyunk szempontjából a legfontosabb csulúti sziklarajzok új-kőkori „anya” ábrázolásait: ⁽¹¹⁵⁾

A nőalakok mindig szemből vannak ábrázolva. Közös jellemzőjük a sematikus, többnyire sávozott (guggoló testhelyzetet jelölő) téglalap alakú test, és a **rombusz**, vagy **ágyékháromszög alakú fej**. A jobbszélső nőalak egyik karja alatt *áгат* (a hatalom jelképét), rajza baloldalán atyakeresztet, — egy „atyaként parancsoló” (?) nőneműt látunk. A mellette lévő (*jobbról a második*) rombuszfejű nőalak teste (látszólag) dupla háromszögből áll. **Ez a rajz azért fontos**, mert itt is háromszög-szerű a felsőtest rajza, mint a Tom –menti rajzon, s alatta — a *lábak* sematikus rajza között van az *ágyékháromszög*, ami a *téglalap-alakú sémák* jelentését is igazolja.

Az alábbi körrajzokon is jól látható, hogy a **háromszög-szerűen ábrázolt testek** sémáinak *nincs köztük a nőnemet jelölő* ágyékháromszögekhez! Másik táblázatában a mongóliai sziklarajzok nőalakjait és a kínai piktogram változatokat vetette össze Novgorodova: ⁽¹¹⁶⁾

Az összefüggések jól láthatók, de hibás, — mert a mongóliai sziklarajzok jobbszélső rajza A kínai képjelek sziklarajz vésetének nemét ágyékháromszög fejük jelöli, amely a kínai ’nő, anya’ piktogram alkotója. (L. Szekeres, No. 19.)

A mongóliai jobbszélső sziklarajz a kétágú, szarvszerű fejen lévő atyakeresztel hímneműt ábrázol! A mellette lévő sziklarajz alakja „*napkarika-fejű*”. *Feltételezhetően nőnemű* lehet, mert szépségét a

Napba nézéshez hasonítja, s a karjain díszek függnek alá...

Jobbról a harmadik mongóliai kőrajz azért fontos, mert a *sematikus rajz* szélső vonalai lábfejek ujjaiiban végződnek. Igazolva a többi sematikus rajz tartalmát akkor is, ha a többi kőrajzon a lábfejek nincsenek megjelölve. A két pont az emléket jelöli.

A rajzoknak immár közös jellemzőjük, hogy csak annak az „*ősanyának*” teste *ágyékháromszög*, amelyiknek *a feje rombusz*. Háromszög fejűnek nincs háromszög-alakú teste. Ha a fej *ágyékháromszög*, a test már nem lehet az. A kőrajzok készítői jól ismerték az uráli nemek jelöléseit.

— A sávozás módszerét a Tom-menti sziklarajzoktól tudjuk követni. A bal oldali szarvas teste függőlegesen sávozott. Neme jelöletlen. A jobboldali szarvas tehén oldalán sávokba rajzolt *ágyékháromszög* rajzát látjuk.⁽¹¹⁷⁾ Ily módon a testén jelölte a sziklarajz készítője a szarvas nőnemét:

A **szarvas** és a **farkas** *eredeti nevét*, feltehetően az ősvallásban betöltött szerepe okán tilos volt kimondani. Helyette a legjellemzőbb külső megjelenésükkel különböztették meg nyelvünkön más állatoktól: **szarvas** (állat), **farkas** (állat).

Mert a szarvas rajzának megkülönböztetését más állatoktól a szarvak rajzai jelentik. Épp úgy, mint nyelvünkben is: **szarvas** (állat), és **farkas** (állat).

Egy nyílhegyfejű teknős sziklarajza a kései bronz, vagy korai vaskorból a mai Mongólia területén:

A teknős feje, az alsó páncél hosszanti meghosszabbított fővonalának nyílhegyében végződik.⁽¹¹⁸⁾
A nyílhegyfej azt az *ijas népet* jelképezi, amelyet „*ősatyáink*” csulúti kőrajzán is látunk:⁽¹¹⁹⁾

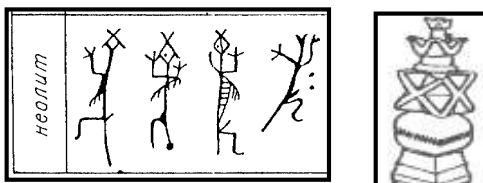
A fejükön kívül, mindig oldalnézetben vannak ábrázolva! Nemük bizonyítéka jól látható. Ülnek. Lombos ág, bot: a hatalom jelképe van kezükben. A balszélső szarvszerű fején atyakereszt van. Egyik karját feltartja (mintha fontos kijelentést tenne), a másik lombos ág. A mellette lévő feje nyílhegy; egyik kezében botot (és íjat?) tart, a vállán átvett másik botról lombos ág lóg alá. Valamilyen fegyveres vezető (atya) lehet. Tőle jobbra egy hímnemű, kettőzött-fejű ember ül. Fején egy harmadik kezét látunk. Széke egy (jogar?) gömbön áll. Két felemelt karja közt mérlegszerűen tartott lombos ág (?). Úgy tűnik, hogy gondolatait a fején lévő, „harmadik kéz” közvetíti. Bíró lehet.

A jobbszélen ülő hímnemű fején csúcsos, gombafej-szerű szőrmesapka van. Egy bot végén **jogar gömbje**, amiről egy (zsinegen?) kéz lóg alá. Varázslatos hatalma lehet. Táltos?⁽¹²⁰⁾ — A rajzok alapján úgy látjuk, hogy **a bot a hatalom szimbolikus (és valóságos) jelképe**. A „széken” ülő testtartás, az ág és (vagy) bot, — hatalmi tisztséget jelent. A gömbről (jogarról?) lógó kéz (együtt) inkább a táltosra jellemző relikviák. De lehet, hogy a jogarral a cselekvő hatalmat jelképezi.

A kínai hímneműeknek (*uráli*) kör-alakú a fejük, és szemből vannak rajzolva. A bal szélső és a középső karja lombos ág, a hatalom jelképe?⁽¹²²⁾ A középsőnek nincs feje:

Novgorodova az alábbi atyakereszt fejekkel ábrázolt „atyák” sziklarajzait a neolitikumba (új-kőkorb) keltezi. Az alábbi, bal oldali rajzokon (Novgorodova szerint) táncoló alakokat látunk: ⁽¹²³⁾

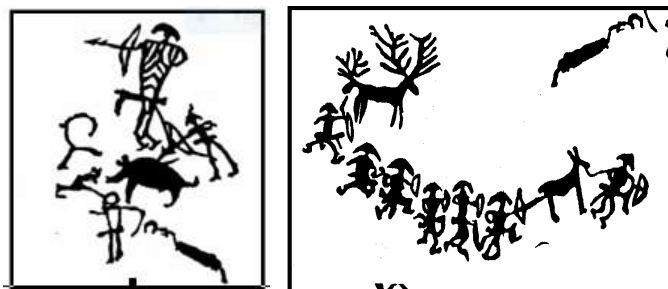
Véleményünk eltér. Hímneműek. Oldalnézetben ülnek. A szarvszerű fejükön atyakereszt van: X ; X ; X , ami a jobb szélső fejről hiányzik. (Kopjafáink „fejére” ma is atyakeresztet vésünk.)

Balról a második *atya* „széklába” jogar gömbjén áll, ami a hatalma jogát jelképezi. A jobbszélső fejének (a bal alsó rajz) csak szarvszerű elágazását látjuk, amelyre az atyakereszt illeszkedik:

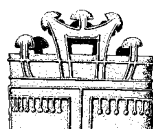

Ezek a sajátságos fejek jelzik azt az *átalakuló ős-uráli műveltséget*, ahol a *szarvas szarvához* (a szarvas népénél?), az emberi fejek is hasonulnak.

A bronzkorban jelennek meg a csulúti sziklákön a „gombafejű íjászok” rajzai:

A jobboldali képen egy kétfejű szarvast látunk, amely előtt egy *lovat* (?) vezető „gombafejű” íjász után, még hat íjász katona vonul. A hun áldozati üstök peremén és fogantyúin a **gombafejű díszek** az **íjász katonák jelképei**. A két rajz alapján megállapíthatjuk, hogy egy-egy *üst köré csoportosítva* (beosztva?) főzték a közösen elfogyasztott ételeiket.

Erre utalhat az *’üstöl’* szavunk, ami a közös étel (sietős?) elkészítésére utal. Az üstben (az Ég szimbolikus másában) áldó (*áldozó*) ételt is főztek, amit szintén közösen fogyasztottak el. A cserépből készült kis üst változatokat az elhunytak sírjában is elhelyezték.

A „hun-korban” — egy kerekfejű, hímnemű íjász sematikus rajzát látjuk. Fölötte (középen) egy feltartott karokkal táncoló alak: ⁽¹²⁵⁾

A hímnemű ábrázolásokat összefoglalva megállapíthatjuk, hogy már a neolitikumban atyakereszt fejekkel különböztették meg a nagytekintélyű „atyákat” a kerek fejű közrendűektől.

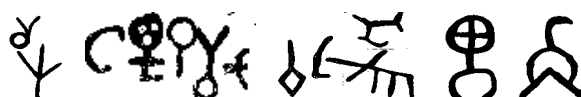
A bronzkorban tovább tagolódik a társadalom. Van, aki továbbra is csak kerekfejű, más gomba, vagy nyílhegyfejjel van ábrázolva. Megjelennek az első piktogramok, ideogrammák.

Hun-kori nomád szállásnak a kőrajza, amelynek részletén a N 'rét' (No. 22) ideogrammát látjuk. Körötte (a réten) legelésző állatok: ⁽¹²⁶⁾ A 'rét' ideogramma a legelésző állatok környezetét jelöli:

A hun feliratos rajz(ok) olyan rajz(ok)ból, piktogram(ok)ból, ideogrammá(k)ból álló alkotás(ok) Belső-Ázsiában, ahol a rajz(ok) és a piktogram(ok) egymást kiegészítő egységet alkot(nak). Sajátos színfoltja(i) a világ egyetemes írástörténetének! Amelyek később előfordulnak a hunok vonulásának területén. (L.: a *Žaman-Togaj* 21. kurgán csontlemezen lévő feliratos rajzot, valamint a koraavar *jutasi vadászóp* és a *homokrévi/mokrini csontrajz* feliratos rajzait.)

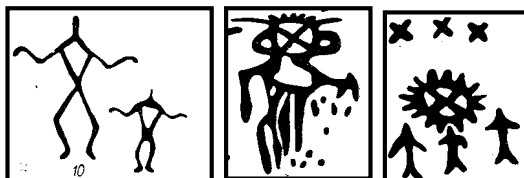
A hun-korban jelentek meg az alábbi ideogrammák és tamgák a mongóliai sziklákon: ⁽¹²⁷⁾

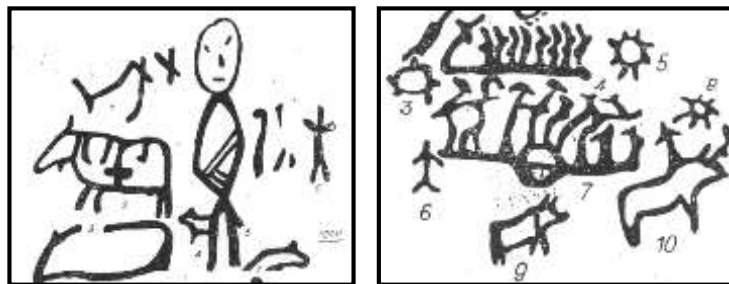
A bal szélén alul a Y 'šen > zsen-ge, zsen-dül' piktogram; tőle jobbra az 'oldal' ideogramma. A jobbszélén nyílhegy ékelődik egy körbe; mellette a föld fővonala az oldal piktogrammal van összekötve. De látjuk a rombuszt, valamint más olyan jeleket (tamgákat?) is, amelyek nem kerültek be a székely és az ótörök betűk rendszerébe.

A sziklavésetek készítői *szimbólum-összetételekkel* (ligatúrákkal) úgy közölték az utókornak mondanójukat, hogy a kora-kínai írástörténet ismerője egy részüket ma is megérti.

A Bajkáltól keletre, a Léna Oljokma mellékfolyója mentén feltárt legfontosabb kőrajzok ⁽¹²⁹⁾ szemléleti ábrázolás módja hasonló, vagy azonos az eddig megismert kőrajzokkal:

A balszélső képen ⁽¹³⁰⁾ az egyik nőnemű teste deltoid, a mellette lévőé ágyékháromszög. A középső képen a hímnemű alakot „fejébe rajzolt” atyakereszt jelöli, ⁽¹³¹⁾ nagy fülei vannak. De atyakereszt van a jobbszélső képen ⁽¹³²⁾ a napkarikában. A rajz szerint a Napot „Atya”-ként tisztelték, miként a Nap felett is három atyakereszt van. A Nap alatt három ember rajzát látjuk.

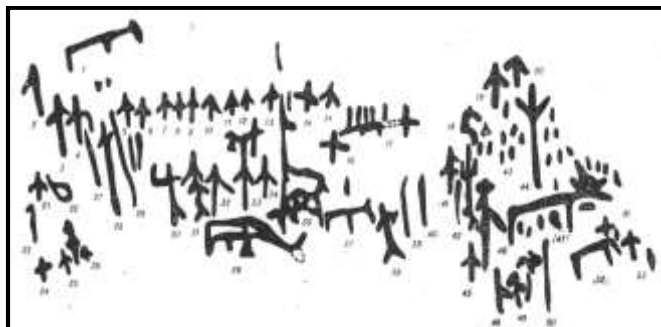

Az 'anya' rombuszfej nélküli rajzát látjuk a baloldali rajz közepén, ⁽¹³³⁾ ahol szemrevételezhetjük a kínai ku-wen és a székely 'anya' piktogram előzményének korabeli képzetét. A szemben álló nőalak

hasának aljára rajzolt ágyékháromszög a székely 𐄂 'anya' jellel azonos irányú, ami arra vall, hogy a kőrajz készítésének időpontjában már volt (a kínaival „rokon”) egyszerű piktográfiájuk. (L.: az ó-kínai 'nő, anya' piktogram történetét, No. 19. jelicikkemben.)

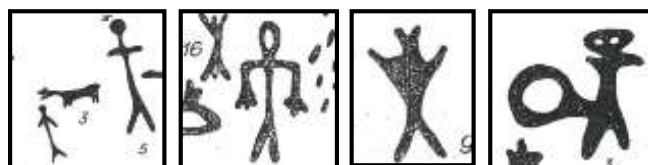
A jobboldali kép egy kőrajz részlete. ⁽¹³⁴⁾ Két csónakos csoportot ábrázol. Az alsó „csónakon” gombafejűeket (7. rajz). Tőlük balra egy teknőst (3. rajz), alatta egy embert (6. rajz), jobbra két napkarikát (5. és 8. rajz), alul két állatot (9. és 10. rajz), utóbbi hátán egy nyílhegy-fejű (?) emberrel.

— Az alábbi „feliratos kőrajz” ⁽¹³⁵⁾ bal-felső részén a 𐄂 'folyó' (székely: 'jó') ideogrammát látjuk:

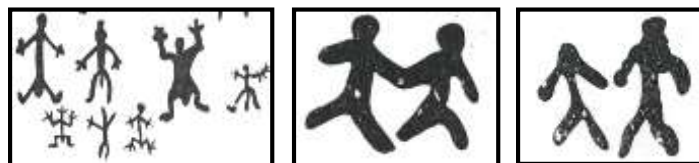
A 𐄂 „folyó” mentén hosszú sorban (vesszőkből álló) fiatal hajtásokat: 𐄂 — alattuk, a ritkás, füves pagonyban legelésző állatokat látunk. A sziklarajz jobboldalán egy tisztáson 𐄂 „zsenge” (piktogrammal jelölt), zsendülő füvet, alatta egy hegyezett fülű, tátott szájú állatot (farkast, vagy kutyát?) látunk. A két rajzcsoport között 𐄂 csónak (?) vagy kerítés van. A rajz készítésének idején már léteztek a teknős jelcsalád hun ideogrammái. Az ilyen típusú rajzok mind a **hun feliratos rajzok** közé tartoznak, s azért említem most, mert összefüggésben vannak a nemeket jelölő sziklarajzokkal.

Az alábbi képsorban emberalakokat látunk:

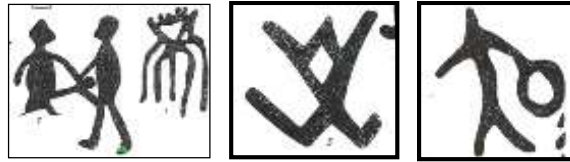
Balról az első képen ⁽¹³⁷⁾ kerekfejű hímneműek rajzát látjuk egy állattal. A második kép ⁽¹³⁸⁾ bal-felső részén a 'mu' (fa) kínai piktogramja, középen egy kerekfejű férfi rajza látható. A harmadikon ⁽¹³⁹⁾ szarvas-fejű, feltartott kezű, sámán (?) rajzának vésetét látjuk. A jobbszélső képen ⁽¹⁴⁰⁾ egy igen „beszédes” rajzot látunk: A **hímnemű pénisze egy kerek fej rajzába végződik. (!)** E rajzos kifejezés nyelvünkben *ma sem szorul magyarázatra*. Elég sűrűn használjuk. „Ékes bizonyítéka” az uráli „**kerek fejű történet**” hímnem jelölésének, és jelentésének!

Az Oljokma-menti ember-rajzok új-kőkori előzményei a csulúti sziklákról is ismeretesek:

A balszélső kőrajzon ⁽¹⁴¹⁾ ágyékháromszöggel rajzolt *szülő nőt* látunk. A guggoló, vagy szétterpesztett lábú (*szülő*) nők lába közt (többnyire) *ágyékháromszög van*. A lábak által bezárt, közbenső rész nincs sávozva. A középső képen két kerekfejű, hímnemű (gyerek?) fut, egymás kezét fogva; a jobbszélső képen egy nyílserű ember mellett egy kerek fejű ember rajza. ⁽¹⁴²⁾

— Amint eddig is láttuk, a sziklarajzokon bonyolult tartalmakat is ki tudtak fejezni:

A baloldali képen hosszú hímveszőjével egy rombuszfejű, nőnemű ember áll, mellette oldalnézetben egy kerekfejű férfi (a háta mögött soklábú (széttett-lábú?) ágyékháromszög szimbólummal.)⁽¹⁴³⁾ A két ember *nemi szerepe* fel van cserélve. Hímnemű homoszekszuálisok? Vagy más? (?) — amire a férfi háta mögött a sok széttett-lábú, *ágyékháromszöggel jelölt nőneműség* jelképe utal? A középső rajzon: rombuszsal jelölt *vulva* rajza.⁽¹⁴⁴⁾ A két láb felett, az ágyékháromszög helyén egy *vulva* rajza van. A hozzá tartozó ember nincs megrajzolva, mert itt csak a szétterpesztett láb és a *vulva* képezi a rajz tárgyát, amit személytelenül kínál mindenkinek. Egy ősi mesterség szimbóluma?

A jobboldali képen⁽¹⁴⁵⁾ egy ember fogja *balkezében pénisze kerek fej szimbólumát*, amelyről valamilyen folyadék csöpög...

— A **ku-wen** (kínai ó-képirás) **teknős piktogram** nőnemet jelző $\diamond$ rombusz fejszimbóluma autentikus adatként örzi egy „*uráli ősnép*” kultúrájának megjelenését a Sang (-Jin) kori ó-kínai szomszédságban, **amikor a kínai ó-képirásban** az állatok nemét (*fejszimbólummal*) jelölték. (Bai 1982. 63.)

De nem csak fejszimbólummal, mert erősen feltehető, hogy az Irbit-parti sziklarajz-emberpár nőneműjének *ágyékháromszöge* — előzménye a kínai ’**nő, anya**’ piktogramnak is. (L. Szekeres 2008, No. 19.) Miként előzményét bizonyítja a *csulúti rombuszfejű, ágyékháromszögű* nőneműt ábrázoló sziklarajz is.

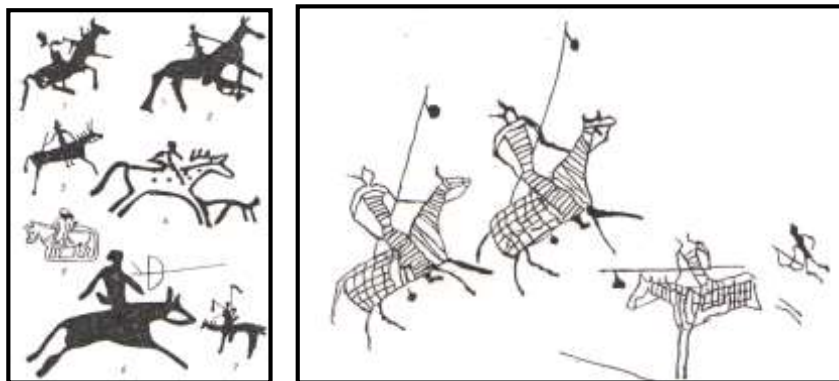
Mert a nőnemet jelző szimbólumok csak úgy juthattak el a *kínai ó-képirás* történetébe, hogy már a Csulúti (mongóliai) kőrajzokon is *uráli rombusz fejszimbólummal* és *ágyékháromszöggel* jelölték a nőnemet! A hímnemű embert pedig — *az uráli kultúrában ki nem mutatható* — „**atyakereszt fejjel**” is, ami **helyi eredetű fejlemény lehetett** a mai Mongólia és környezete területén, és az autochton lakosság hagyománya, vagy az ábrázolásmód helyi fejleménye lehetett. (L.: Novgorodova 1984. 48, 14., és 76, 25. rajzát.)

A **nőnemet jelző rombusz fejszimbólumokkal** és **ágyékháromszögekkel**, a hímneműt már **atyakereszt fejjel** is jelölt (csulúti) sziklarajz adatok **bizonyítják** a mai Mongólia egykori térségében azt az **etnikai-nyelvi változást**, amely végbement a helyi népesség, és a **rájuk telepedett „uráli” népesség** között oly módon, hogy az „**uráli fejszimbólumok népe**” műveltségével és fejlettebb, szervezettebb katonai képességével *a helyi népességet* asszimilálta.

Másképp az uráli nőneműt jelző rombusz fejszimbólum és az *ágyékháromszög* nem juthatott volna el *a kínai ó-képirásba!* Miként a kínai **‘fu’** (*atya*) piktogram rajzának szemantikai előzményét is a csulúti atyák új-kőkori sziklarajz előzményeiben láthatjuk! (L. Szekeres 2008, No. 20.)

A **hunok** és **avarok távozásával**, az **uráli nemeket jelző szimbólumok használata** megszűnt, befejeződött Mongólia területén! Mert népük részenként *eltávozott*, mielőtt *megjelentek* később a Kárpát-medencében.

A **nőneműt jelző „uráli rombusz fejszimbólum” nem hagyományozódott** a területüket elfoglaló *ótürk*, majd *mongol nyelvű* népességre! A lovakon már kontyos-fejű (!) fegyveresek ülnek:

(L. Szekeres 2008, 109-110, s a többi sziklarajzot is.) Ez pedig arra utal, hogy szinte teljes népességcsere történt. Ami a *kulturális hagyományok csonkult átvételében* is megmutatkozott. S ez jól látható az ótörök írás, történeti összehasonlító jel és betűtörténetében is.

Mert pl. a **rombusz** — már nem a nőnem fejszimbólumaként, hanem (ponttal a közepén) a déli tájolású 'Nap' piktogrammá alakítva az ó-türk $\Psi \diamond \odot$ betűk η^1 (*nazális*) hangértékével van jelen. Az ó-türk 'onj' szó jelentése: (*Süden*) **déli**. (AlttGramm 321.) Bővebben: **No. 2.** jelicikemben. Nincs köze a nőnem szimbólumaként a 'vulva' jelentéshez!

— „*In flagranti*” **bizonyítja**, hogy az *ázsiai hunok* nem lehetek **ős-törökök, sem (proto)mongolok!** Csak olyan „**uráli**” eredetű, **uráli nyelvű** nép, amely korának *fejlettebb őskultúrájával* és katonai demokráciában élő törzseinek **hadviselésével, más nyelvű, kultúrájú népeket folyamatosan** asszimilált.

Bizonyítja az *uráli hímnem kerekfej-szimbólumnak váltása (cseréje)* az **X atyakereszt fejszimbólumokra**, amely nem volt „*uráli*” eredetű! S mivel jelen van a későbbi ó-türk ábécékben: **X d²** hangértékkel, — ezért helybéli eredetűnek kell tartanunk. Annál is inkább, mert később nincs jelen kínai $\times$ 'fu : atya' piktogramból képzett betű az orhoni és a jenyiszeji ábécékben, amelyekből az „eltávozott” elődnépeink a Kárpát-medencében betűt képeztek. De — *mindkettő* jelen van a Nikolsburgi Ábécében!

— **Ezért hiányozhat** már a *mai magyarságból* — szinte teljesen, — **a finnugor népekre jellemző genetikai sajátosság!** **Ezért ismeretlen** (szinte teljesen) az *uráli hímnem kör-alakú fejszimbóluma!*

Mert helyettük **itt vannak** az egykori kínai szomszédságból, a csulúti **X atyakereszt fejszimbólumok** és a kínai $\times > \times$ 'fu' (atya) piktogramok — *a székely kopjafák fejrészén* is:

— A **csulúti kőrajzok rombusz és atyakereszt fejekkel jelölt** rajzai már a korabeli társadalom fejlettségét és társadalmának differenciálódását is mutatják. Ülő (székelő) helyzetben ábrázolják az „atyákat”, akik különböző vezető pozíciókat tölthettek be. Kettő közülük olyan „*széken*” ül, amelynek egyik lába a **hatalmi jelvény gömbjén áll**. A nyílhegy-fejű kezében bot és íj van: A hatalom jelképe.

A jobbszélső sziklarajzon a *jogar gömbje* egy bot végződése! Épp úgy, mint a magyar uralkodók jogarának gömbje! — Erről a gömbről egy hullámvonal indul lefelé, amelynek alsó végződése: *egy kéz rajza*. S ezt összevethetjük **Kyryl Ryjik** 152-es tételszámú ⁽¹⁵⁷⁾ kínai $\times$ 'fu' (atya) piktogram történetének levezetésével:

„*Jobb kéz... mely egy botot (??) tart, amely feltehetőleg a hatalom jele (akár harchoz, akár fallikus szimbólumként, akár jogarként)...*” — A bot és kéz rajzát Kyryl Ryjik *a* és *b*-vel jelölt rajzain látjuk:

A jogarok egy botból, és egyik végükhöz rögzített szimbólikus tárgyból álltak. (Részletesebben: Szekeres 2008, 106.)

A **székely kopjafák „fejét”** pedig — még ma is csulúti **X atyakereszt fejekkel** jelöljük! (Bővebben: Szekeres 2008, 99 – 113) De előfordulnak a kínai $\times > \times$ 'fu' (atya) piktogramok is, amikor az elhunyt fiatal korát is tudatni akarják.

2./ A mai Mongólia területére eljutott uráli népesség érintkezésbe került az ó-kínai földműves kultúrával. De az *eltérő földrajzi környezetben és katonai demokráciában* élő nomadizáló, — nem keveredett a kínai földművelő népességgel. Csak olyan javait és termékeit igyekezett többféle módon is megszerezni, amelyek életmódjában nem voltak elérhetőek. Pl.: a hun-kori mongóliai sírokból talált kínai tükröket, stb.

A keleti irányú helyváltoztatásai során más nyelvű és kultúrájú népekkel is érintkeztek. S mivel *az erősebb nomadizáló népekhez* mindig is csatlakoztak más nyelvű és kultúrájú (legyőzött) néprészek, — ez idővel nem csak antropológiai megjelenésüket változtatta meg.

Nyelvünkbe ekkor kerülhettek az „ismeretlen eredetű”, és a nem csuvasos jellegű *ó-türk* és a *mongol* szavak, amely utóbbiakat nyelvészeink közül többen is *ótörök közvetítésű mongol* szavaknak tartanak. De ez a feltevés az *uráli, nemeket jelző fejszimbólumok megjelenésével* — a mai Mongólia területén és földrajzi környezetében, — erősen kétségessé vált!

Mert a *nemeket jelző uráli fejszimbólumok* azzal is bizonyítják egyedi **nyelvi és kultúrtörténeti sajátosságukat**, hogy más nyelvcsaládok népeinél — **nem tudtak „meghonosodni!”**

Egyetlen *török, mongol, vagy iráni nyelvű népnél* sem ismeretesek a nőnemet jelző (rombusz) fejszimbólumaink!

Az Árpád-kori Aranyosgerendi Református templom bejárati oszlopain — már együtt látjuk a *rombuszfejú nőalakokat* a Csulúti (mongóliai) kőrajzok atyáinak „*atyakereszt*” fejeivel!

S e nő és hímnemet jelölő fejszimbólumok — már önmagukban is bizonyítják a Kárpát medencében ősmúltunk korábbi mongóliai és ős-kínai szomszédságú helyszínének történetét. Amelyekhez műveltségi adatokként „*csatlakoznak*” már a koraavar-korban nyelvünkön képzett betűk (a székely betűképzés előzményei), amelyek *piktogram/ideogramma előzményeit* már a *mongóliai feliratos kőrajzokon*, majd a *hunok, avarok és Árpád népe régészeti leletein is* keresve megtaláltam.

A **Kárpát-medencébe** a *nőnem* ◊ *rombusz fejszimbólum* jelölése az **ősi ’vulva’** rajzoként jutott el, és ismeretes ma is egyes területein. Miként a finneknél és észteknél is.

De mit is jelentenek nyelvünkön megnevezve a *nemeket jelölő ősuráli* szimbólumok?

A **nőnem fejszimbólum** jelölése a külső nemi szerv *rombusz* ◊ *rajza*. *Vulva* (pina) *jelentése van*, ahogy a Szeremlei sulyok (Hoppál Mihály: Jelképtár 241.) stilizált rajzán látjuk:

A **hímnem jelölése** az *Oljokma mentén még a kör alakú uráli* ○ **pénisz fejszimbólum**, ahogy *in situ* látjuk az alábbi sziklarajzokon a bizonyítékait:

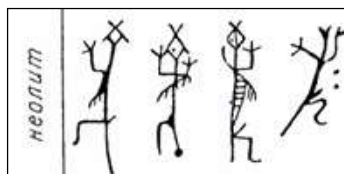

A baloldali sziklarajzon a *hímnemű ember pénisz*e egy *kerek fej* rajzában végződik ⁽¹⁴⁰⁾.

„**Faszfej**” *szavunk* örizheti ősi rajzának megnevezését. (Okladnyikov 1976, 180. 58. tábla, 3. rajz.)

A jobboldali képen ⁽¹⁴⁵⁾ a **bal kezében fogja hímnemének uráli péniszfej** jelölését egy fejnélküli ember, amelyről valamilyen folyadék csöpög... (Okladnyikov 1976, 132, 10. tábla, II. rajz.) Valami miatt a *fejét* veszette... Erről is eszünkbe jut egy közmondásunk *a bizonyos „ész megálláról”*.

A **Kárpát-medencében** már alig ismert a *hímnem ősi, kerek fejjel* (a „pénisz” szimbólumával) *jelölése*, mert a pénisz-fej: ○ jelölést a Csulúti kőrajzokon „*felváltották*” a már társadalmi tagozódást ki-fejező, „*atyakereszt*” fejek: X X — amelyek a korabeli társadalom vezető tisztségeit is jelölték:

De eljutott a Kárpát-medencébe helyette a csulúti X **atyakereszt** és a kínai X **fu** (‘at’ > „athy”) jelentésű piktogram is, amelynek a grafémája betűként annyit változott, hogy a kínai X piktogram szárai felett lévő két vesszőt az *atyakereszt alsó és felső szára közé* helyezték (a Nikolsburgi Ábécében):

X Vagy a Bolognai Rováslelkben az *atyakereszt* száraihoz merőlegesen rögzítve: X

Úgy, hogy ne legyenek kívül az *atyakereszt* rajza vonalain!

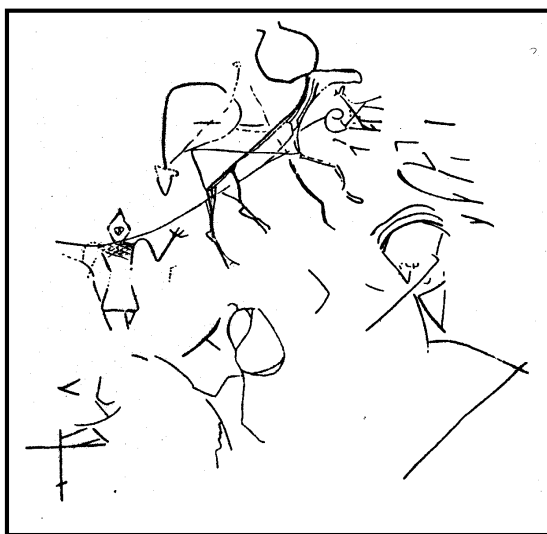
Vagy, az *atyakereszt* szárainak felső végéhez rögzítették korábban: X — ahogy a koraavar (VII.

szd.) tárgyfeliratokon találkozunk a kínai piktogrammal. (L. Szekeres 2008, 205 – 214.) Később, a VIII–X. században a talaszvölgyi feliratokban (a IX. században pedig a Khumarai feliratban) is így látjuk. Ami jól mutatja a „koraavarok” (fehér hunok) átvonulásának egykori útvonalát.

A nőnemű jelölő *rombusz fej* Kárpát-medencei megjelenésének előzménye a dobrudzsai Murfatlár-ból ismeretes, amikor egy keresztény templomot, vagy kápolnát tártak fel 1957-ben, s annak falán rajzokat találtak⁽¹⁵²⁾ (Hans-Wilhelm Haussig: A rúnaleletek történelmi háttere 130.) A nőalak nemét a rajz készítője rombuszfejjel jelölte:

Időpontjáról csak különböző feltételezések léteznek, egész a 10. századig.

A murfatlari rajzmásolat baloldalán lévő rombuszfejű nőalaktól feljebb és jobbra, — *ágyékháromszöggel jelölt nőnemű szarvast* (?), alatta különböző bizonytalan rajzokat, vagy karcokat látunk. A jobb-oldalon valaminek szintén az ágyékháromszögét, a nőalak alatt egy nyílhegy koraavar típusú rajzát: <

A Kárpát-medencében az Árpád-kori **Aranyosgerendi református templom** bejáratának mindkét oldalának osztott oszlopain, a **felső sor** levéldíszei között, jobb és balszélről is *második* díszként *rombuszfejű nőalakokat* látunk:

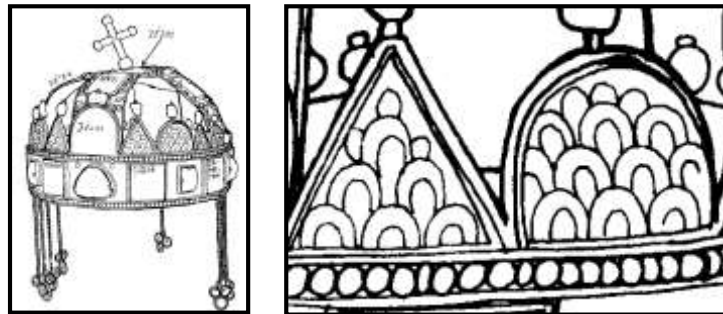

A templomba térő férfiak *jelöléseit* az alsó sor legbelső díszeként, *kínai 'X' atya ('fu')* piktogramok kétoldali jelöléseivel látjuk:

Amely kínai 𠄎 piktogramot grafémája egyezik a Nikolsburgi Ábécében is látható X 'athy' (aty) piktogrammal, ahol az atyakereszt felett látható két vesszőt az atyakereszt alsó és felső szárai közé át-helyezték. De láthatjuk a koraavar tárgyfeliratokon az atyakereszt szárainak a felső végéhez rögzítve: 𠄎 — és a Bolognai Rovás emlékekben az atyakereszt száraihoz merőlegesen rögzítve: X is.

— Csak a **Szent Korona arbronsának felső részén látjuk a kör (: félkör) alakú férfiak**, és (fordított) **ágyékháromszögekkel** jelölt **nők ősi szimbólumait**, amelyek váltakozó megjelenítésével a **magyarok, a magyarság**, — a teljes korona **Magyarországot (Hungáriát)**, — és a **magyarság** jogrendszerét is szimbolizálja:

Mert a Szent Korona: — nem „beavató korona”, hanem egy **SZERZŐDÉS MEGKÖTÉSÉNEK** jogalany szimbóluma! **MINDEN JOG FORRÁSA!** — amely a *nemeket szimbolizáló* magyarság, a magyar nemzet, és megválasztott uralkodója között kötött.

Ezért csak egyetleneszer! — a **SZERZŐDÉS** ünnepélyes megkötése alkalmával lehet (lehetett!) az uralkodói megbízást megkapó fején!

Mert beavatni valakit, valakiket valamibe — akárhányszor lehet. A **SZERZŐDÉS** — két, vagy több egyén közös megegyezésén alapuló akaratnyilvánítása.

3./ Az ázsiai hun és ó-kínai kapcsolatoknak (csak) egyik — látványos és „perdöntő” bizonyítéka a Jin-kori (ku-wen) kínai ó-képirás nőnemű teknős piktogramjának rombuszfejjel jelölése, amely — vitathatatlan hitelességgel bizonyítja egy **uráli nyelvű, nemeket uráli fejszimbólumokkal** jelölő nép megjelenését a *korabeli kínai kultúra* szomszédságában. Mert **csak** és **csakis** az *uráli ősnyelvet* és *utódnyelveit beszélők* hagyományához, kulturájához kötődik.

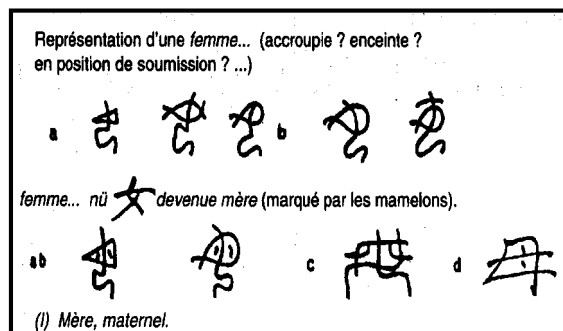
Az ó-kínai rombuszfejú (*nőnemű*) teknős piktogram felvetheti annak is a vizsgálendő (vizsgálható?) lehetőségét, hogy miként is jöhetett létre a kínai ó-képirás...? — Hány műveltség hatásaként...?

— **Mert:** „A teknőspáncélok csak a Sang-dinasztia idején jelentek meg.” (Keightley 1978, 8. oldal) Tehát, az „észak állataként” nevezett teknősök páncélján (L.: Szekeres 2008, 49) a jóscsont feliratok is csak a *Sang-dinasztia* idején jelentek meg. Korábban más állatok (lapocka) csontjaira vésték a jóscsont-feliratokat. S ha ez így van, akkor *más írástörténeti kapcsolatokat is lehet találni* a két korai kultúra között, amelyet írástörténeti szempontból vizsgáltam. Például:

Az **uráli, Irbit-parti sziklarajz** rombuszfejú nőalakjának (oldalnézetű) **✓ ágyékháromszög rajzából** a kínai 'nő, anya' piktogram rajza is jól levezethető. (L. No. 19. jelicikkemben.) Amelynek a kínai ó-képirás piktogrammá fejlődését a *közbülső* (mongóliai) *Csulúti kőrajzon* mutatom be, ahol a rombusz fej alatt a nőalak ágyékháromszögének nyomatékosan megjelenített rajzát látjuk:

Az ágyékháromszög rajza ◁ az ó-kínai írás történetében egy függőleges (alul meggörbített: „guggoló”) gerincvonalra került a kínai ’anya, nő’ képjel (piktogram) alkotásakor. A kínai piktogram alkotását Kyril Ryjik Nr. 11 a és ab rajzai, és Bernhard Karlgren 1957, No. 94. jelicikke, — e két világhírű sinológus rajzaival mutatom be. L.: Kyril Ryjik Nr. 11 a és ab rajzait:

(Részletesen: Szekeres 2008, No. 19. 114-116.) „Ábrázolása egy nőnek...(guggoló? állapotos?) meg-alázkodás helyzetében?...” Jelentése („Mère, maternel”): ’anya, anyai’.

A székely betű kiegyenesített gerincvonalú piktogram előzményei koraavar régészeti leleteken is előkerültek: 𐌲 S ez arra utal, hogy a hunok és avarok már fa vesszőre rótták. (L: „A székely írás három ábécéjének történeti összehasonlító összevetése” c. tanulmányom táblázatában.) A székely írás akrofonias ’a’ hangértékű betűje.

Az ótörök jelrendszerekbe már csak a másodlagos, egyszerűsített jelek ágyékháromszögei kerültek. Orhon: ◁ Jenyiszej: ▷ Hangértékük: **qī** és **iq**. Mivel ágyékszögükkel oldalirányban állnak, mint a hun (és kínai) ’anya’ piktogramján: ◁ → ◁ — nyilvánvaló, hogy az orhoni ótörök jelrendszer betűalkotója a kínai és hun piktogram rajzát a „gerincvonallal” egyszerűsítette. Jelentése: „qīrqīn Jungfrau || bakire” (fiatal nő, szűz) (AlttGramm) A jelek betűhangértéke: akrofonias **qī**, és fordítottja: **iq**. A hangérték két hangzójának felcserélése az ótörök hangértékadás egyik sajátossága, amire más példa is van, pl.: *oq, qo*. A hangzók sorrendjének felcserélésével a betű (szótag) használati lehetősége bővült. Időrendben az egyik legrégebbi orhoni „Ел етмиш (Билге атачым)” feliraton kétszer „qī”, egyszer „iq” hangértékkel látható.

Az ó-türk ágyékháromszögek: ◁ ▷ csak a fiatal, szűz nőt jelölik, **nincs** 𐌲 „anya” jelentésük, mint a kínai piktográfiában és a Nikolsburgi Ábécében. Másodlagos, romlott ó-türk átvétel a hunoktól.

— Kyril Ryjik a 152-es tételszám alatt ⁽¹⁵⁷⁾ foglalkozik a ’fu’ (atya) piktogram történetével:

„Jobb kéz... amely egy botot (??) tart, amely feltehetőleg a hatalom jele (akár harchoz, akár fallikus szimbólumként, akár jogarként)...

FU: (1) Atya, atyai. (2) Korábbi generáció férfi családtagjainak elnevezése.”

A kínai 父 ’fu’ (atya) piktogram időrendi előzményének jelentéstartalmi ábrázolását a Csulúti sziklarajzokon látjuk, ahol az ülő helyzetben ábrázolt atyákat, különböző méltóságokat jelölő fejekkel és leveles ágakkal, botokkal és jogar-gömbökkel (!) látjuk:

Miként a székely (és magyar) kopjafák fejrészén a csulúti atyák atyakeresztel jelölt fejeit: **X** — még ma is!

— A kínai szomszédságból hozott jelképrendszerek néhány ősi eleme még ma is ismeretes, amikor az ősi fejszimbólumainknak, ágaknak, botoknak, jogar-gömböknek a pontos eredetét és jelentését — már elfelejtettük.

De — felhasználták (felhasználják!) a kínai **X** 'fu' (anya) piktogramot annak a jelölésére is a kopjafákon, ha nem „**anya korában**” halt meg a férfi, — mert akkor az atyakereszt alsó öbléből a vesszőt elhagyták (elhagyják): **X**

— Mert a kínai írástörténeti kultúrkörből magukkal hozott piktogramokból képzett betűk ismerete, az „**írástudás**” a felkapott általánosítással szemben — nem volt teljesen általános, elterjedt és ismert. Az Árpád-korban csak a műveltebb, főként egyházi körökben ismerték.

Ha általánosan ismert lett volna, akkor nem létezne ennyi egymástól eltérő betűkkel is rendelkező ábécé! Csak jószerével: egy, amely általánosan ismert és használt lett volna.

A hun és kínai 'atyakereszt' piktogram: **X** ↔ **X** > **X** — az idősebb férfi, a hatalom jelképe volt.

— De, nem csak az uráli, nemeket jelző fejszimbólumok és „atyakeresztek”, hanem a kínai írástörténeti kultúrkörből származó piktogramok is bizonyítják népalkotó néprészeink régészeti leletein — egykor kínai szomszédságukat.

Mert a kínai szomszédságból, a kínai írástörténeti kultúrkörből, népalkotó néprészeink hozták el a kínai piktogramok ismeretét, — amelyekből már a koraavar kortól kezdődően, először csak nyelvünk toldalékainak, és piktogram előzménnyel nem rendelkező 'szer' szavunk hangjelöléseire képeztek betűket. Mert a hun alkotású ideogrammakon túlmenően csak néhány, a lovas-nomád életmóddal kapcsolatos néhány fontosabb fogalomnak volt ismert kínai piktogramja.

A régészeti leleteken előkerült kora és középvár-kori tárgyfeliratoktól lehet datálni a kínai piktogramokból és hun ideogrammakból nyelvünkön képzett betűk történetét.

— „A székely írás három ábécéjének történeti összehasonlító összevetése” c. tanulmányom táblázatában — könyvem (2008) jelcikk számozásainak rendjében — No 1. –től No. – 46-ig jelölöm a Nikolsburgi Ábécé első fokon képzett betűinek és ligatúráinak a hun, koraavar és Árpád népe régészeti leletein megkeresett (és megtalált) hun eredetű ideogrammaikat és ó-kínai piktogram előzményeit. Amelyekből már a koraavarok, majd a székelyek is, többnyire akrofoniás (szókezdő) hangértékű betűket képeztek.

A nyelvünkön történő betűképzést a nyelvünkön olvasott piktogram jelentések szavaihoz (szótöve-ihöz) kapcsolt toldalékaink hangjelölései tették szükségessé, és olyan szavak írásának hangjelölései, amelyeknek nem volt piktogramjuk. Ezért kezdetben még „vegyes rendszerűek” (piktogram+betű(k) voltak a feliratok, a néhány előkerült koraavar tárgyfelirat tanúsága szerint.

A hunok, koraavarok és Árpád népe régészeti leletein csak kínai piktogramok és a teknős jelcsalád hun ideogrammaik vannak, amelyek mind az óskínai szomszédságába vezetnek.

A székely írás betűit a (ku-wen) ó-képirás átvett piktogramjaiból, és a hun alkotású „teknős jelcsalád” ideogrammaiból képzett betűk alkotják. Amelyek egy részét — a hunok távoztása után, — az ó-türkök is felhasználták az orhoni, jenyiszjeji, stb. felirataik betűinek képzésére. Szerencsénkre, — mert a közösen felhasznált piktogramok betűképzéseinek összehasonlításából fontos írástörténeti adatok állapíthatók meg.

Ennél is érdekesebb, izgalmasabb, a protohun és a ku-wen (kínai ó-képirás) előzmények viszonya egymáshoz. Mert vannak olyan kínai képjelek/piktogramok, amelyek feltehető előzményei az ó-kínai államoktól északra, a feliratos kőrajzok műveltségi világába vezethetnek. Vagy ellenkezőleg: a kínai ó-képirásba. Csak egy közös és biztos támpontjuk van:

Mind a székely (és részben az ó-türk) írás betűinek piktogram előzményei!

— Ezért a Mongólia és földrajzi környezete területén megtalált „feliratos kőrajzok” alá, valamint a

hun kori keleti harcok ⁽²⁹⁶⁾ sírjában talált, és a *jutasi* ⁽³²⁵⁾ és a *homokrév/mokrini* koraavar „feliratos csont-rajzok” alá gyűjtöm a **Nikolsburgi Ábécé**, könyvem (2008) jelicikkeiben (**No.**) sorszámozott betűk piktogram/ideogramma előzményeit, **kínai piktogram jelentésük magyar** (betűképző) *szavaival*. A nikolsburgi és korábbi hangértéküket **aláhúzott félkövér betűkkel** jelölöm.

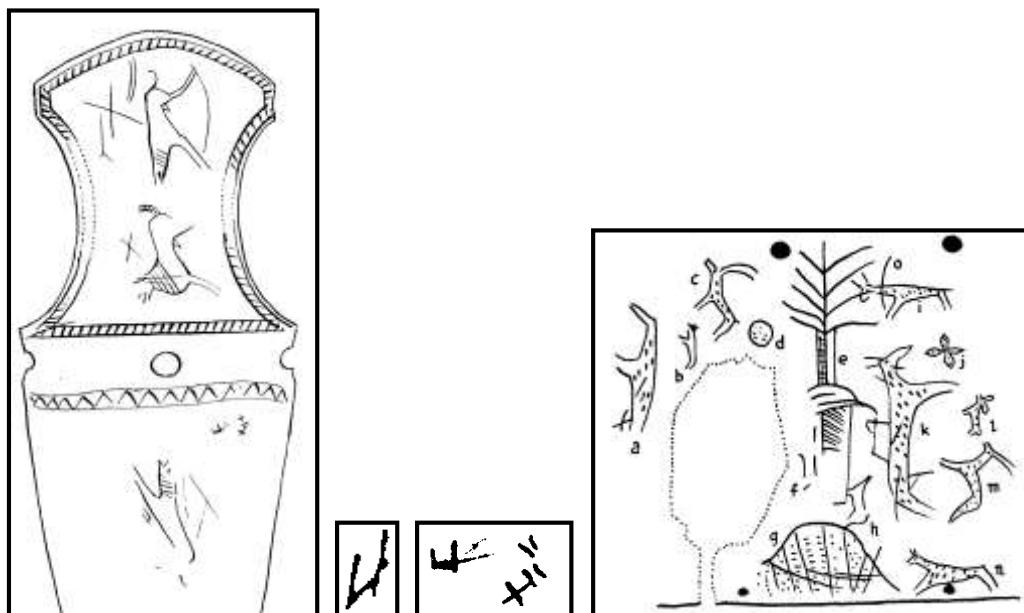
A **feliratos rajzok** ismertetéseitől eltekintek, *mert könyvemben* (2008) *megkeresve* olvashatók:

No. 3. 1 folyó(víz) jó piktogram; **No. 8.** ↑ cselőke > celőke ↔ csigle > cigle vessző piktogram; **No. 30.** ʏ šeng(e) > ženg(e), ženg(ül), stb. jelentésű piktogram.; **No. 22.** H rét piktogram.

No. 19. Az ʏ anya piktogram; **No. 3.** 1 folyó(víz) jó piktogram; **No. 10.** ʌ > ʌ 'eg' (ég) piktogram. **Koraavar feliratos rajzok a Kárpát-medencében:**

No. 21. X eh piktogram; **No. 22.** H rét piktogram; **No. 23.** ʌ jég > (#) gyeg piktogram

A **feliratos kő és csont-rajzok** olyan *sajátságos, egyedi* részei kultúránknak, amelyekben a felhasznált **kínai piktogramok/ideogrammak** jelentései *meghatározzák* korabeli rajzuk tartalmát. **Páratlanul sajátos adatai** ősműveltségünk történetének! **Az emberiség írás és kultúrtörténetének!**

Három koraavar-kori tárgyfelirat olvasata

A feliratokkal már könyvemben (2008) is foglalkoztam. Olyan feliratokat választottam, amelyek rajza ellenőrzött és jó állapotú, így a betűik rajzai nem képezhetik vita tárgyát. Vékony Gábor mindháromra — *ráfogott hangértékekkel* — olyan török nyelvű olvasatot közölt, amelyekkel több ok miatt sem tudtam egyetérteni. (L.: Szekeres 2008, 204 – 212) Ezért kezdtem foglalkozni a **székely** és az **ó-türk betűk** történetével, képzésével. A történeti összehasonlító jeltörténet módszerével.

Később a koraavar feliratok *olyan sajátosságait láttam meg*, amelyeket korábban nem, s amelyek **rámutatnak a koraavar betűképzések kezdeteire**. Arra, hogy a „szabálytalan ligatúrákban” a **piktogramok jobb oldali** (és alsó) **részéhez** csatlakoztatták a **betűket**: — **nyelvünk toldalékainak (!) sajátos jelöléseit**. Amelyek összefüggésben vannak az időszámításunk előtt, 220-tól kezdődő kínai írásreformokkal, a **fonetikai elemek megjelenésével a kínai írás történetében**.

Jang Hsziung 13 fejezetből, i.e. 53-tól — i. sz 18-ig alkotta meg a **Fang-jen** dialektológiai (kínai nyelvjárások) szótárát, amit követett Hszu Sen a **Suo-ven Csie-ce** fő művével i. u. 100-ban, amikor a mai modern kínai írás alapját fektette le.

Rendszerezte a **fogalmakat jelölő gyökjelek** (kulcsok) **mellé kerülő fonetikai elemeket**. Néhány mai, „modern példázatát” oszlopokba rendezve bemutatom. Felül vannak a **fogalomköröket jelölő gyökjelek**, alattuk vagy a jobboldalukon a **fonetikai elemek**:

A baloldali **első oszlop gyöke** az **'atya'** „fu” piktogramja, — alatta a „pá”, jelentése: 'papa, apuka'. A **második oszlop gyöke** a **'víz'** „sui” piktogramja, — alatta a „hui”, jelentése: 'utalni, pénzt átutalni'. Ez alatt a „hàn”, jelentése: 'veríték, izzadás'. A **harmadik oszlop gyöke** a **'hegy'** „sán” piktogramja, — alatta a „szui” jelentése: 'év' (kormeghatározásban). Ez alatt a „tǎo”, jelentése: 'sziget'. A **negyedik oszlop gyöke** a **'fű, növény'** „c'ǎo” piktogramja, — alatta az „í”, jelentése: 'művészet; alatta a „csjè”, jelentése: 'számlálószó (szakasz, rúd)'. Alatta a „kùng”, jelentése: 'összesen'. Alatta a „jà”, jelentése: 'rügy, bimbó'. Az **ötödik oszlop gyöke** a **'juh, birka'** „jáng” piktogramja, — alatta a „cs'á”, jelentése: 'hiányozni, különbség'. Alatta a „měj”, jelentése: 'szép, gyönyörű'. Alatta a „jáng” jelentése: 'támogatni, nevelni'. (A 'jáng' (birka, juh, stb.) fonetikai elemként más gyökjelekkel kombináltan sokszor előfordul!)

— Nagy Bálint (1989) kínai nyelvkönyvének gyökjelek, kulcsok szerinti írásjegytárában, a **mai modern kínai írás általam idézett „gyökjelek” jobboldalához és alá** kerültek a **fonetikai elemek**. **Miként a koraavar tárgyfeliratokon a kínai piktogramok magyar nyelvű jelentésinek szavaihoz, a nyelvünkön képzett, ligatúrásan illesztett betűk: — nyelvünk toldalékainak hangjelölései!**

S ekkor jöttem rá arra is, hogy a **székely írás betűinek ku-wen** (kínai ó-képirás) **piktogram előzményei, többnyire a modern kínai írás gyökjeleinek ó-képirás előzményei** közé tartoztak! Rámutatnak arra, hogy már a Han-kor előtt is fontos szerepet töltek be a **kínai kancelláriai írásokban, és a kínai-hun és avar kapcsolatokban!**

Mert a kora és középar-akorú sírokból **előkerült tárgyfeliratokban, — miként a kínai gyökjelekhez** kapcsolták a **kínai fonetikai elemeket**, épp úgy kapcsolták a **kínai piktogramok** nyelvünkön megnevezett jelentések („gyökjel”) szavaihoz, a **nyelvünkön képzett betűket: nyelvünk toldalékainak hangjelöléseit!**

S ez rámutat az írástörténeti fejlődés folyamatában arra, hogy **kezdetben a nyelvünkön képzett betűket, csak nyelvünk toldalékainak hangjelöléseire** képezték! — s oly módon kapcsolták a fogalmak „gyökjeleit” jelölő piktogramokhoz, — mint a kínai írásreform után a **fogalmakat jelölő gyökjelek** (kulcsok) **mellé kerülő fonetikai elemeket!**

Ezek a kora és középar-kori „vegyes rendszerű” tárgyfeliratok **nyelvünk olyan legkorábbi nyelv-**

emlékei a Kárpát-medencében, amelyek viszonylag pontosan mutatják nyelvünk korabeli hangtörténetét.

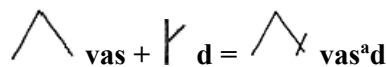
A kunágotai ezüstkorsó felirata

Vékony Gábor olvasatainak erősen megnyilvánulnak „szakmai hiányosságai”, amikor minden törekvése arra irányul, hogy a koraavar feliratokat török nyelven olvassa el. Betűk piktogram előzményei fel sem merültek nála, mert megrögzött híve a koraavarok török nyelvűségének, s a betűk arámi eredetének. A jobboldali ligatúrára „N” jelentést fog rá, mivel nem talál rá olvasatot. A baloldali jelet helyesen véli „at” -nak, ami 'aty' szavunk t>ty-sülés előtti hangállapota. De Ő az ótörök 'at' (név) jelentésű szónak olvassa. Eszébe nem jut, hogy a nikolsburgi athy (aty) jel avar-kori változata is lehet. Amihez még hozzáolvas egy **i/i** hangértékű betűt is. Így Vékony olvasata: **N. ati** Vagyis: 'N (a) neve' (Nincs szándékom Vékony Gábor olvasatát minősíteni.)

A koraavar felirat két, egymástól jól elkülönített piktogramból áll. A jobboldali a 'vas' nyílhegy piktogramja (L.: No. 6.), amelyhez a jobboldali vonala alján egy kis ferde vessző, a 'd' betű sajátosságos szögű mellékvonala csatlakozik. A másik a kínai FU (atya, apa) piktogram koraavar változata, ahol a két vesszőt még nem az atyakereszt alsó és felső „vonala” közé helyezték, mint a Nikolsburgi Ábécében: — hanem: az atyakereszt vonalainak felső végeihez rögzítették: (L.: No. 20.) Jóval korábban, mielőtt 'aty' szavunk t > ty hangváltozása megtörtént.

Az olvasat problémáját az okozta, hogy jobbról balra haladó írásnál mindig a betű baloldalához csatlakoztatták a ligatúra másik betűjét, a jól felismerhető részével. Itt pedig a 'd' betű (No. 2.) ferde vonala a 'vas' (nyílhegy) (No. 6.) piktogram jobboldali vonalához alul van csatlakoztatva! Ami a székely írásban teljesen szabálytalan, és Libisch Győző erősen kifogásolta:

S mivel a korai avarok (fehér hunok?) igen gyorsan jutottak el a kínai írástörténeti kultúrkör szomszédságából a Kárpátok előterébe és a Kárpát-medencébe, — keresni kezdtem a lehetséges okát annak, hogy miért a jobboldalon vannak a betűk ligatúráként a piktogramhoz csatlakoztatva. S így döbbsentem rá egy újabb kínai írástörténeti sajátosságra a székely írás koraavar előzményében.

Tehát, nem csak azért van a 'd' betű ferde vonala a 'vas' piktogram jobboldali vonalának alsó részéhez csatlakoztatva, mert a baloldali vonalával egybeesett volna. Hanem azért, mert az írásreformok után a kínai írásban — főleg a gyökjelek alá és a jobboldalára kerültek a fonetikai elemek. Betűírásunk kezdeteinél pedig **toldalékoló nyelvünk toldalékai!**

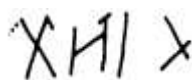
Tehát, a koraavar vegyes rendszerű feliratokban a kínai fonetikus jelekkel azonos módon vannak jelezve nyelvünk toldalékai! Esetünkben a Vasad (Vosud?) szó -d képzője, amely ma is létező településnév, s amely pusztá személynévből keletkezett magyar névadással:

„1138/1329: Wafadí szn. (MNY. 32: 131.) Az alapjául szolgáló személynév a m. vas fn. származéka.” (Kiss Lajos II. 738) A teljes felirat olvasata: **vasad at**

Az ozora-tótipusztai lelet edényfelirata

Vékony Gábor tárgyismertetése és olvasata könyvem (2008) 206 - 207. oldalán. Idézek belőle, mert az edényfeliratot is török nyelven olvasta el:

„A tótipusztai felirat (Garam, i. m. 7/2. kép, Garam átrajzolását szívességből személyesen ellenőrizhettem. Az általa rajzolt utolsó jel hiányos):” (Vékony)

Az első jel jól láthatóan különvlik a továbbiaktól. A következő jelek közül az első kettő világosan

olvasható.

Vékony Gábor: „Nos, a ✕ jel a nagyszentmiklósi írásban legfeljebb *b*-nek olvasható, ezt viszont nem egészíthetjük ki olyan szóra, amely mértéket jelölne.” Továbbá: „A kockajátékhoz használt X-jel bizonyosan *számot* jelöl! Mivel a tótipusztai edény feliratának első jelénél amúgy is mértéket várnánk, a jel olvasata '10' (a hangalakról alább).” Tehát **Vékony Gábor előre meghatározza, hogy milyen nyelvű jelentést vár, vagy akar adni a feliratnak:**

„A második minden keleti rovásírásos körben *s*, ill. a türk rovásírás *s*² jele, amely a nagyszentmiklósi és a kazáriai írásban az *s* egyedüli jeleként használatos.” *Továbbá:*

„A kazáriai és nagyszentmiklósi írásban a γ jelét találjuk $\mathbb{V}$, $\mathbb{V}$, $\mathbb{V}$, formában. Igaz, egyes kazáriai feliratokon és a székely rovásírásban hasonló az *r* jele is, ez azonban a palatális és veláris ¹*r*² megkülönböztetésének az eredménye. Olyan írásban, amely az európaiak közül korainak számítható, bizonyosan nem volt meg ez a megkülönböztetés, hiszen az írás az arameus ábécé párthus változatára megy vissza — ott viszont ilyen különbségtétellel nem számíthatunk.” „A második jel egyik összetevőjét tehát γ hangértékkel olvashatjuk. A másik összetevő nem kérdéses. A $\mathbb{J}$ jel a kazáriai és nagyszentmiklósi írásban (változataival együtt) az *i/i* jele.

A felirat részleges értelmezése tehát:

$s\dot{i}\gamma$

A *sīy* jól ismert török szó, amelynek jelentése: 'befér' (DTS 502; Clauson, EtDict. 804). Ez a jelentés meghatározza a felirat értelmezését. A különváló első jelnek kell jelölnie, a felirat utolsó jele pedig jelen idejű (aoristos) igeképző lehet.

Feliratunk olvasata a fentiek szerint:

'10' $s\dot{i}\gamma^{\text{at}}$

'10' fér bele'

A *sīy* ige ugyan ma nincs meg a csuvasban, de általános elterjedtsége miatt bizonyára megvolt régen a bolgár-török nyelvjárásokban. A *-t* jelenidő (praesens futurum) pedig világosan bolgár-török nyelvjárásra utal feliratunk esetében.

A '10' török neve *ōn*. Bolgár-török szövegben már ekkor számolhatunk a hosszú magánhangzó diftongizálódásával, ennek megfelelően $\mathbb{H}\text{on} \sim \mathbb{H}\text{on}$ alakot olvashatunk. A számnév után a mértékegység ugyan nincs kiírva, de ez nyilván annyira egyértelmű lehetett, hogy nem is volt szükség jelölésére. Erre látszik utalni, hogy a '10' jelentésű török szó később a bolgár-török nyelvekben mértékegységet jelöl, a Majakiban talált amfora-feliraton $\mathbb{J}\text{ld'irem}$ von kifejezést olvashatunk. A '20 von' ott nyilvánvalóan az amfora űrtartalmát jelöli.”

A tótipusztai ezüstedény felirata tehát (**Vékony Gábor** szerint):

$\mathbb{H}\text{on } s\dot{i}\gamma^{\text{at}}$

'10 (egység) fér bele'

S végül Vékony Gábor előítéletével „*megkoronázza*” olvasatát: „A tótipusztai felirat tehát az onogundurok hagyatéka, s nyelvük emlékét őrzi — ez a nyelv világosan bolgár-török volt.”

— **Vékony Gábor csűrés-csavarása után elmondhatjuk, hogy a feliratnak igen egyszerű, magyar nyelvű olvasata van.**

Odáig jól látta Vékony Gábor, hogy az első, jobboldali külön álló jel **megfelelne** a magyar 'b' betűnek. Csakhogy, — egy teljesen külön álló magányos jel nem lehet betű! — csak akkor, ha egy másik jelöletlen magánhangzóval szót alkot. S ez esetünkben csak az 'eb' lehet. Vagy az 'eb' piktogramja (L.: No. 21.), ahogy a jutasi vadászsípon a fejnélküli ebek *egyértelmű jelölésével* látható.

Kissé meg van kopva a jobboldali két vonala az ✕ **eb** piktogramnak, mert a jobbkezes felirat rovója a rovó eszközt kezdetben erősebben nyomta bele a vonalakat az edény anyagába, s a két vonal kereszteződése után már felengedte a rovó eszköz nyomását.

Második jel az $\mathbb{I}$ s (sz) betű. (L.: No. 14.)

Harmadik a 'rét' $\mathbb{N}$ (l. No. 22) akrofonias **r** hangértékű, és az 'ij' $\mathbb{†}$ (l. No. 26) akrofonias 'i' hangértékű betűinek ligatúrája, ahol az 'i' betű jól felismerhető ferde vonalával csatlakozik az 'r' betű jobboldali függőleges vonalának felső végéhez. (!) Ez a ligatúras csatlakoztatás — mai felfogásunk szerint

— szintén szabálytalan a székely írásban.

S itt jött ismét a felismerés: **A koraavar feliratban a kínai fonetikus jelekkel hasonló módon vannak jelölve nyelvünk toldalékai!** Esetünkben az 'r' betű **jobboldali függőleges vonalának** felső végén van ligatúrásan csatlakoztatva az 'i' hangértékű betű:

A ligatúra olvasata: **s°ri** (sz°ri). Ahol a betű jobboldali függőleges szárához csatlakoztatott † 'i' betű (L. No. 26.) ferde vonala nyelvünk helyhatározó toldaléka.

A 'szer' szónak nem volt piktogramja, így nyelvünkön képzett betűkkel véste (véshette csak) a felirat készítője. S ez rámutat a koraavar betűképzés folyamatában arra, hogy **csak akkor használtak piktogramok helyett betűket**, amikor feltétlenül szükséges volt.

Negyedik az 'at' (No. 20) avar piktogramja.

A teljes — piktogramokból és betűkből álló — „vegyes rendszerű” felirat olvasata:

eb sz°ri at

De lehetséges betűfeliratként is olvasni:

°b sz°ri°t

Az eb szeri at — mai nyelvünkön: eb szeri aty

A felirat az edény tulajdonosának **eb szerhez tartozó at** (*aty*) nevét jelöli, ami tulajdon jelölés, vagy ajándékfelirat. A tótipusztai felirat valóban nagy jelentőségű. Nem köthető a bolgár-törökökhöz. Sőt: 'szer' szavunk legkorábban olvasható előfordulása jelzi, hogy nagy jelentőséget tulajdonítottak az ebeknek, amint azt a **jutasi 125. avar sírból előkerült vadászsípon és a homokrév/mokrini csontrajzon is látjuk.**

Településnévként is létezik: **Ebes** helység: 1332-7; *Ebes*. 1368: *Ebesfalwa*. Azonban: 1138/1329: Ebus szn. (Kiss Lajos I. 404)

A Kiskőrös-vágóhídi kehely talpán lévő rovásfelirat

Idézek Vékony Gábortól: „A kiskőrösi jeleket, ill. jelcsoportot korábban tamgának gondoltam, mint Vásáry István is, aki a Tihanyi téri kehely tamgájával vetette össze (Vásáry, i. m. 344). A kunágotai és tótipusztai feliratok tanúsága alapján azonban lehetőség nyílt arra, hogy a kiskőrösi jeleket is feliratként értelmezzük. A ligatúra többféle magyarázati lehetőséget is kínált, így két olvasati lehetőséget is számbavettem (Vékony, *Életünk* 1985-12, 1141), mindkettőt törölnünk kell, mert ezek az olvasatok a Garam által felfedezett jelnek a többihez kapcsolásával történtek. A kiskőrösi felirat:

Az első jelet mindeddig nem ismertük a Kárpát-medencei rovásfeliratokon. Szarvason azonban mellékvonalas változata az **f** jeleként volt meghatározható, ennek kapcsán valószínűsíthető, hogy az egy **p** jelből való újítás. Valóban ilyen a **p** jele a türk rovásírásban, s ugyanerre az alapformára vezethető vissza a székely írás **p** jele is, amelyet két mellékvonallal láttak el (Németh, MRovÍr. 28). **(Sicc!)**

Tudjuk, hogy ábécénk a párthus írásra vezethető vissza. Nos, jelünk az ívelt párthus **pē** (vö. Livšic, Parfjanskij alfavit, in: *Osnovy iranskogo jazykoznanija. Sredneiranskije jazyki*. Moskva 1981. 3. tábla, stb.) rovásíráshoz idomult, egyenes vonalú alakja. Vagyis a felirat első jelét **p**-nek olvashatjuk.”

„A második jel kétségtelenül ligatúra. Ennek egyik összetevője egy világosan felismerhető **a/ā**, a másikat pedig nem lehet mással összevetni, mint a Tótipusztán és Kunágotán is ismert **t** jobbra forgatott alakjával. Vagyis a kiskőrösi kehely jeleit a következőképpen olvashatjuk:

p ta/tā/at/āt

Noha a ligatúráknál az összekapcsolt betűk sorrendisége nem mindig jelent olvasati sorrendiséget is, mégis figyelembe kell vennünk, hogy a kiskőrösi felirat ligatúrájában **t** majd **a/ā** egymásutániség van. Ezért inkább egy **p ta/tā** olvasatát választanánk a feliratnak.” Továbbá:

„A Kiskőrös-vágóhídi temető I. sírjában előkerült edény feliratának legvalószínűbb olvasata tehát:

P^uta 'Puta ~ Buta'

Hogy ez a *Puta ~ Buta* személynév összefüggne egy 'tevecsikó' jelentésű szóval (Németh, *Inschr.* 12, *Nsztmfelir.* 8), abban persze kételkednék. A *Bota ~ Bata* gyakori Árpád-kori személyneveink közé tartozik (Németh, *Acta Ling.* XXI, 16; Fehértói, i. m. 62), s valóban nem kizárt, hogy török eredetű, az etimológia kérdését azonban nyugodtan nyitva hagyhatjuk. Ennél fontosabb a név feltűnése Kiskőrösön és Nagyszentmiklóson bizonyára többet jelenthet annál, mint hogy a név korábban is közkedvelt lehetett." (Vékony G.)

Vékony Gábor *olvasata* betűtörténeti szempontból is **lehetetlen**, amikor az ó-türk $\uparrow$ 'p' betűből mellékvonalak hozzáadásával származtatja a székely $\uparrow$ 'p' betűt. S ez rámutat az *egyetemes írástörténeti felkészültség olyan hiányára*, amikor *a laikusok a saját gondolatvilágukban — teljesen szabadon! — a legegyszerűbb „látványos megoldásokkal”* úgy alkotnak új betűrajzokat (grafémákat), hogy *egy létező betű rajzához hozzáadnak, vagy elvesznek vonalakat, vonalrészeket.*

— **A kiskőrösi rovásfelirat ismét vegyes rendszerű**, mert piktogramok és betűk is vannak benne.

A felirat első jele a hun $\uparrow$ 'víz' (**folyóvíz**), a székely hangértékadó: **jó** (*folyó*) (**No. 3**) ideogramma. A felirat készítője a $\uparrow$ 'jó' (főnév) ideogrammával a melléknévi 'jó(v)' (jó) szó már **v** –nélküli azonos hangzását használta fel melléknévi 'jó' szavunk lejegyzésére. Vagy 'j' hangértékű betűt képzett **jó** szavunkból, s az 'ó' magánhangzót nem jelölte. (De akárhogy olvassuk, a 'jó' *folyó* és *patakneveket* és a hozzájuk kapcsolódó településneveket adó nép már a Kárpát-medencében élt.)

A második jel ligatúra, amelynek első összetevője egy **jobbra elforgatott** $\times$ **at** (**No. 20**) **piktogram**, amely mind a három vizsgált feliratunkban jelen van.

A ligatúra másik összetevőjének függőleges „szára” azért olyan hosszú, hogy az $\times$ 'at' piktogram alsó részéhez (mint „gyökhöz”) csatolni lehessen toldalékként az 'a' hangértékű betűt:

$\Upsilon_+ \times$

A betű rajza egyezik a Υ 'čatal, tal' (ág, villa) (L. No. 55.) piktogramból képzett, véghangzó 'l' (L) hangértékű ótörök betűvel. (Mert a korabeli ó-türk nyelvben nem volt szókezdő 'l' hang.) Vékony *a/ä* hangértékkel olvassa, mint a szarvasi és nagyszentmiklósi $\downarrow$ betűt, amely (szerinte) a székely $\downarrow$ **t** hangértékű betű (No. 1.), tükörképe. (**Sicc!**)

Csakhogy, az ideogramma jelentésének megfelelő ó-türk 'tűz': „*ot, oot* Feuer || atēš” (AlttGramm.) „*mtü. s-ug. trkm. ot* 'Feuer' ” (tűz). (Martti Räsänen) A Υ piktogram **egyik jelentése sem felel meg** a Vékony Gábor adta hangértéknek.

A kínai ku-wen (ó-képirás) piktogram Υ rajzának jelentése: Gabel (villa), egy faág „villás” elágazása. (Faulman) A piktogram jelentésének megfelel 'ág' szavunknak, amelyet a TESz vitatott eredetűnek tart. **Korabeli kezdőhangja** (*akrofóniája*): **a** (L. még No. 55. jelicikemet, ahol az ó-türk „*tal* Zweig || dal” (ág) (AlttGramm) alapján ó-türk hangértéke: véghangzó 'l'. Szókezdő 'l' hang még nem volt az ó-türk nyelvben.)

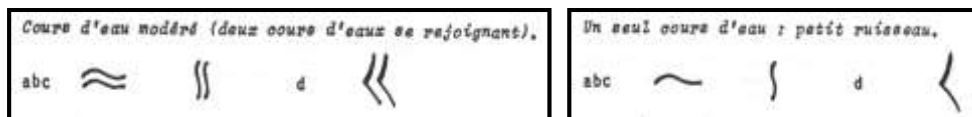
Eddig a tárgyfelirat olvasata: **j(ó) at+ a**-betű. **jó ata**. Ahol az 'at' piktogramhoz ligatúraként csatolt nyelvünk 'a' magánhangzó toldaléka: „— A m. *atya* szóvégi *a*-ja vagy kicsinyítő képző, vagy 3. sz. birtokos személyrag. A szó *ty* hangeleme magyar fejleménynek látszik.” (TESz)

— A $\angle$ jel valóban kissé lejjebb van a többinél, ezért úgy tartják, hogy nyilvánvalóan korábban került a kehelyre. De miért van a többivel így is egy sorban? Lehetett volna az új feliratot a kehely talpán más helyre is vésní, de a jel tudatosan lett a felirathoz (betűként) felhasználva.

Vékony Gábor az ozora-tótipusztai lelet edényfelirat első $\times$ jelére ráfogott 10-es szám megfelelésével 5-ös számjegynek tartja, — **teljesen laikusán!** A szarvasi és a nagyszentmiklósi feliratokban $\angle$ **d** hangértéket adott az ó-türk betűként is létező jelnek.

Az orhoni és jenyiszeji ábécében **o, u** hangértékkel fordul elő! (L.: részletesen **No. 49.** jelicikemben.)

Kyryl Ryjik (327) „*KUAJ*” $\llcorner$ és „*KÜAN*” $\llcorner$ (328) jelicikkeiben az egy és két vonalból álló piktogramok jelentésével foglalkozik:

(327) „KUAJ ≡ Mérsékelt (mértékletes) vízfolyás (két vízfolyás, amelyek találkoznak. Néha séma-ként használatos.” (A három már folyót jelent.)

(328) „KUAN < Egyetlen vízfolyás: kis patak.”

A kehely talpára korábban vésett (karcolt) < pictogram utal a kehely — mint ivóedény — folyadékokkal (vízzel, borral, stb.) kapcsolatos használatára. A < 'kis patak' pictogramból képzett betű 'd' hangértékének a Séd ('kis patakocska'), Érd — véghangzói felelnek meg, amelyek kicsinyítő képzők. Érd város (1240 k.: Erdu) neve az 'ér' -d képzős származéka. (Kiss Lajos)

Tehát a **szarvas-nagyszentmiklósi feliratokban** a < d hangérték megfelel az ó-türk betűként is létező o, u hangértékű jelnek, mert a 'yulaq' (patakocska) szóközi u hangja, — de inkább a már rövidült 'ulak' változat akrofonija adja az u hangértéket, az 'oyluk', vagy 'oluk' (kis kanális, lefolyó) akrofonija pedig az o hangértéket. **Egyazon kínai pictogramból az avar-korban nyelvünkön és ó-türk nyelven is** képeztek hangértéket. De egymástól — sok ezer kilométerre!

A Kiskőrös-vágóhídi kehely talpán lévő rovásfelirat olvasata: j^o at-a^d, — mai nyelvünkön: Jó atyád. Olyan felirat lehet, amikor az ata (atya) a gyermekének ajándékozta a kelyhét, s az ivóedény < pictogram feliratát kiegészítette (kibővítette) ajándékozási feliratnak.

A három avar-kori tárgyfelirat írástörténeti összefoglalása

a./ Mindhárom felirat vegyes rendszerű, amelyekben a régészeti leleteken is részben megtalált kínai pictogramok és hun ideogrammak *magyar nyelvű* olvasatainak szavaihoz ligatúrásan „kapcsolt” betűkkel, — *nyelvünk toldalékaival* — vésték a tárgyra a feliratok készítői az ily módon már pontosabban kifejezhető gondolataikat.

b./ Ha a közlendő tartalomhoz nem volt felhasználható pictogram, akkor (pl. a 'szeri' szót) — nyelvünkön képzett betűkkel rögzítette a felirat készítője. (L.: az ozora-tótipusztai lelet edényfeliratát.) De a „toldalékként” helyhatározó 'i' hangértékű betűt még úgy kötötte ligatúráként az 'r' betű bal oldali szára fölé, — *mintha az még kínai fonetikai elem (!)* volna.

c./ A székely betűírás ligatúráitól eltérő jelölés sorrendiségének oka, hogy — miként a kínai írásban már a gyökjelek mellett vannak (jobboldalon és alul is) a kiejtésüket segítő fonetikai elemek, — a koraavar tárgyfeliratokon a szavakat jelölő pictogramok/ideogrammak rajzaihoz hasonlóan kapcsolták agglutináló nyelvünk toldalékaiként képzett betűket.

d./ A kiskőrösi feliratban a *jobboldalra elfordított* 'at' pictogram alsó részéhez kötötte ligatúráként rovója az 'a' hangértékű betűt, hogy a „villás alakú betű” jól felismerhető helyzetben maradjon. (L. még: Szekeres No. 55.)

e./ A pictogramokhoz („gyökökhöz”) nyelvünk toldalékaiként csatlakoztatott betűk, rámutatnak arra a kezdődő írástörténeti folyamatra, amikor a gondolatok pontosabb rögzítésére, a pictogramokhoz „kapcsolt” betűk (nyelvünk toldalékainak) képzését, már szükségesnek tartották gondolataik pontosabb jelölésére.

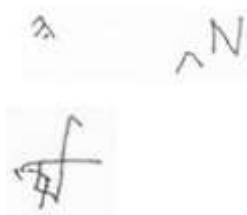
f./ A vegyes rendszerű feliratok jól mutatják a betűírásra történő átmenet történetének írástörténeti folyamatát. Látványosan bizonyítva ily módon is, hogy:

A székely és az ó-türk írásnak — semmi, de semmi köze sincs az arámi típusú írásokhoz!

A hunok, koraavarok és Árpád népe régészeti leletein ó-kínai (ku-wen) pictogramok és a nőnemű teknős világmodell pictogramból alkotott „teknős jelcsalád” ideogrammai vannak.

A szarvas-nagyszentmiklósi feliratok betűinek képzése és hangértékeik nincsenek még történeti összehasonlító módon levezetve. Hiteles eredményekkel bizonyítva! Miként a „kazáriai feliratok” betűinek sincs, mert több hangértéki bizonytalanság merült fel **az arámi származtatás idült téveszméje miatt!** Ezért pl.: **A szarvas-nagyszentmiklósi feliratoknak török és magyar nyelvű olvasatai vannak.**

A benepusztai lelet szíjvégének feliratát már Árpád népéhez tartozó feliratként határozták meg:

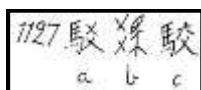
A három, egymástól jól elkülönített szóból álló felirat **IX. századi nyelvünkön** jól olvasható. A jobb-felső szó feliratának olvasata az **H** „r” betű későavar-kori (és *romlott-rajzú kazáriai*) **N** „r” betűből, és *a ketté nem osztott* („koraavar típusú”), *véghangzó* **^** „s” *hangértékű* betűből áll. (L. Szekeres 2008, No. 6. jelicikemben.)

Olvasatuk: **‘rs’**. Az **r**-betű előtt jelöletlen **‘e’** magánhangzó van. **‘Örs’** szavunk korabeli kiejtése: **‘ers’** volt, mert **‘ö’**-hang még nem létezett nyelvünkben! Csak az Árpád-kor végére vált egyre gyakoribbá, s lett általánossá az 1500-as években. L. korábbi előzményeit: „1164 *gungus* [gyüngyüs] > Jókai-k.” Vagy az **‘ers’** szavunkkal szókezdőként összevethető: **‘öcs’** szavunkat: „1200 k.: ? *Ecy hn.*” (Ecs ~ Ecsi helynév); „1284/1394: *Euchefaya sz. hn.*” (Öcsefaja) (TESz 3. 20) Még ma is: „Ecsém!”

A második szó a *ku-wen* **‘ló’** piktogramból képzett akrofonias **‘l’** hangértékű betű: **▲** (L.: No. 24. jelicikemben), — amely előtt szintén jelöletlen, kiejtést segítő **‘e’** magánhangzó van. Olvasata: **‘el’**.

„Örsnek” **‘el’**-je „birodalma” volt. L.: „*äl s il Reich*” (birodalom) (AltGramm) Vagyis: „**Ers**” (> Örs) *korlátlan hatalommal bíró ember* (törzsfőnök?) volt.

Az alsó két jel: a koraavar típusú **✕** **‘at’** (>aty) piktogram (L.: No. 20. jelicikem), amelynek a baloldali vonalai közé a kínai, két azonos rajzrészéből álló: **✕** — nyelvünkben: **‘hóka’** (lószín) (L. No. 24) piktogramból képzett, már összevont rajzrészekből álló **✕** **‘h’** betű van illetve egy jelöletlen **‘a’** magánhangzóval. Olvasatuk: **at+ h^a**. (A IX. században feltehető, hogy **‘ty’**-hang sem volt nyelvünkben!) A kínai piktogram B. Karlgren, 1957. évi jelicikében: 1127 a—b * *pők / pāk / po* vegyes színű ló, barna és fehér:

A benepusztai szíjvég olvasata: **‘rs ‘l ath^a**

A kínai *ku-wen* **▲** **‘ló’** piktogramból képzett **‘l’** betű, és a **✕** **‘hóka’** (lószín) piktogramból képzett **✕** **‘h’** betű nincs jelen a kazáriai feliratokban, — *de ott látjuk mindkét betűt a Nikolsburgi Ábécében.* (Az **ATYHA** helységnévről bővebben: Kiss Lajos I. 174)

— **Ers** — nagy valószínűséggel a törzs nevét adó **Ers** (> Örs) haderejéhez tartozhatott.

A Somogyvári Bencés Apátság (1091) mosdó-kagylójának juh piktogram felirata:

A kép aláírása: „*Mosdó márványtöredéke mesterjeggyel.*” (Magyar Kálmán 1992, 315)

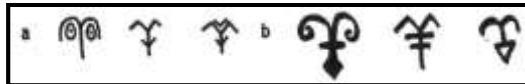
— A mosdónál lévő *‘juh piktogram’* nem (lehet) mesterjegy (!), mert több Árpád-kori templomunkban, több rajzváltozatában is előfordul a kínai *‘juh’* piktogram. (Az apátságot 1091-ben alapították, s akkor már állt a 60 méter hosszú templom.)

A szerzetesek **Krisztus juhainak tekintették magukat**, akik (piktogrammal jelölten) a mosdónál

gyakorolták megtisztulásuk erényét. Mert a „mosakodás: általában a test, vagy egy testrész vízzel történő megtisztítása; sajátos értelemben a vallásosság erényének cselekedete”. (Magyar Katolikus Lexikon) Ezért van a mosdó márvány kövébe vésve a 'juh' piktogram.

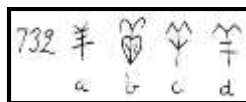
A romokat feltáró régészek és a kép aláírója sem ismerte a kínai írás átfogó történetét, így a 'juh' piktogram rajzát (rajzait) sem abból a korai korból, amikor a hunok átvették a kínai ó-képjeleket.

Kyryl Ryjik 1980. No. 25. jelsoportjában a piktogram különböző rajzait látjuk:

A 'b' -vel jelölt rajzok közül a baloldali rajz fővonalának alján rombuszt, a jobbszélső vonalának alján ágyékháromszöget: a nőnem jelöléseit látjuk. „Jang **juh**, vagy kecske ábrázolása.” „**Juhfélék**, kecskefélék: dámvad, antilop, stb.” (L.: a nikolsburgi: Υ 'ent' betűt.) A rajzok (grafémák) egyszerűsítése az írások történetében egységes, egyetemes folyamat, melyben az írásjelek rögzítésének egyszerűsítésére törekedtek.

B. Karlgren 1957, No. „732. a—d *ziang / iang / j a n g juh, birka (Si); kölcsönzés f. részére (Tso). b. Jin csont (E 886: 3), c. Jin csont (A 1: 12,4), d. Csou I (Inscr. 67).” „Az írásjegy egy rajz.”

Uráli, nemeket jelölő rajzrészeiktől és mellékvonalaiktól egyszerűsített rajzaikat látjuk a székely és az ó-türk jelrendszerekben. (L. Szekeres 2008. No. 35.)

A Vizsolyi Református templom a 13. században épült

Rendkívül nagy a jelentősége annak, hogy még az Árpád-korban is használatosak voltak kínai piktogramok. 1996-ban a Miskolci Bölcsész Egyesület Őstörténeti Konferenciáján meglátogattuk az Árpád-kori Vizsolyi Református Templomot is, amely 13. században épült szentélyének jobb oldali freskómaradványa alsó szélén rögtön megláttam a jobbra eldőlt Υ 'juh' kínai piktogramját:

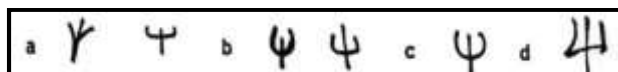

Valamint a mellékvonalától egyszerűsített változatát is, a jobboldali felvételen. A függőleges sorban elhelyezett 'juh' piktogramok a hívőket, mint juhok sokaságát jelképezik.

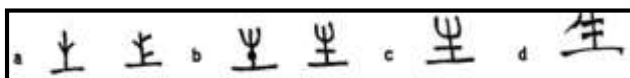
A **Vizsolyi Református Templomban** a palota jelképei fölötti **diadalív négy oldalán, az újjászületés jelképeként kínai Υ 'šeng' piktogrammak vannak:**

A kínai írástörténetben a piktogram rajza két változatban fordul elő. Kyril Ryjik No. (81) SI (81) „Kis fűhajtás ábrázolása: legkisebb növényi séma.”

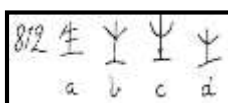

Kyril Ryjik No. (218) „SENG Kicsiny hajtás, amely kinő a földből: **alapvető sémája a születésnek és az életnek.**” A diadalívén az *újjászületés jelképeként* lett felhasználva!

Kyril Ryjiknél az **a**-val jelzett rajzok a ku-wen (rég, vagy ó-képirás) piktogramok.

B. Karlgren 1957, **812 a—d.** *səng /sang / s e n g élő (élni) (Sī); terem [gyümölcsöt], **születni** (Sī); termény (Lunyü); friss, üde Továbbá: „**b.** Jin csont, **c.** Csou I, **d.** Csou I” (L. Szekeres 2008, **No. 30.** 134-138) **Bernhard Kalgren** 812. jelicikkében az **a**-val a modern (mai) rajzát jelölte a piktogramoknak:

Utána következnek a legrégebbi Jin, majd azt követő korszakok írásmódjai. Amelyeket tanulmányaimban többnyire már nem idéztem, mert nem volt rá szükség. A hun átvételű székely és ó-türk betűk, többnyire a (legkorábbi) Jin-kori piktogramok közé tartoznak.

A Kassai Kőtár két szarkofágjának felirata.

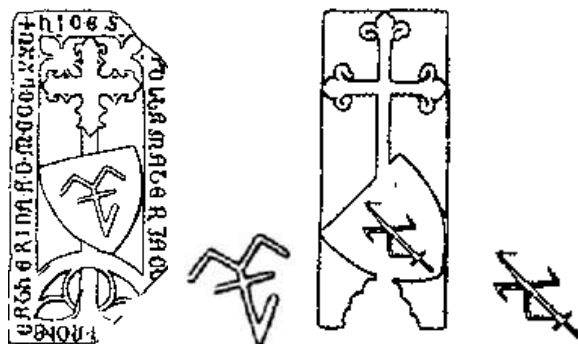
Mindkét csúcsos talpú magyar pajzsforma a XIII. században használatos. Oldalaik görbülete a tetejükönél kezdődik. A jobbra dőlt pajzsokon a díszes keresztnek magas rangú (egyházi?) személyeket feltételeznek.

A **baloldali szarkofág** szélein a latin felirat hiányos. A tetején, az egyenlőszárú (Jeruzsálemi?) kereszt felett mintha 1065 évszám volna. (?)

A szarkofágok fedlapját a XII. századtól az elhunyt ábrázolásával díszítették. A pajzsban a **'juh' piktogram alsó végéhez illesztett 'd' betű** (L.: No. 2.) mellékvonalával alkotott sajátos, koraavar mintájú ligatúrát. (Mandics 2010/I. 303.) A szarkofágfelirat olvasata: **juh** (piktogram) + **d** betű. **Juh(o)d.** Az **'o'** magánhangzó jelöletlen.

A piktogram függőleges fővonalához szögben csatlakozó két ferde vonalkát: **juh** a templomi falra festett változatokban, vagy kőbe vésve kiegyenesítették: **juh** Mert nem fába rótták, s így nem kellett a fa szálaikat ferdén metszeni. Ugyanezt látjuk B. Karlgren **'d'**, Csou I.-kori **'juh'** rajzán, ahol a két ferde vonalkát a juh piktogram fővonalára, már két egyenes vonalként rajzolták: **juh** > **juh** Mert általános írástörténeti törvényszerűség (amit már oly sokszor leírtam), hogy a jelek, betűk (grafémák) rajzai mindig az egyszerűbben róható, írható formák felé fejlődnek. **Ez különösen jól látható a kínai piktográfia történetében!**

A keresztény hitben és szimbolikában Jézus a jó pásztor, a **juhok/bárányok** pedig **Jézus követői.** Az elhunytat Jézus követőjeként jelölték szarkofágja feliratában:

A bal oldali szarkofágfelirat még olyan koraavar típusú ligatúra, amikor a 'juh' piktogram alsó végéhez (mint szógyökhöz), — a nyelvünkön képzett 'd' betűt, nyelvünk toldalékként csatlakoztatták. Olvasata: **Juh** + (o)d> **Juhod**

A jobboldali szarkofágon (L.: Mandics 2010/I. 303.) a jobbra dőlt pajzson tulipános (?) kereszt áll.

A pajzson a ligatúras felirat: **Y** **anya** (piktogram) Tőle jobbra (!!!): **X** **unk** (birtokos személyrag) jelentésű nikolsburgi betű. Olvasata: **Any** + **unk**. Jól látszik, hogy az 'anya' piktogram (L.: No.19. jelicikem) egyenes vonalát is felhasználták az 'unk' jel rajzához, amelynek a bal alsó „horga” alulról magába „zárja” az 'anya' piktogram ágyékháromszögét.

Szintén olyan koraavar típusú ligatúra, amikor az 'anya' piktogramhoz az 'vnc' (*unk*) hangértékű birtokos személyrag betűjét csatlakoztatták.

4./ A SZÉKELY ÍRÁS egyetlen hiteles ábécéje: a NIKOLSBURGI ÁBÉCÉ mert a betűk rajzával és akrofonias (szókezdő) hangértékükkel helyreállított (rekonstruált) piktogram előzményeik, rendre egybevetve, azonosíthatók a kínai írástörténet szakirodalmában (szakirodalmaiban) megkeresett piktogram/ideogramma előzményük átvételkori rajzával és jelentésével.

A Nikolsburgi Ábécében még a hangértékek latinbetűs írásmódjai is többnyire egyeznek (!) a kínai piktogram jelentések nyelvünkön megnevezett betűképző szavainak kezdőhangjaival, a tatárjárás után egységesített **kancelláriai írásunk** (1350-1450 közötti) hangjelöléseivel. S ezek az egyezések megállapíthatóvá teszik a hangértékek lejegyzésének időszakát. Ami arra is utal, hogy a Nikolsburgi Ábécé **összeállítója** (s a betűk hangértékeinek felülvizsgálója!), **még jól ismerte a kínai piktogramok** és a hun teknős jelcsalád ideogrammainak nyelvünkön megnevezett jelentéseit.

A székely írás betűinek hun, koraavar és Árpád népe régészeti leletein megtalált piktogram/ideogramma előzményeit „A székely írás három ábécéjének történeti összehasonlító összevetése” c. tanulmányom **hálós betűtörténeti táblázatban** foglaltam össze, könyvem (2008) jelicikkeiben levezetett **székely és ötörök betűk** történetének, betűképzésének (No.) sorszámai szerint.

Ha végignézzük a hálós táblázatban a Nikolsburgi Ábécé betűinek grafémáit, akkor **tényként állapíthatjuk meg**, hogy helyreállított piktogram - ideogramma előzményük egyeztetésén túlmenően, grafémáik a régészeti leleteken megtaláltakkal **egyeznek!**

Ezért a Nikolsburgi Ábécé betűi jelentik a hitelességet, amelyekhez képest minden változás — romlást, vagy rontást jelent! Ahogy részben már a Bolognai Rováslelkben, de főleg a Rudimentában látjuk.

A Nikolsburgi Ábécé több mint kétharmadának (!) (27 betűjének) piktogram és ideogramma előzményeit régészeti leleteken is adatoltam. Kezdve a piktogram-feliratos kő és csontrajzoktól, folytatva az ordoszi hun arany fejdísz négy ideogrammájától, az Árpád-kori templomokban eddig megtalált kínai 'juh' piktogramokig.

Az Aranyosgerendi Református Templom osztott oszlopaiba vésett kínai 'atya' piktogramokig, és az **ősurali rombuszfejű nőalakokig**. Ezért a **székely írás előzményeit az arámi, kazáriai**, és bármely más írásokból származó betűk átvételével bizonygatni: — **Nélkülöz minden hiteles adatokra épülő írástörténeti tudományosságot!**

Ezért szükségesnek tartom a **Nikolsburgi Ábécé** előzményeként (és a romlások rontások miatt) a hálós betűtörténeti táblázatot a tanulmányomba bemásolni.

A székely írás előzményeinek hálós betűtörténeti táblázata:

I. oszlopában feltüntettem könyvemben (2008) a betűképzések jelicikkeinek sorszámaát, hogy az érdeklődők a székely betűk **hiteles betűtörténeti levezetéseit** jelicikkeimben, s a kínai írástörténeti szakirodalom idézett adatait is könnyen megtalálják. Idézett adataimat „szükségeitek szerint” is ellenőrizhesék.

II. oszlopában a „nikolsburgi” betűk piktogram, ideogramma előzményeit, s azok hun, koraavar és Árpád népe régészeti leleteiről bemásolt mását.

III. oszlopába írtam a **hunok, koraavarok** és **Árpád népe** régészeti leletein megtalált piktogramok, ideogrammák (kínai írástörténeti) szakirodalmukban egyeztetett jelentését.

IV. oszlopába megtalálásuk helyét és/vagy publikálását.

V. oszlopba a **Nikolsburgi Ábécéből** hangérték jelölésükkel (fonémájukkal) kimásolt betűk rajzát.

VI. oszlopban a sinológiai szakirodalomban piktogram/ideogramma előzményükkel egyeztetett jelentésük *magyar nyelvű szavának korabeli, hangértékképző írásmódját*.

VII. oszlopban jelentésük magyar szavából képzett *hangértékük (fonémájuk)* összevethető írásmódját a kiejtésüket segítő 'e' magánhangzókkal.

VIII. oszlopban a Nikolsburgi Ábécé betűjével összevetett Bolognai Rovásemlék betűjének és hangérték jelölésének másolatát.

IX. oszlopban nyomtatott, latin betűs hangérték jelölését.

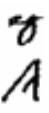

X. oszlopban a Rudimenta betűjének és H jelöléssel a hamburgi másolatának rajzát és hangérték jelölését.

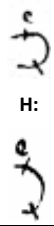

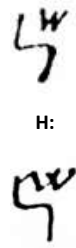

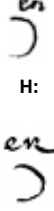

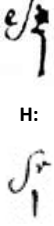

XI. oszlopban a Rudimenta betűjének hangérték jelölését.

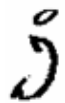
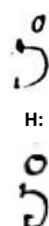

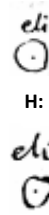

Adataikkal *autentikusan tudjuk végig kísérni a székely írás betűinek történetét piktogram/ideogramma előzményüktől betűképzésükig*, valamint a betűk romlását a Bolognai Rovásemlékben és a Rudimenta két másolatának ábécéjében, a betűk rajzának (grafémáinak) kicserélését.

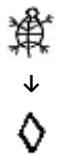

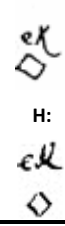

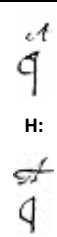

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
No.1.		(hun:) tűz	Ordoszi hun koronadíszén (Szekeres 2008, 56-59)	 	1240 k.: Tyzfa 1298: ? Thüzen	eth	 	et	 H: 	et
1.		tűz	Ordoszi hun koronadíszén (Szekeres 2008, 56-59)							
2.		(hun:) dél	Ordoszi hun koronadíszén (Szekeres 2008, 56-59)	 	1237–40: Dele szn. 1405 k.: del	ed	 	ed	 H: 	ed
			Ordoszi hun koronadíszén (Szekeres 2008, 56-59)							
3.		(hun:) (folyó)víz	Ordoszi hun koronadíszén (Szekeres 2008, 56-59)	 	1150 k./13–14. szd: Souyou 1213/155 0 Beruchyo, stb.	ey	 	j	 H: 	ei
			Ordoszi hun koronadíszén (Szekeres 2008, 56-59)							

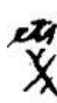
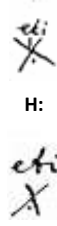

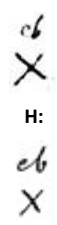

			Mongóliai feliratos kőrajzon (Okladnyikov 1976. 184, 62. tábla)							
			Žamantogaji hun feliratos csontrajzon. (Bóna 1993, 100.)							
4.		(hun:) észak								
			Ordoszi hun koronadísz (Szekeres 2008, 56-59)							
			Homoród-karácsonyfalvi Felirat mindkét sorában! — de nem lett az ábécék része.	 és 	1490: ysak	i				
5.		(hun:) nyugat	Karl Faulmann 1880, 85-88. Kelet-Ázsiai Szélrózsák.	 	1493 k.: nywgyanok (De: 1372 u./1448 k.: nywgonnak 1372 u./1448 k.: nyugottak 1372 u./1448 k.: nyugolmatlan)	eny	 D	onj	 D	eni
6.		(kínai:) ék, nyíl-hegy	B. Karlgren 1957. No. 695b,d.	 	1300 k.: uof 1372-u./1448 k.: valfa-sok	f	 A	s	 A	es
		(hun:) felezett és egész	Hun csat-testeken (Bóna 1993, 150, 91.)							

		nyílhegyek								
		Békéspovádi nyíl felezett nyílhegye	Vékony G. 1987, 106.							
8.		(kínai) fa rovás-vessző, vessző	B. Karlgren 1957. No. 349.	 	1796: Tzelőkékkel 1862: cziglevessző	ecz	 	ec	 H: ↑ cselőke	ecs
		Mongóliai feliratos kőrajzon (Okladnyikov 1976. 184, 62. tábla)								
		(hun)	Hun csat-testeken (Bóna 1993, 91.)							
9.		(kínai:) föld, mező, művelt föld	B. Karlgren 1957. No. 362.		1130-40/12-13. szd.: Felduar hn. 1495: fōdrōl	f		f	 H: 	ef
			Hun csat-testen (Bóna 1993. 91, 92.)							
10.	 > 	(hun:) ég			1350: eget 1493 k.: Eeg 1541: Eghi (!)	egh	 A	eg	 H: 	egg
	 		Žamantogaji (hun) feliratos csonton (Bóna 1993. 100.)							

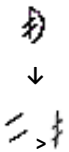

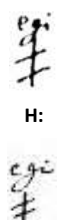

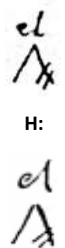

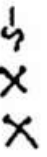

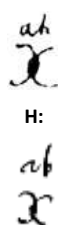

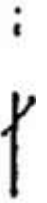
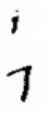
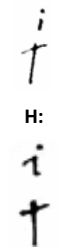

11		(hun:) Egek			egek	e		e	 H: 	e
	 = 	(Árpád népe:)	Maros-gombás, honf.-kori sír, gyöngy-szemén							
12.		(hun:) üd-hely (menny, az üdvöz-ülés helye)			1372u./ 1448 k.: ewduez-eytew, ewdewf-leg	e w (ü)		eó	 H: 	w
13.		(hun:) nagy			1055: nogu 1067 k./ 1267: Nagkereku 1312/1372: Nagthow	en		n	 H: 	en
		(kínai átvétel:) nagy	Bernhard Karlgren 1957, 1218i							
14.		(hun:) széles	K. Ryjik No. 54.: Teljes, egész, kiterjedés.		1181: Zeles 1222: Scelus 1314: Zylus	s		s	 H: 	ef r
		(kínai:) kiterjedés	Kyryl Ryjik 1980, No. 54							
15.	 	(hun:) šeleš no-gyu egejü = šen-jü	Kínai krónika: A šan-jü szó jelentése: „nagy” és „széles”, mivel az ég, melyet jelképez, ilyen.”		1138/1329: Efu szn.; vfu szn., lfedi szn., 1416 u./ 1450 k.: oji, 1526:	9 = („us”)				

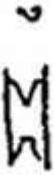

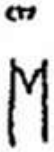

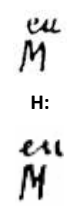

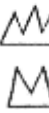

			(Németh 1940, 114.)		ewfeyők- nek					
			Бичикту-Бом Altaj VIII.-X. szd. (Türük Bitig)							
		(Árpád népe:)	Sarkeli kőrajz piktogrammák. Tryjarski 1985, 15. (A. M. Ščer- bak után.)							
16.		(hun:) oldal			1347: ol- dolerdew 1372: oldaly	o		o	 H: 	o
			Hun-kori mongóliai sziklarajz. A. E. Nov-goro- dova 1975, 226.							
17.		(Árpád népe:) mell, elül (láb).	Marosgombás, honf.-kori sír gyöngyszemen.		1342: Melies 1372 u./ 1448: melyek- nek 1560 k.: előly	ely		elj	 H: 	eli
			Sarkeli kerámia töredéken. (M. Artamonov 1958, 75, 54. kép.							
		(kínai:) Nap	B. Karlgren 1957. No. 404.							
		(Árpád népe:) Nap	Marosgombás, honf.-kori sír gyöngyszemen.							

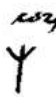
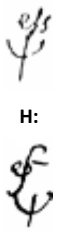

18.		(ku-wen: teknős kobak	Th. W. Danzel 1912. XXXV. tábla, 6.		1340: <i>Kobak</i> szn.	ek		ek		eK
		(Árpád- kori:)	Aranyosgerendi Református Templom oszlopfőin.							
19.		(kínai:) anya, nő	Kyryl Ryjik 1980, No. 11a.		1181/128 8/ 1366/16. sz. ? : <i>Ana</i> 1300 k.: aniath 1372 u./ 1448 k.: Annja	a		a		A
		(kora- avar:) anya	Kiskőrös — Órcsik tanya 89. sír. Erdélyi – Ráduly 2010. 24							
		(kora- avar:) anya	Kiskőrös — Órcsik tanya 89. sír. Erdélyi – Ráduly 2010. 24							
		(avarkor:) anya	Homokmégy- halom 102. sír. Vásáry 1972. Erdélyi – Ráduly 2010. 25							
		(Árpád népe:)	Sarkeli kőrajz piktogrammák. Tryjarski 1985, 15. (A. M. Ščer- bak után.)							
		Any(a) pikto- gram + vnc ligatúrája	Kassai kőtárban szarkofágfelirat: Any+unk, vagy: Any+ánk Mandics 2010/I. kötet 303. old.							
20.		(hun?) atya, apa „atya-ke- reszt”	Csulúti sziklarajzok fejének atya jelölései.		1181: ? Atta 1350: atia	and (a + d betű liga- túrája)				
			Kišpeki hun csattesten							

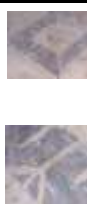

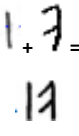

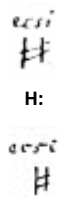

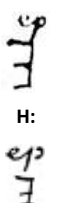
		(kora- avar:) atyake- reszt	Kiskőrös — Órcsik tanya 89. sír. Erdélyi – Ráduly 2010. 24							
		(Árpád népe:)	Maros- gombás, honf.-kori sír gyöngy-sze- mén.							
		(Árpád népe.)	Sarkeli kőrajz piktogrammák. Tryjarski 1985, 15. (A. M. Ščer- bak után.)							
20.		(kínai: fu) atya	B. Karlgren 1957. No. 102.		1181: ? Atta 1350: atia (L.: bátya 1369: Bathya 1475 u.: Bath ^y am)	ath ^y		eti		eti
		(Árpád népe:)	Sarkeli kőrajz piktogrammák. Tryjarski 1985, 15. (A. M. Ščer- bak után.)							
		(Árpád népe:)	Maros- gombás, honf.-kori sír, gyöngy-sze- mén.							
		(Árpád- kori:)	Aranyos-ge- rendi Református Templom oszlopfőin.							
21.		(kínai:) kutya	Kyriľ Ryjik No. 316.		1138/132 9: Ebedi 1372 u./1448: ebek 1397/141 6: ebefa	eb		eb		eb
		(kora- avar:) eb	Jutasi avar temető 125. sír, vadász- sípon. (László							

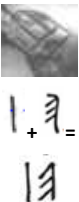

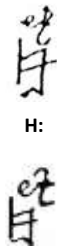

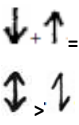

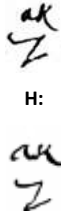

			Gy, 1990, 123.)							
		(kora- avar:) eb	Homokrév/ mokrin temető (László Gy, 1990, 120.)							
		(Árpád népe:) eb	Maros- gombás, honf.-kori sír, gyöngy-sze- men							
22.	H	(kínai:) „távoli határvi- dék, mező”	B. Karlgren 1957, No. 842.		1210/127 1: Rethi 1225: rete 1291: Ryty	r		r	er H H: er H	er
		(hun:) rét	Novgorodova 1984. Кочевье Бичигтын -ам -i kőrajzon.							
	H	(kora- avar:) rét	Jutasi avar temető 125. sír, vadász- sípon. (László Gy, 1990, 123.)							
23.	//	(kínai:) jég	B. Karlgren 1957, No. 899a.		1156: ? Jegu 1405 k.: leg 1416 u./1450 k.: iègi Heltai G.: 1566: gyegre, gyég Alsóór 1989: gyeg, gyég (TESz)	eg				
	//	(hun?) jég	Mongóliai Хойт-Цэн хэрийн- агуй kőrajz.							
		(hun:) jég	Bóna 1993, 179 Nyaklánc.							
	//	(kora- avar:) jég	Jutasi avar va- dász- sípon.							

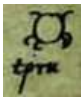
		jég	sípon.							
44.		(székely:) 'n' és a 'gy' betű ligatúrája			Alsóőr 1989: gyeg, gyég	eng		eg		egi
24.		(kínai ku-wen): ló	Karl Faulmann 1880, 284.		1055: adluazu 1138/132 9: Lougudi szn. 1236: lo- waz 1395 k.: low	l		l		el
		(hun:) Lébényi hun fésű. Bona 1993, 24, 21. kép.								
25.		(kínai:) vegyes színű [barna és fehér] (ló)	B. Karlgren 1957, No. 1127.		1211: <i>Holdus</i> szn. > 1709: hóka	eh		eh		ah
		(kínai:) tarkán foltos ló	(B. Karlgren 1957, No. 1127.) Eric Grinstead 1972.							
26.		(kínai:) egy íj és egy kar rajza	B. Karlgren 1957, No. 887b., és		1372 u./ 1448 k.: yuet 1416 u./ 1450 k.: y 1490 k: <i>yiet</i> 1538: <i>iwij</i> 1585: <i>lyas</i>	i		i		i
		(kínai:) Húrral kap- csolt íj	B. Karlgren 1957, No. No. 918b.							

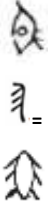

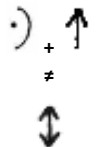

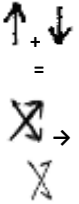
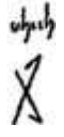

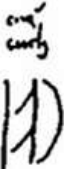

27.		(kínai:) üst	B. Karlgren 1957, No. 834h.		1395: ýft 1405 k.: wftH De: 1533: Ewst L. még: üsti: 1460: vsthy	v		u	 H: 	v
		(hun:)	Mongóliai „Дарви” (hun?) feliratban.							
		övveret üst pikto- gram díszszi- tése	Kyzylkaj- nartöbei hun sírban. (Bóna 1993, 99.)							
		Árpád népe.	Sarkeli kőrajz piktogrammák. Tryjarski 1985, 15. (A. M. Ščer- bak után.)							
28.		(kínai:) Izomerő	Kyryl Ryjik 1980. No. 153c.		1138/132 9: Wasas szn. Wosas szn. 1300 k.: uof 1429: Vasgyuro szn.	ew		ew	 H: 	eu
		(hun:) Léva-Kál- vária- hegy, nyak-lán- con.	Bóna 1993, 80.							
29.		(kínai:) hegytetők magassá- gai.	L. C. Hop-kins 1881; Tai Tung: Liu Su Ku.		1093 k.: Vgmogos 1138/132 9 k.: Mo- gus szn. 1372 u./ 1448 k.: magas	m		m	 H: 	em
		Hegység, hegység- gek lánca.	Kyryl Ryjik 1980. No. 285.							

		(hun:)	Regölyi hun karperec két végén. (Bona 1993, 18, 14. kép.							
			Csesztvei Árpád-kori katolikus templomban							
		Árpád népe.	Sarkeli kőrajz piktogrammák. Tryjarski 1985, 15. (A. M. Ščerbak után.)							
30.		(kínai:) SENG 'kis (fű)hajtás élő, sémája a születésnek'.	Kyryl Ryjik 1980. No. 218.		1156 ? : sengeu 1456 k.: fengeketh 1561: zsöngék 1716: zsengéje	fs elch		esz eszy?	 H:	efs
		SHENG születni, terem (gyümölcsöt), fiatal, friss hajtás	B. Karlgren 1957, No. 812.							
		Mongóliai feliratos kőrajzon (Okladnyikov 1976. 184, 62. tábla								
		(kora-avar:) seng	Kiskőrös — Órcsik tanya 89. sír. Erdélyi – Ráduly 2010. 24							

		Diadal- íven: „az ujjá- születés jelképei”.	Vizsolyi Árpád- kori Református Templomban.							
31.		(kínai): repülni.	B. Karlgren 1957, 579b Kyril Ryjik 1980. No. 45a,b.							
		Komá- rom- szent-pé- teri Bronz-ve- ret Piktog- ramjai	ELEINK 2003, 1. (Turguly Sán- dor)							
		hirtelen, egyszerre, egy csapásra + ½ szárny = (székely:) csap (a szárnyá- val)			1213: Chopov 1568: czápcion	ecz ech		..3 ?		ecsi
32.		(kínai): toll, szár- nyak (székely:) pehely szárny = pehely	B. Karlgren 1958, No. 124.							
		Komá- rom- szentpé- teri Bronz-ve- ret piktog- ramjai	ELEINK 2003, 1. (Turguly Sán- dor)							
					1346: Pehul szn. 1349: ? Pehul 1460 k.: peleeh	ep		ep		ep

33.		(kínai:) toll, szárnyak, madarak, rovarszárny.	Kyryl Ryjik 1980, No. 27.							
		(székely:) Rovarszárny, csapkod a Szárnyával = zúg			1171: Zuga szn. 1296/1408: zugou 1372 u./1448 k.: zugnak 1519: zuggodnak	e3		e3		eZ
34.		(kínai) fa rovás vessző, vessző	B. Karlgren 1957. No. 349.							
		(kínai:) fa vesszők (székely:) fak			1055: fa 1273: Nyrfo 1338: Faa 1221/1550: Fas hn. fa+c = fac	ac		ak		ak
35.		(kínai:) juhfélék, Kecskefélék antilop, stb.	Kyryl Ryjik 1980. No. 25.							
		(kínai:) juh	B. Karlgren 1957. No. 732.							
		(kínai:) antilop	Kyryl Ryjik 1980. No. 25.		1837: antilop = szóközi nt hangkapcsolata	ent		ent		ent
	 	(kínai:) Juh pictogrammák.	A Vizsolyi Árpád-kori Református Templomban.							

		(kínai:) Juh pikto-gram	A Somogyvári Bencés Apátság (1091) mosdó-kagylóján.							
		(kínai:) Juh pikto-gram és a d betű ligatúrája	Kassai Kőtárban szarkofágfelirat: Juh(o)d Mandics 2010/I. kötet 303. old.							
36.		(kínai:) ciklikus írás(jegy)	B. Karlgren 1957. No. 605.		...?	vnc				
			Mongóliai kőrajzon. <u>Borbala Obrusanszky</u> megosztotta <u>Батцэнгэл Рэнцэнгийн</u> bejegyzését. 2016. augusztus 14., 23:15							
		Any(a) pikto-gram + vnc ligatúrája	Kassai kőtárban szarkofágfelirat: Any-unk vagy: Any-ánk Mandics 2010/I. kötet 303. old.							
37.		(kínai:) ciklikus karakter	B. Karlgren 1957. No. 505b.		...?	v				
		kínai jóscsonton	Kéki Béla 1971, 61. 102.							
38.		(kínai:) utódok (utána megy)	Karl Faulman 1880, 285.							tpru
		(székely:) utószó, utóirat			temporius, temperius: „a maga idején, alkalmas időben” (Finály Henrik)	tpr ^ŷ (tprus)				tpru

39.		(kínai:) szem	Karl Faul-man 1880, 285.							
		em + p = emp			1067 k. /1267: Zemy szn. 1138/1329: ? Zima szn. 1416 u./1466: zèmec	emp		emb		amb
		(hon-foglalás-kor:) emp ligatúra	Harangozó Imre lelete Duna TV 2008. Rajz: Erdélyi I. Erdélyi – Ráduly 2010, 48							
40.		Rontott ligatúra, mert: 	Szekeres 2008, 146.			encz		encz		
41.		(székely:) Két felezett cselőke, vagy csígle-vessző ligatúrája.	Szekeres 2008, 146.		1275: Chygle (Kiss Lajos 1978, I/343.) 1829-34/1842: cselőke	echech (ecsecs)				
42.		(székely:) Az 'n' és a 'cs' betű ligatúrája				encz ench				
43.		(székely:) 'z' és 't' betű ligatúrája				ezt				
43.		(székely:) 's' és 't' betű ligatúrája				eft				
45.	 	(székely:) 'c' és 'k' betűk ligatúrája:				eczk		eczk		

46.		(székely:) 'ny' és 'e' betű (ron- tott) liga- túrája		nyé					
-----	---	--	---	-----	--	--	--	--	--

A Nikolsburgi Ábécé

A székely írásnak — amint a táblázatban is láthatjuk — **nincs! betűírás előzménye!** Csak a **hun** és **koraavar** „*feliratos rajzok*” folytatásait látjuk az Árpád-kori templomokban, így a Vizsolyi református templomban is a 'juh' piktogrammát. A palota jelképei fölött lévő diadalíven, a kínai **šeng** piktogramokat: az **újjászületés jelképeit**. (L. Szekeres 2008, No. 30.)

A mássalhangzók hangértékének (fonémájának) jelölése mindhárom ábécében, többnyire a mássalhangzók elé írt, kiejtést segítő 'e' magánhangzóval történt. Miként ma is a mássalhangzók elé vagy után ejtett magánhangzókkal soroljuk fel mássalhangzóinkat. Azt hiszem, nem kell különösebben bizonyítanom, hogy *mai kiejtésüket meghatározza* hangértékük képzésének módja:

Zárhangok és zár-réshangok: **pé, té, ká, bé, dé, gé, gyé, tyé, csé, dzsé, cé, dzé.**

Nazálisok és folyékony hangok: **em, en, eny, el, er.**

Réshangok: **ef, vé, esz, zé, es, zsé, há, jé.**

A Nikolsburgi Ábécében nincs kiejtést segítő magánhangzója az **f** (s), **s** (sz), **r**, **l**, **m** mássalhangzók-nak. Ma ezeket az eléjük ejtett **e** magánhangzóval ejtjük. De miért a mássalhangzók elé ejtve (kötve) írták a mássalhangzók többségében a kiejtést segítő **e** magánhangzót?

A Nikolsburgi Ábécében *tizenkét olyan* piktogram jelentést megnevező szó van, amelynek hangértéket adó mássalhangzója (fonémája) **e** magánhangzóval kezdődik (!), s ezek közül is a **No. 10. eg**, **No. 17. mely**, **No. 21. eb**, és a **szem** (+ **p** = **emp**) ligatúra az, ahol a hangértéket adó szóban a hangértékek előtt van a kiejtést segítő 'e' magánhangzó. Más esetekben utánuk.

A Nikolsburgi Ábécé összeállítója a latin ábécé alapján kezdte a betűket felsorolni. De — a felsorolásban „*egy csoportba*”, egymás mellé kerültek a ligatúrákban összevont, azonos hangokat jelölő betűk is:

Így kerültek egymás mellé a: **ech** (cs) és az 'encz, **ench** (ncs); a **ed** (d) és **and** ligatúra; az **ezt** és az **eft** ligatúra; a **eg** (gy) és az **eng** (ngy) ligatúra; a **ep** (p) és az **emp** (mp) ligatúra. A korábban még **esch** (š) hangértékkel használatos betűt az **f** (š) betűvel „párosította”. S ez **hitelesen bizonyítja**, hogy nyelvünkben a *hangértékadó šeng* (-e) szó szókezdő hangjának változása *ženg*-re (L.: zsenge, zsendül) még nem fejeződött be véglegesen.

De csoportosított olyan hangértékű betűket is, **amelyek hangképzését hasonlónak vélte!** Így kerültek egy csoportba, egymás mellé a 'gy', 'ty', 'cs' hangok jelölése miatt a eg (**gy**), athy (**aty**) és az **echech** (ecsecs) (**cs**) hangot **ön maga ligatúrájaként** megduplázva jelölő (**cs**) betű! Mert az **echech** (ecsecs) *soha, sehol nem használatos, logikátlanul erőltetett ligatúra.* Ezért tette alkotója a 'gy', 'ty' betűk jelölése után! Miként az **vee** (ö) és az **ew** (ü) magánhangzókat, és az **ac** (ak), **vnc** (unk~ünk) betűket is egymás mellé párosította. Ily módon is felhívta a figyelmet a nyelvünkben végbemenő *ü > ö* hangváltásra! — és az **ac** (ak), **vnc** (unk~ünk) hangjelölések sajátosságaira. Mert a **Nikolsburgi Ábécének nem csak két 'k'** ( ) hangértékű, de két 'a' hangértékű (és az **and**), és két 'š' ( ) hangot jelölő betűje is volt! A többi „*nikolsburgi*” sajátágot már nem is említve, amelyek a későbbi **romlott, rontott ábécékből** már hiányoznak.

S ezekből a „*nikolsburgi*” **hangjelölő sajátosságokból feltűnő módon kitűnik**, hogy az **ABC összeállítója** nyelvünk hangtörténeti változásait is jól ismerte! S ezt *kifejezésre juttatta az ABC betűinek, ligatúráinak csoportosításában is!*

— Egyetlen ó-türk ábécében nincsenek feltüntetve a mássalhangzók kiejtését segítő magánhangzók, mint a Nikolsburgi Ábécében, mert a magas, vagy mély hangrendjük határozza meg a magas vagy mély hangrendű mássalhangzókkal harmonizáló kapcsolataikat. Pedig *azonos írástörténeti kultúrkörben, rokoni kapcsolatban* vannak a székely írással. S e rokonság épp olyan, mint a nyelvek rokonsága:

„Most a nyelvrokonság definíciójaként elfogadott megfogalmazás az, hogy egymás rokonának akkor tekintünk két vagy több nyelvet, ha az egyes nyelvek részrendszerei és a közös alapnyelv között folyamatosság mutatható ki. Részrendszer alatt értendő a hangtan, az alaktan, a mondattan stb. A folyamatosság pedig azt jelenti, hogy például az egyik nyelv hangtörténete visszafelé ugyanoda vezet, ahova egy másik nyelv hangtörténete.” (Dr. Kozmács István) Ha azonos nyelvcsaládba tartoznak.

A nyelvrokonsággal párhuzamos módon definiálhatjuk az írástörténeti rokonság fogalmát is:

Két vagy több betűírás akkor rokona egymásnak, ha *betűik rendre azonos piktográfia azonos piktogramjaiból származnak*, és vannak közös írástörténeti sajátágaik.

S ez vonatkozik a székely és az ó-türk (s az ótörök) írások (rokoni) kapcsolatára is, mert:

„Egy ábécé betűinek származását nem csak betűinek piktogramma előzményű azonosítása határozza meg, hanem azok a közös jel és betűtörténeti sajátágaik is, amelyek a más piktográfiából származó ábécék írástörténeti kultúrkörtől is megkülönböztetik:

a./ Betűk piktogram előzményű rajzrészeinek egyszerűsítő elhagyása.

b./ Betűk piktogram előzményű rajzának kettéosztása (felezése).

c./ Tájolt jelentésű rajzrészek kiemelése az ó-kínai tájolt teknős piktogramjából.

d./ Betűk piktogram előzményű rajzrészeinek összevonása. (L. Szekeres István: „*A történeti összehasonlító jeltörténet módszerének írástörténeti műveletei az ótörök és székely írás kutatásában*” (Acta Historica Turuciensia 30. évf. 2. szám, 111-151)

A székely írás betűinek történetét levezetve láthatjuk, hogy a székely és az ó-türk, ótörök írás sem tartozik az **arámi abjad** (*abzsád*) típusú írások közé, mert attól teljesen független, teljesen más történeti múltja van. A magánhangzók jelöletlensége sem az **arámi abjad** (*abzsád*) típusú írás sajátosságait követi.

Az egyező, azonos *kínai piktogramból/ideogrammból képzett* székely és ó-türk betűknek azért *különböznek a hangértékeik*, mert a kínai jelentésüket megnevező ó-türk és magyar nyelvű szavak hangértékadó szókezdő hangjai (akrofoniái) is különböznek egymástól.

KIVÉTEL a *nőnemű teknős* piktogramjából származtatott három azonos hangértékű **székely és ó-türk betű**, amelyek piktogram előzményei, a **hun uralkodó: 'šen-jü' ligatúrájának** (*tamgájának*) alkotói, mert a:

No. 13. 'en' (< nagy); **No. 14.** 'š/>s' (>s/sz < széles); **No. 10.** 'eg' (< ég) **betűk piktogram előzményeiből**, *hunkori nyelvünkön lett a ligatúra (tamga) 'šen-jü'* rövidítése megalkotva:

Olvasata jobbról bal felé: — *nagy, széles, ég*, — **ismerősnek tűnt, mert:**

„A nagy šan-jü, kit az Ég emelt a trónra” — így címezteti magát Mao-tun ázsiai hun fejedelem abban

a levélben, melyben a kínai császárnak bejelentette birodalma megalapítását. Fia és trónutódja még fennhéjázóbb szavakkal beszélt magáról:

„A hiung-nu nép nagy šan-jü-je, akinek az Ég és a Föld adott életet, és akit a Nap és a Hold helyezett méltóságába.” A šan-jü az egész mindenség akaratából, legteljesebb támogatásával uralkodik a Földön. Alattvalói előtt, mint az Ég fia, mint az Ég hasonmása jelenik meg.

Egy kínai feljegyzés szerint az ázsiai hunok fejedelmüket az „**Ég fiának**” hívták s fejedelmi címének, a **šan-jü** szónak is tulajdonképpen az a jelentése, hogy „nagy” és „széles”, mivel az *ég*, melyet jelképez, ilyen. Az istenkegyelmiség tana a következő századokban sem vesztett erejéből. „*En az istenhez hasonlatos égi szülött türk Bilge kagán...*” — olvassuk az egyik orkhoni türk feliraton.”⁽⁹²⁾

A **TESZ** segítségével helyreállíthatjuk a hun uralkodó kínai feljegyzés szerinti megnevezését. Ehhez a következő adataink vannak:

No. 13. jelicikemben. *nogyu* (nagy) (vö. „1055: ac poftea *nogu* azah fehe rea”);

No. 14. jelicikemben a *šel₃ (szél) > šelš₃ (széles), és az orhoni ó-türk: | š⁰/s⁰ (sz) betű hangértékének levezetését. Az orhoni ó-türk feliratokban | š⁰ hangértékkel **szóvégeken fordul elő**, (például az „Eletmiš Yabgu (Bilge atačim)” 716 (728?) feliratban), mert a hangértékadó szó szókezdő hangja változásban volt még š –ről s (sz)-re.

Miként nálunk is a Bolognai Rovás emlékben, a *Kolos, Ambrus, Dénes* szóvégi ʃ š hangértékű betűje. Mert a hangértékadó szavának, a ʃ *šeng*-nek szókezdő hangja is változásban volt ʃ *ženg*-re.

No. 10. jelicikemben foglalkozom a hangértékadó *šəŋe > äge > > ég szavunkal. Ez utóbbi szóhoz csatlakozik a szóvégi ũ (egű), ami a korabeli äge (ege?) szóvégi e magánhangzója után csak **jü** lehetett. (Vö.: erő → erejű)

A felbontott ʃ **tamga** (rekonstruált) olvasata jobbról balra: **nogyu šeleš egejü**. Eltérés a šan ~ šen — a ~ e magánhangzónál jelentkezik. Ha a régi kínai írás hangjelölésére (és latinbetűs átírásra) gondolunk, akkor jelentéktelen. A **šen-jü** a helyes rövidítés (szóösszevonások) szóalakja.

A „*nogyu šeles*” szavak akrofoniája (szókezdő hangja) és a *-jü* végződés előreveti lehetőségét, hogy összevonásról, rövidítésről van szó. Olyan ősi rövidítésről, amely katonai rendfokozatainknál ma is ismeretes: hadnagy = hgy.; főhadnagy = fhgy.; őrnagy = ögy.; stb.

Ha a rövidítendő két szó összetételéből áll, az első szó akrofoniája és a második szó véghangzója (zárhangja) adja a szó rövidítését: had-nagy = hgy. Amennyiben a fogalom több szó összetételéből áll, úgy a közbenső szó (szavak) akrofoniája és az utolsó szó véghangzója (zárhangja) is megjelenik a rövidítésben: fő-had-nagy = fhgy.

A **šen-jü** rövidítés szórendjéből látjuk: a **tamga** középső | 'széles' ideogramma/piktogramja adja a titulus első, 'széles' szavát, ami jelzője az *Égnek* és a *Földnek*. Jobboldalon a ʃ 'nagy', baloldalon az 'Ég' ideogramma van. („Nagy Ég!”) szólásunk (megszólításunk) **régmúltunk történelmi mélységeiben** rejtí gyökereit!)

A szavak hangtörténetének korabeli hangalakjaiban és szórendjében is rekonstruált tamga a „*šeleš nogyu ägejü*” (vagy: „*šeleš nogy-egejü*”) **rövidítése**, összevonása: 'šen-jü' lehetett.

A Nikolsburgi Abécében a jelölése latin betűkkel: 'us', ami az *üs* > ('ős') szavunk korabeli hangalakjának egyik rögzítése. L.: **Ös**: 1138/1329: *ʋfu* (üsu) szn.; 1198: *ʋf* ded (üsd ed); 1395 k.: *dedeuʒ* (dédeüs); 1649: *üstól*. Az 'ö'-hang az 1500-as években kezdett nyelvünkben elterjedni. Addig nem létezett.

A székelyek a *hun fejedelmet* ősüknek tekintették. Ezért van a tamgája 'üs' (ös) szóval megnevezve.

A Németh Gyula által a hun fejedelemnek nyelvünkön közzétett kínai „*nagy*” és „*széles*”, mivel az ég ilyen jelentéséből a 'šen-jü' megnevezést **egyetlen más nyelven nem lehet levezetni!** — Csak a mi nyelvünkön!

A magas hangrendű 'šen-jü' -ből **nj** > **ñ** (ny) hasonulással keletkezett 'senyü' > 'senyő' > 'senye' típusú helyneveinket Kiss Lajos⁽⁹⁴⁾ tévesen (!) a Semjén, Simon személynevekre vezeti vissza, amit nem tudunk elfogadni, mert a korai adatokban a két helynévtípus és írásmódja jól elkülöníthető.

A 'šen-jü' -ből képzett: — **Sényő** 1164: *Seneu*; **Sénye** 1138/1329: *Sene*, 1429: *Senye*; **Bajánsenye** 1428: *Senyehaza*; **Sajósenye** 1312 k.: *Sene*; **Zsenye** 1237/1443: *Senye*; de 1117 k.: **Seene** szn. (Korai latinbetűs írásunkban az **ñ** (ny) hangot még többnyire **n** betűvel, a **j** hangot **i**, **y** betűkkel jelöltük.)

A Semjén-ből: — **Semjén** 1280: *Semlyén* (modernizált alak), 1318: *kyssymien*, 1332–7: *Semyan*, *Semyen*; **Semjénháza** 1420: *Semyenhaza*, de 1373: *Semyenfeulde*; **Érsemjén** 1604: *Eersemien*; **Kál-**

lósemjén 1549: Kallo Semien; **Kemenessömjén** 1331: Semyen; **Kérsemjén** 1252: Symjan; **Rábasömjén** 1259–73: Semyan; **Selyemcsuk** 1237–40: Semyansuka, de 1216/1225: Semian; **Siménfalva** 1567: Sijmijenffalwa; **Vértessomló** 1326/1327/1383: ? Semlyenfelde.

Ezekből a Semjén nevekből az említett helységneveket levezetni nem lehet!

— Betűként a 𐰽 'šen-jü' *ligatúra* (**tamga**) csak akrofonias 'š' hangértékű lehet.

5./ Tőkei Ferenc a kínai filozófia keretében foglalkozott a „Hung-fan” -nal. ⁽⁷⁷⁾

„A Su king hitelesnek tartott fejezetei közül a legérdekesebb a Hung-fan (A nagy szabály) című, amelyet sokan a legrégebb kínai filozófiai traktátusnak tartanak.

Henri Maspero az i.e. VIII. századra teszi (La Chine antique. Páris 1955, 362), mások, például Feng Ju-lan, a Csou-kor végére (Fung Ju-lan, A history of Chinese Philosophy I. 1953. 159-163). E nagy véleményeltérés oka az, hogy a műnek egyfelől igen archaikus a nyelvezete, (Karlgrén is hiteles fejezetnek tartja), másfelől meglehetősen bonyolult rendszerezést találunk benne, amely az i.e. VIII. században valóban elképzelhetetlen még. Nézetünk szerint a Hung-fan korát az említett határok közt kell keresnünk, ennél pontosabb datálása azonban korai volna.

A kis mű legfőbb érdekessége az öt elem (wu hing) elmélete, amely szerint az öt elemből álló világ-mindenségnek megfelel az ember erkölcsi világa, az öt elemmel párhuzamos az ember világában az öt tevékenység és így tovább. Kiindulópontjában ez az elmélet a világ megmagyarázásának naiv-materialista kísérlete lehetett, s ezt értékelnünk kell benne. Ugyanakkor azonban ékes példáját nyújtja annak, hogy a kínai filozófiában hogyan végződik kudarccal a filozófiának a vallástól való elszakadási kísérlete. Az öt elem elmélete a Nagy Szabály „kilencedik cikkelyének” részeként az Úrtól (ti) származik, isteni kinyilatkoztatás.” *Továbbá:*

„Először, az öt elem. Első a víz, a második a tűz, a harmadik a fa, a negyedik a fém, az ötödik a föld. A víz nedvesít és lefelé törekszik, a tűz éget és felfelé törekszik, a fa meghajlik és kiegyenesedik, a fém engedelmeskedik és átalakul, a föld befogadja a magot és aratást nyújt. Az öntöző és leszálló teremti a sósat, az égető és felszálló teremti a keserűt, a meghajló és kiegyenesedő teremti a savanyút, az engedelmeskedő és átalakuló teremti a fanyart, a magot befogadó és aratást nyújtó teremti az édeset.”

Tőkei az elemek égtájakhoz rendeléséről (tájéolásáról) nem tesz említést. Sinológiai lektorom szerint azért nem, mert „a *Hung fan* eredeti szövegében egyetlen égtáj neve sem szerepel expliciten.” —

Maspero az elemek égtájaknak megfelelését M. Granet: *Religion des Chinois*. 118. l. alapján idézi, amit a *Ji Csou su* egy részletével (3. K., 10b, 28.) is bizonyítottnak lát, amelyben ugyanez a sorrend.

Ennek bizonyossága az Aluchaideng helység közelében megtalált gazdag hun aranykincs, amelyet a korai hun (*xiongnu*) korba, Kr. sz. előtti 5.–3. századba (a Hadakozó Államok korába) kelteznek:

A gömbölyű arany *teknőspáncél* fejdísz az **Ég szimbóluma**, amelyet a *hun* 𐰽 tűz : 𐰽 dél, és 𐰽 (folyó)víz : 𐰽 észak' ideogramma párokkal, **észak** ↔ **dél** főirányba tájoltak.

A kínai **Hung-fan** (Nagy szabály) *filozófia* öt elemét a hunok a **nőnemű teknős** (ku-wen) *piktogramból*, **tájolt rajzrészekként** kivonva („*kiemelve*”) is megjelenítették:

adó nép elnevezéseit akkor is, ha maradt a térségben olyan népmaradék, amely tovább tudja hagyományozni a térségben megjelenő újabb és újabb népnek (népeknek) földrajzi neveiket.

Új folyó és patak és más földrajzi nevek névadásai időrendben mindig megelőzik a terület településneveinek létrejöttét, mert minden nép először a helyszín földrajzi adottságaival ismerkedik meg és ad nekik neveket, mielőtt végleg letelepül.

Ezért különösen fontos település, nyelv és néptörténeti adatokat őriznek azok a folyó és patakneveink, amelyek egy jól meghatározható földrajzi területen helyezkednek el. S ez különösen jól látható ott, ahol a legkorábbi 'jó' víznevek az elsődleges 'székely' településnevekkel egymást fedik, mert az (egyben) **a székelyek legkorábbi településterülete is!**

Ilyenek a 'jó' folyó és pataknevekkel „lefedett” területen előforduló „székely” településnevek. Pl.: **Székelyjó** (1461: *Zekelyo*). Vagy más 'jó' víznevi elő-, illetve utótagokkal rendelkező folyó és patakneveink, mint: *Berettyó, Méregjó, Disznajó*, stb. (Részletesen: Szekeres 2008, No. 63. 63 – 64)

— A 'jó' folyó és pataknevek és a három **Sajó** (Sófolyó) névadás **nem származhat Árpád népétől! Ez kizárható!** — mert Árpád népének *elsődleges törzsnévi települései* a Kárpát-medence teljes területén előfordulnak! — de Erdélyben és a Kárpát-medence” északkeleti részén: — *Majdhogy teljesen hiányoztak!*

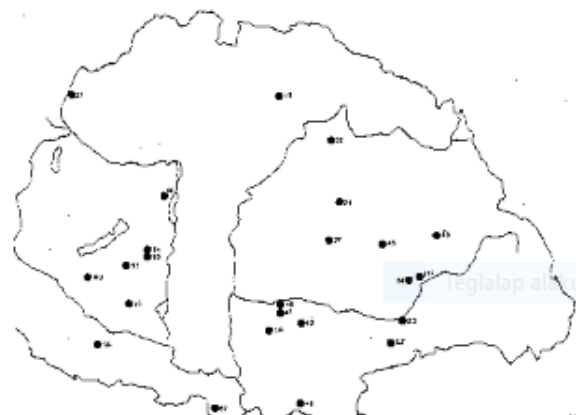
A törzsnevek által fedett terület **Sándorfi György** (Miskolc, 1989) **27.** számú térképén:

Sándorfi György alapos vizsgálata szerint csak **2 Megyer**, **1 Jenő** és **1 Keszi** településnév fordult elő elsődleges névadásként Erdélyben.

Törzsnévre visszavezethető településnevek nem keletkezhetek a X. századon túl (1925–1929: 360), de Kniezsa István se tartotta őket későbbinek a 11. század közepénél (1938: 371).

Ezzel szemben, korai „székely” településneveink a Kárpát-medence több részén előfordulnak Sándorfi György: „*Korai helyneveink vizsgálata*” (Miskolc, 1989.) 22. számú térképén:

Feltűnő, hogy a Dunántúl nyugati szélén, az **Őrségben: Nem!** Mert oda utólag, az Árpád-korban telepítettek határőrnek székelyeket. (L.: Alsóőr, Felsőőr, stb.)

A 'jó' folyó és pataknevekkel lefedett területen 'székely' helynevek csak Erdélyben, s a Maros völgyében, valamint az Alföld erdélyi peremvidékén, és a felvidéki Sajó (só-jó) mentén fordulnak elő!

Ebből következik, hogy a két rétegű: vízrajzi (jó) és (székely) településtörténeti adatrendszer, a székelyek történeti településterületét is meghatározza! Mert a Dunántúlon 'jó' folyó és pataknevek nem fordulnak elő! Csak településnevek. S ez arra is utal, hogy a víznevek névadásaira már nem volt befolyásuk, mert a székely településnevek később, utólag jöttek, jöhettek létre.

A Duna-Tisza köze üres, mert elpusztíthaták településeit, a lakosságát, ahol az avarok egykori hatalmi központját vélik. Ez pedig tényként mutatja, hogy a megmaradt székely helynévi településrendszer megelőzte Árpád népének „honfoglalását”. Történeti (történelmi) „magja” pedig a 'jó' folyóvíz és a Sajó (sófolyó) nevekhez kötődik.

Ezért: Nem a nyugati határszélről telepítették Erdélybe a székelyeket!

Mert ha Árpád népével együtt jöttek volna a Kárpát-medencébe a „történeti” székelyek, úgy az elsődleges (korai) törzsnevek mellett, a Kárpát-medence teljes területén, Árpád népe törzsneveivel fedve, léteznének a 'jó' folyó és pataknevek!

6. „Magyar” népnévünk és Megyer törzsnevünk szintén a kínai szomszédsághoz, lovas kultúránk és életmódunk megnevezéséhez kötődik!

A 'magyar' népnév és a Megyer törzsnév több mint negyedszázada foglalkoztat. Történelmünk olyan „örökzöldje”, ahol a nyelvészet mellett a fantázia különösen nagy teret nyert. (L.: „Mag népe.”)

— A TESz szerint a magyar: „Összetett szó. — Előtagja az önálló használatban ki nem mutatható magy- valószínűleg ősi örökség az ugor korból;” Továbbá:

„Az ugor alapalak *mańcz lehetett. A szó az ugor korban a későbbi magyarságnak, a voguloknak és az osztjákoknak a mős-frátriához tartozó részét jelölhette. — Az összetétel eredetibb vegyes hangrendű formájában megőrzött er, eri utótag azonos azzal a finnugor örökségben ránk maradt, önálló használatban ki nem mutatható 'férfi' jelentésű szóval, amely a férj-nek az utótagja, s feltehetően benne lappang az ember-ben is (a rokon nyelvi megfelelőket 1. férj a.). — Az összetétel kialakulásának ideje az ősmagyar kor legelejére tehető. A *űzs > gy változás kora közelebről nem határozható meg. A származásnak megfelelő vegyes hangrendű formából, amelynek változatai még a 16. században is éltek, kétirányú hangrendi kiegyenlítődéssel megyer és magyar változat alakult. Törzsnévként a palatális változat, a vezető törzs után megjelölt nép neveként viszont végül is a veláris változat állandósult. Az i végű középkori adatok többféleképpen magyarázhatók: lehet közöttük többes számú latinositott forma, melléknévképzős származék, de némelyikükben talán az a szóvégi hang lappang, amely a férj szó végén s esetleg a néember egyes régi adataiban is megtalálható. A magyarán -n ragja előtt birtokos személyrag, a magyaráz á-jában lativusrag van. — Személynévből való származtatása, a mag főnév származékaként és más szavak összetételeként való magyarázata, valamint az utótag török szóval való egybevetése téves.” (TESz.) (A félkövér „kiemelések” tőlem.)

A TESz szócikkének szerzője az alábbi 10 (!) (általam kiemelt) feltevéssel vezeti le a 'magyar' népnévünk szavának eredetét:

1. : „ki nem mutatható”; 2. : „valószínűleg”; 3. : „lehetett”; 4. : „jelölhette”; 5. : „ki nem mutatható”; 6. : „feltehetően”; 7. : „legelejére tehető”; 8. : „közelebről nem határozható meg”; 9. : „talán”; 10. : „esetleg”.

EZÉRT népnévünk TESZ általi levezetését az ugor alapalak *mańcz szóból — nem tartom meghatározottnak! Sőt...

— A 'magy' kimutatható! — mert jelen van elhasonult változataival a puszta személynevekből képzett helységneveinkben. Néhány (előzetes) adat:

Magy: 1319: megh (megy); **1326:** Mogh (Mogy); Puszta személynévből keletkezett magyar névadással; vö. **1188:** Mogy szn.; **1202–3 k./15. sz.:** Mogy szn. (Kiss Lajos II 65.)

L.: **1326:** Mogh (Mogy) + er = mogyer; **1319:** megh (megy) + er = megyer. Továbbá:

Mátyfalva: 1326: Magfalva (Magyfalva!). A 'gy' fonémát az 1340-es–50-es évekig a kancelláriai írásban 'g' betűvel is jelölték! (Kniezsa 1952: 38–57)

Matty helységnevünk: **1355 Moch** (Mocs) Puszta személynévből keletkezett magyar névadással. vö: **1211:** Mot szn.; Mod szn. (uo.); **1229/1550:** Mogy szn. (Kiss Lajos II 110)

Nagyfalva: 1350: *Mochfolua* (Mocsfalva) ⇨: *Moghfalua* (Mogyfalva) Az elsődleges *Magyfalva* név alak a m. R. *Magy* személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott *falua* fn.nek az összetétele. **Nincs közüik** a 'mag' főnévhez, mert a 'g' hangot 'g' betűvel jelölték. L. a 'mag' szó írásmódjait: 1130 – 1140/ 12 – 13. sz.: *Moglout* sz. szn., *Magudi* sz. szn.; 1138/1329: *Mogu* szn.? *Mogwa* sz. szn.; 1153 k.: *Magia* sz. szn.; **1372** u./1448 k.: *magtoznak*; 1416 e.: *fenywmok*; 1416 u./1450 k. : *maguabol*.; TESz 2. 811)

Kiss Lajos „bizonytalan eredetű”-nek véli a: **Mád** (Kiss II. 61) **Ma** + -d ellátottságot jelölő helynévképzővel képzett, és **Macs** (Kiss II. 60) **Ma** + -cs főnévképzővel (L.: **Macs** > **Moc s**) (Kiss II. 150) képzett településneveket is.

A nevek szótöve az ó-kínai: *mra > **ma** (ló), amelyhez –cs főnévképző, és ellátottságot jelölő –d képző is járult. A **macs** > *madzs* > **magy**, és a **mad** > **magy** hangváltozásokkal jött létre a név **magy** > **mogy** előtagja, amelyhez utólag csatlakozott az -er, -eri utótag.

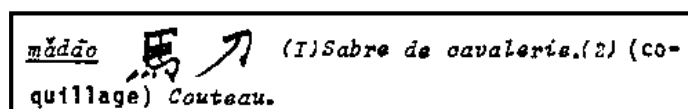
A vegyes hangrendű 'magy-er'-ből hangrendi kiegyenlítődéssel a 'magyar' ~ 'megyer' változat, a magas hangrendű *ma* > **me** (ló) szótövből **Mén**, **ménés** szavunk lett képezve: -n, -ny képzőkkel.

L.: Mén: 1135//1329: *Menes* sz. szn.; 1150 k./13 – 14. sz. : *Menemorout* szn. ; 1237 – 40 *Menfy* hn.; 1261: *Menyto* hn.; 1382: *mynees* sz. szn.; 1395 k.: *men*; 1560: *Meny* loo. (TESz 2. 887)

Magyar népnévünk magas hangrendű változatát **Megyer** szavunk, a nyelvünkől kihalt kínai 'ma' (ló) előtag szó jelentését a **magas hangrendű** (*ma*) > 'me' változatból képzett 'mén' szavunk örítte meg! Valamint, a szintén ismeretlennek tekintett: 'ma-kacs' szavunk is.

S ez bizonyítja 'magyar' népnévünknek a kínai 'ma' (ló) szóból történt származását. **Semmi köze népnévünknek** az „ugor alapalak” *mańćz-hoz!!!

A 'magyar' népnévről már 1992-ben írtam (akkori ismereteim alapján) egy tanulmányt. A **No. 24.** jelicikem írása előtt a *ma* Pferd → 'ló' (Karl Faulman: ku-wen) piktogram különböző előfordulásait tanulmányoztam a kínai írás történetének szakirodalmában, amikor Kyril Ryjik „L idiot chinois” c. könyvének 218. oldalán, a /12/ MĀ ('ló') jelicikének glosszáriumában két piktogramból összetett modern (mai) kifejezésre lettem figyelmes:

Jelentése: (1) *Lovasság szablyája*. (2) 'Kés'

Összetett szó. Első a *mǎ* (ló), másik a *dāo* (kard, tőr, kés). Figyelmemet a *dāo* azért keltette fel, mert a *mǎ* (ló) és az íj mellett a *dāo* (: *tāo*) 'kard' népköltő néprészeink fontos fegyvere volt. (S mivel a kínai egy szótagú szavak **ao** magánhangzók torlódása esetén csak az **a** teljes értékű, az **o** alig hallható, félhangzó. S ez egy más nyelvű, átvevőnek: *mada*, mert a szóvégi félhangzót nem ejti.

— **Csakhogy:** Mindezek — nem az ó-kínai hangalakok!

A legújabb kínai hangtani kutatások alapján 2000 évvel korábban *mra hangalakja volt a kínai 'ma' szónak. (Dr. *Bartos Huba* szíves közlése.) Hogy lett ebből nyelvünkben: 'ma'?

— **Nyelvünk jövevényszavakban sem tűrte** a szókezdő mássalhangzó torlódásokat. A **nazális 'm'**-hez kapcsolódó 'r' **pergőhang** képzésének helye és módja teljesen eltér egymástól, ezért a *mra szóalakból az 'r' pergőhang kiesett. De erről a korábbi kínai hangalakról a 90-es évek elején még nem volt tudomásom, ezért más módon próbáltam adatokhoz jutni. Mert az is izgatott, hogy:

Hová lett nyelvünkől a kínai 'ma' szóalak? —

A **mai magyarság** olyan néprészekből „ötvöződött” a Kárpát-medencében, hogy nyelvünkben a (többség által használt) 'ló' szó lett használatossá? Az Árpád-kori 'ma > mo > me' tövű személy és helységnevek jelentése a többségben lévők nyelvében többnyire ismeretlen maradt? Ezért ismeretlen eredetűek és jelentésűek a pusztai személynévekből képzett települések névadóinak nevei is?

— De — **szerencsénkre** — **megmaradt** az „ismeretlen eredetű”, magas hangrendű 'mén' szavunk, amely a 'ma' (ló) szó jelentését magas hangrendű változatával igazolja. S a szintén „ismeretlen eredetű”-nek vélt, **makacs** szavunk is ide tartozik, amelynek szótöve a 'ma' (ló), s amelyhez a 'kacs-kocs~kucs' szavunk, mint tulajdonságjelző került. Így a 'ma-kacs' szavunk jelentése: 'ló-kacs', amely kifejezés egy lovas műveltségű népnél nem lehetett véletlen. Amely nyelvjárási szó lehetett, mert igen kései a feljegyzése:

1750: „*makats*, magában titkolódó; *makocs*; *makucs*. J.:1. 1750 'zárkózott' 2. 1767: 'önfejú, nyakas'. „Ismeretlen eredetű. Alakváltozatai közül az *o-t* és *u-t* tartalmazók valószínűleg későbbi fejlődés eredményei. Finnugor és török származtatása téves.” (TESz 2. 823)

Kacs szavunk alakváltozatai: 1235: *Kach* (Kacs) szn.; 1550 ? *Kachos* (Kacsos) szn.; 1590: *kucza* (kucsa); 1787: *kortsához*(korcsához); *korc* (korcs) a.) — *koccs*. Jelentése: 1. 'kapocs' 2. 'szőlő, borsó kapaszkodója'. (TESz. 2. 297)

Olyan *lóról* van szó '**makacs**' („*ló-kacs*”) szavunkban, amelyik „zárkózott” és „engedetlen”: „Megmakacsolja, „megkacsolja magát”.

— **Németh Gyula** helység és földrajzi nevek sokaságát gyűjtötte ki népvünk különböző változatait, bár koncepciósan tagadta, hogy többségüknek bármi köze volna népvünkhez.

Csak az „*uráli őshaza*”, a **Magna Hungária**, vagy környékén lévőket ismerte el hitelesnek.

Történeti-etimológiai tanulmányomban összevethetően csoportosítom azonosítható adataikat:

6.1 A Német Gyula által kigyűjtött adatok.

6.2 A keleten maradt magyarság írott emlékei.

6.3 Néhány 'ma', 'mada' tövű családnévünk és elhasonult változataik.

6.4 A 'ma', 'mada' tövű helyneveink és elhasonult változataik.

6.1 A Német Gyula által kigyűjtött adatok

„Kelet-Európában és Ázsiában, a múltban és jelenben egyformán, számos olyan hely-, személy- és népvnevet találunk, mely a magyar névvel azonos, vagy hozzá igen hasonló.

Ezeket a neveket gyakran úgy magyarázzák, hogy a honfoglalás előtti magyarsággal, illetőleg ennek töredékeivel vannak összefüggésben. Ilyen nevek a következők (azokat a neveket, amelyek világosan a honfoglalás előtti magyarokra vonatkoznak, természetesen nem említem):”

Možarsk helység a Kuma alsó folyásánál, a torkolattól mintegy 80 kilométerre, a folyótól mintegy 10-12 kilométerrel északra, az Asztrachani kormányzóságban, a kormányzóság határán.

Možarka és **Možarki** falvak, **Možarovo** egyházas falu. (A **Možari** — magyararka; a **Možarovo** — magyaré.)

Možarka folyócska a tetjuši kerületben;

Možarka folyó a csebokszári kerületben;

Možarovszkij Majdan és

Možar-Kasy falvak,

Možarovka falu- és folyónevek a Penzai kormányzóság két kerületében;

Možarovka, **Možarovo**, **Možarovszkaja** falvak a Tambovi kormányzóságban,

Možary falu a Szaratovi kormányzóságban.

A **megyer-féle** névváltozatot őrizték meg a Kazáni kormányzóság kozmodemjanszki kerületében

Mižar és **Mižary** falvak, továbbá a civilszkiben

Mišer falu és Mižer-šjirma folyónév.

„Hogy pedig e helyneveknek csakugyan népnév az alapja, kétségtelenül kiviláglik egy Šack városában őrzött 1539-es oklevélből, melyben Kugušev fejedelemnek jog adatik „régimód szerint bíróilag ítélettel sújtani és megkötözni a tarchanok, baskírok és

možerjánok közül való tatárokat, akik Temnikovban laknak...” **Továbbá:**

„Egy 1483-ból való szerződésben is szerepel a

Mačjarin név.” „Egy másik kutató, éppen

Možarovskij nevű, szintén foglalkozott e nevekkal. Legfontosabb adata, hogy

Možar 1551-ben mint népnév előfordul Kazán vidékén, a csuvasokkal, cseremiszekkel, morvakkal és tarhanokkal együtt. A Vjatkai kormányzóság malmýži, orlovi kerületében van:

Madjar, illetve

Madjarovo község.” (!) (Olvasata: **Magyar**, **Magyarovo**)

Tehát: **ma + dj + ar**. (**d > gy** hanglágyulással fonémaváltozás történt, s a '**dj**' a '**gy**' fonéma írott alakja. (!)

„Reguly „Tschuwaschische Namen” c. kéziratol dolgozatában

Modzsár és

Matjár neveket találunk, melyeket Munkácsi a magyar népnévvel egyeztetett.”

(A csillaghegyi HÉV megállóban, a 60-as években volt egy „maszek” iparos nevét hirdető tábla,

amelynek egy **Matjár** nevű volt az alanya. S ezen a néven igencsak megakadt kíváncsi figyelmem!) (A **Matjár** név a **mad** > **mat**, **d** > **t** > **ty** elhasonulásokat igazolja. L.: **matyár** ~ **magyár**. Ezek alapján a **mad** > **mat** > **maty** > **magy** fonémaváltozások könnyen beláthatók.)

„Örményországban, éppen a szevordik földjének a tájékán van egy völgy, amelynek a neve **Mačarakajor** (jor 'völgy'), új-örmény nyelven

Mčrkajor. A Kaukázusban van

Madžara folyó s

Madžariszkhali folyó. Van egy tatár, illetve orosz község is, mely a magyar névvel függ össze. Ez a szó a krími tatár

madžar 'szekér'; az oroszban

možara 'grosser, tatarischer Karren' (nagyobb, tatáros kocsi);

maža (?) (Südrussl.) 'mit Ochsen bespannter wagen' (ökrökkel befogott kocsik);

mažara 'zweispänniger Kamelwagen (in der Krim)' (kétfogatós tevék-kocsi, a Krimben). Ide tartozik még:

možarskaja kurica ('magyar csirke'),

možarskij pètuh (prov.) 'der Fasan' ('magyar fácán').”

Az idézetek szerint magyar néprészünk jellegzetes megjelenéséhez tartozott az ökrökkel és tevével húzott szekér, a csirke, és a fácán (vadászata?).

„Találkozunk a

Madžar földrajzi névvel **Ázsiában is**. /.../

A Jeniszjeji kormányzóság minuszinszki kerületében, a felső Abakán vidékén, a kizil tatárok földjén találunk

Madžar tavat és egy

Madžar folyót. A

Madžar személynév is többször előfordul Ázsiában, mégpedig a mongolok történetében. Első előfordulása e névnek azon események leírásában volna, melyek a merkitek, egy régi mongol nép pusztulásával vannak összefüggésben. (1206 – 27-ben.) A magyarországi „tatárjárás” előtt!

E tudósítás szerint a merkitek királya, Tokta-bigi, 1208-ban (?), az Irtis környékén elesik, a testvére és a fiai csak levágott fejét tudják megmenteni. Fiai között szerepel némely forrásokban egy

Madžar nevű herceg is. Úgy látom azonban, nem bizonyos, hogy Tokta-biginnek valóban volt ilyen nevű fia.”

Akár volt „ilyen nevű fia”, akár nem: a

Madžar — **tó, folyó és személynévek**, még jóval a *magyarországi* tatárjárás előtt léteztek **Mongóliában!** Mert **tó** és **folyó** nevek *nem származhatnak* rabszolgaként elhurcoltaktól! — csak *korábbi földrajzi nevek hagyományozódott továbbéléséből*, mert 1208-ban még nem érték el a tatárok Juliánus úti célját sem, nemhogy a Kárpát-medencét! Így *elhurcolt magyarok* a névadók nem lehettek! A **tó** és **folyó**nevek lényegesen hosszabb életűek, mint a személy, vagy településnevek! —

„A XIII. század közepe táján, illetőleg e század második felében, Dzsingisz legidősebb fiának Dzsocsinak († 1227) egy unokája (a XIII. század elején született Sejbán tizennegyedik fia) és két dédunokája viseli a

Madžar nevet.” „Előfordul a mongol korban s a mongol kor után a magyar név, mint törzsnév.

Šejbāni özbek kán seregében, ki 1500 körül Transoxániát meghódította, volt egy

Madžar nevű nemzetség.

Bohara és Szamarkand, pontosabban Karmine és Katta-Kurgan között Tatkend helység környékén egy néhány faluból álló özbek nép neve

Madžar.”

„Van egy másik

Madžar nevű török nemzetség is, mégpedig a hívai özbekek között. Harmadik

Madžar nevű özbek törzset találunk Afganisztánban. Néhány további példát is említettem munkám első kiadásában.”

„Milyen viszonyban vannak e nevek a honfoglaló és honfoglalás előtti magyarsággal? Egy részüknek egyáltalán semmi köze a magyarsághoz, más részüknek pedig nincs köze a honfoglalás előtti magyarsághoz. Ebben a kérdésben az a döntő kritérium, hogy a magyarság neve 1200-1250-ig nem magyar, hanem **mogyeri**, esetleg **mogyori**, **mogyuri**, az első szótagban o-val, a másodikban e-vel, o-val, u-val.”

(A kérdésem csupán csak az, hogy: **Hol található 1200 – 1250-ig e hangtani kritériumoknak megfelelő mogyeri**, esetleg **mogyori, mogyuri** népneveink, mert erre **Németh Gyula egyetlen adatot sem** említ!)
Továbbá:

„Az említett nevek közül tehát az egyetlen

možerján név az, amelynek a honfoglalás előtti magyarságnak köze van. Ez — mint láttuk — egy 1539-i oklevélben fordul elő, amely Temnikovóban (a Tambovi kormányzóság északi részén) lakó tarhanokról, baskirokról, és

možerjánokról beszél. Valószínű, hogy itt valami baskiriai magyar töredékről van szó.”

— **Németh Gyula csak a feltételezett Magna Hungáriából a Kárpát-medencébe** vezető „*útvonal*” mentén, és csak olyan nevet ismer el adatként **a baskirokkal kapcsolatban**, amelyeknek az előtagja: **mo**. Vagy **a tatárjárás utánra** feltételezett „**magyar**” népneveket.

Németh Gyula:

„A HMKial-ban összeállítottam azoknak a „magyargyanú”-ba fogott néprész- és helységelnevezéseknek a jegyzékét, melyek semmiképpen sem köthetők a magyarsághoz. De van a neveknek egy másik csoportja is. A honfoglalás utáni magyarsággal vannak esetleg kapcsolatban a többi magyar-féle nevek, főleg — mint látom — a tatárjárás után a Mongol Birodalomba költöztetett magyarsággal, esetleg későbbi, Kelet-Európába és Kis-Ázsiába költözött vagy költöztetett magyar települőkkel. Tudjuk, hogy a mongolok hadseregükhöz kapcsolták a baskiriai magyarokat, azon kívül kunokat, alánokat, szóval más Európában élő népeket is. Éppen így kapcsoltak magukhoz magyarországi néptöredékeket. Adataink vannak rá, hogy a tatárjárás után Kelet-Európában számos helyen, sőt Közép-Ázsiában is voltak magyarok.” **Továbbá:**

„Ami a kérdés magyar hangtani oldalát illeti, a magyar név ez időben már — legalább általában — magyar-nak hangzott, mert a tatárjárásról szóló kínai források a nevet

Ma-dža-r -nak írják.” — (**Lám-lám: A kínai forrásadatokban is Ma?**)

Ma (ló) a szótő?) — Mert a kínai források szerzői

Madžar népnevünket felbontották az általuk vélt összetevőikre. A

Ma (ló) szótőt felismerték, s a szóvégi -r hangot vélték népnév-képzőnek, — miként a bulgár népnévben az ó-türk „*bulya*” (kevert) szóhoz kapcsolt **-r** a népnév-képző! (Jelentése: *keverék-nép*.) **Csak-hogy:** Az ily módon három részre tagolt név **-dža-** és **-r** része népnevünknek **teljesen értelmetlen!** Mert eredeti utótagja: **-er** > **-ar**, amely hangrendi kiegyenlítődéssel lett **magyer**-ből > *magyar* és *megyer*. E folyamatnak a (még) vegyes hangrendű: Ma - cs + er > **Modzser** > **Možer, Mižer** az elhasonulva megmaradt szinonimái. **Továbbá:**

„Feltűnő, hogy a Kuma mellett csoportosan találjuk a magyar helyneveket. Itt van

Kummadžar, a

Možar-tó és

Možarsk helység. A névnek e csoportos jelentkezése nem lehet véletlen.” (**Bizony nem!**)

„Arra azonban nem jogosítanak fel bennünket az adatok, hogy a jelzett területen a honfoglalás előtti magyarság töredékét keressük. A Kuma melletti

Madžar stb. nevek csak a mongol hódítás után jelentkeznek, a

Madžar alak magánhangzói XIII. századiak,

Madžar városban XIV. századi feliratokat és pénzeket találtak: ezek a nevek a Mongol Birodalomban élő magyarsággal, illetőleg a Mongol Birodalomban elterjedt

Madžar névvel függenek össze. Hogy

Madžarban valaha magyarok éltek volna, erre semmi elfogadható bizonyítékunk nincsen.” — A

Možar-tó és **Možarsk** helység a Mongol Birodalomban élő magyarsággal, illetőleg a Mongol Birodalomban elterjedt **Madžar** névvel függenek össze?

A Kaukázus melletti

Možar-tó neve és a

Možarsk helységnév? — Hiszen, a földrajzi nevek még a településnevektől is tartósabbak! **Csak-hogy:** tudtommal (tudtunkkal) épp azzal kapcsolatos **Madžar** város neve, hogy elpusztították! Elnéptelenedett. Tehát a mongol pusztítás előtt volt: **Madžar**.

— Népek jelenlétét és életterét jelző település neveket, és **főként földrajzi neveket**

(**Možar-tó**) nem szoktak egy nép nevének ráfogásával elnevezni (úgy), hogy az a későbbi évszázadokban is fennmaradjon. Németh a 306. oldalon ír a Kuma melletti

Madžar-ról. Említi, hogy két olyan érmét is találtak, melyből az egyiket:

„**Madžar el-džedidben**, azaz 'Új-magyarban' ” vertek. **Tehát volt régebbi Madžar is!** Olyan nagyságú város volt, hogy romjai még a XIX. században is láthatók voltak.

A **Možar-tó**, miként a földrajzi nevek, — túléltek a névadók (nyelvi) jelenlétét, ha marad névhagyományozó népmaradékok. **Továbbá:**

„Nomád népek költözései, alakulásai nem igen vannak írásban megörökítve. Ezért nincsenek adataink a tatárjárásról a Mongol Birodalomba hurcolt magyarokról sem, de — amint látszik ilyenek valóban nagy számmal voltak. Lehetnek ezek között az oroszországi „magyar” telepek között későbbi (pl. XVI.-XVII. századi) eredetűek is. A malmyži kerületben lévő

Ma'djar nevű falut pl. állítólag egy

Ma'djar nevű ember alapította. A további kutatás itt még alighanem több részletkérdésre fog világot vetni.” (A **Ma'djar** olvasata: **Ma'gyar**.) A **Ma'** (ló) **szótó itt nyomatékosan**, hangsúlyozottan jelölt! Mert az ellátottságot jelölő **'d'** képzővel is képezték **ma > mo + d > gy + er > ar** népvénket.

— Nos, — Németh Gyula a „*magyargyanús*” nevek esetében is **konceptiósan járt el!** Csak azt fogadta el adatnak, ami tudományos elképzelésével és nyelvészeti felfogásával is egyező volt. A honfoglalás előtti magyarokat csak a baskírok mellett tudta (tudja) elképzelni. A gondolkodás köre önmagába zárult. A **madžar** és a **možar** sem mindegy, hol fordult elő. Az időrendben eltérő változatokról már nem is beszélve.

Németh Gyula kigyűjtésében népvénk az alábbi főbb és elhasonult változatokban fordul elő: **Mačar** (Macsar); **Mačjar** (Macs(j)ár (?); **Madžar** (Madzsar); **Modzsár** (Modzsár); > **Možar** (Mozsar); **Možer** (mozser); **Mižer** (Mizser); **Mišer** (Miser); **Ma'djar** (Ma'gyar); **Madjar** (Magyar); > **Matjár** (Matyár) ~ **magyár**.

Ismét összefoglalva:

A **'ma'** (ló) névhez **č** (cs) főnévképző járult, s ehhez **-er > -ar** (férfi jelentésű) utótag. A **č > dž > gy** fonéma-változás törvényszerű! A **'dž'** (dzs) fonémából az orosz nyelvű átvételekben **'ž'** (zs) lett.

A **'d'** hang lágyulásával (palatizációjával) szintén végbement a **d > gy** fonémaváltozás!

A török nyelvekben nincs **'gy'** fonéma, ahhoz a legközelebb áll a **'dž'** fonéma, amely az orosz nyelvű átvételekben **'ž'** (zs) fonémával történt, — mert az orosz nyelvben nincs **dž** fonéma.

A **madžar > modžar > možar** a különböző nyelvű átvételek példái, amikor a szótóban **a > o** hangváltás is történt. De nyelvünkben a vegyes hangrendű **mogyer** változatban is végbement. L. még: **Možer**.

Az elsődleges hangváltás **a: ma + č + ar > ma + dž + ar > mo + dž + ar > mo + dž + er > mo + gy + er > me + gy + er** volt.

A **ma** szóhoz csatlakozó **'d'** képző népvénkben tulajdonnevesítő (azonosító) személynév képző volt. (L.: Bényei 2012, 55) Valamint: *ellátottságot is jelölt*.

A **'d'**-fonéma is (palatálisan) **gyésült**. Így a **ma + d + ar > ma + gy + ar**. De a **d > t** zöngétlenülésre is vannak adatok: **ma + d > t = matjár** (matyár) > ~ **magyár**.. —**S végül:**

A felsorolt névváltozatok *csak a kínai 'ma'* szóból, és csakis nyelvünk **-cs** és **-d** képzőivel jöhettek létre az **-er > -ar** utótaggal. *Más nyelvek képzőivel: nem!*

6.2 A keleten maradt magyarság más emlékei

Tóth Tibor 1964-ben készült akadémiai doktori címe megvédésére az akkori Szovjetunió területén. Baskíriában kezdte antropológiai felmérése munkáját, majd Almatiban a Kazak Akadémia ülésén Szeitbek Nurhanov torgaji származású nyelvész felhívta figyelmét a torgaji **madiar** (magyar) törzsre.

Tóth Tibor eljutott a külföldiek elől elzárt területre, de nem fényképezhetett.

„Magyarországon felfedezését nem vették figyelembe még az után sem, hogy 1968-ban Üzbekisztánban, a Kaska-Darja folyó mentén kipcsak magyarok között végzett méréseket.” (Benkő 2007, 18) Itthon **közöny** és **értetlenség** fogadta. 1991-ben halt meg.

Megkezdett munkáját **Benkő Mihály** történész és **dr. Bíró András Zsolt** antropológus folytatta a SZU felbomlása után.

„Északnyugat-Kazahsztánban a Torgaj-kapunak nevezett mocsaras-szikes síkságon élnek az argün-magyarok. Északkeleten, az Irtis bal partján, az orosz-kazah határvidéken, de már Nyugat-Szibéria területén, Omszktól délre, mintegy 150 kilométerre van a magyar-kipcsakok egykori központi szállásterülete.” Benkő 2007, 13)

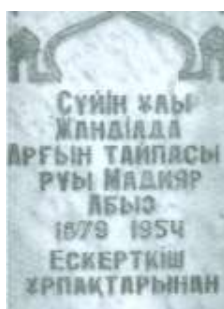
Itt leltek új hazára, szállásterületre a Magna Hungária megsemmisülése után megmaradt magyar törzsek, beolvadva a kipszak kazakságba úgy, hogy etnikai tudatukat népvükkel együtt máig megtartották, de nyelvüket a kötelező nemzetségen kívüli házasságok miatt elvesztették.

„2006 szeptemberében Bíró András antropológus, a Természettudományi Múzeum Embertani Tárának tudományos munkatársa Orazak Ismagulov antropológus akadémikus támogatásával, tudományos expedíciót szervezett a Torgaj-vidékre, ahol folytatta az Embertani Tár egykori igazgatójának: Tóth Tibornak a munkáját. Bíró András Y-kromoszóma vizsgálatot végzett 110 argün-magyar férfinn.” (Benkő, 2007, 19)

Benkő Mihály 2002-ben több sírfeliratot lefényképezett. Ezekből idézek:

Az alábbi sírfelirat az Abüz nemzetség qmisigi temetőjéből. (Bíró András felvétele.)

A sírokon cirill betűkkel МАДЪЯР-nak (magyjarnak), МАДИЯР-nak (magyjarnak), МАДИОР-nak (madiornak), МАДИАР-nak (madiarnak) írt feliratokat Benkő szerint „magyar”-nak ejtik.

A kazak nyelvben (mint a török nyelvekben) 'gy' fonéma nincs! — csak lágy 'g', amit a 'j'-hez hasonló hangon ejtenek. Ha ejtenek. S ez bizonyítja, hogy a kazak törzsekhez nem lehet közük! A „gy” fonémát a Д (d) betű után írt lágyító jellel: Ъ, vagy lágyító szerepet betöltő И (i) magánhangzóval jelölték. Ahogy nyelvünkben is a 'd' hang lágyulásával is létrejött a 'gy' hang.

Erről Benkő Mihály és Bíró András Zsolt is a helyszínen meggyőződtek!

Bíráljuk, **Baski Imre** (tudtommal) *nem kereste fel személyesen* a helyszíneket. **Tanulmánya címe:** „A kazak *madijar* nemzetségnév és a magyar népnév állítólagos közös eredetéről” (Nyelvtudományi Közlemények 107. 95–130.)

„A szerző azzal érvel, hogy az orosz tudós körökben régóta kedvelt hipotézis alapján a magyar, a magyarság etnikai nevét hamis módon azonosítják a kazah madiyar klánnévvvel. Egészen a közelmúltig senki sem készített alapos nyelvi (beleértve a komparatív onomasztikai) elemzést a madiyar névről.

Miután kritikai áttekintést adott az idézett hamis azonosítókról, a szerző folytatja a madiyar részletes etimológiáját, amely az arab-perzsa eredetű összetett antropónia (Madi [y] -yar) bizonyult. A cikk az Aldi-yar („Allah barátja / követője”) és Hudi-yar („Isten barátja”), Madi (y) -ar („Muhammad barátja / követője”). Az ilyen „relatív nevek” (vagy névviszonyok) erősen támogatják egymás etimológiájának a hitelességét. A forma és struktúra feltűnő hasonlósága mellett az ilyen „név-kapcsolatok” tagjai jelentős jelentőségűek is. Mindegyik kapcsolatban áll az iszlám vallással, ami figuratív értelemben olyan valaki, aki hú barát és az „Igaz hit” követője.

A sokoldalú elemzés eredményeképpen bebizonyosodott, hogy a kazah klánnevű madiyárnak nincs semmi köze a magyarhoz, a magyarok etimológiájához.” (**Baski Imre** angol nyelvű tanulmányának bevezetője, amit nyelvünkre fordítottam.)

— **Baski Imre nyelvi elemzését** az elmúlt években többször figyelmesen végiggondolva elolvastam. S amikor felszabadultam a sok nyelvi adatot és irodalmat bemutató bizonyítás *lenyűgöző* „nyűgje” alól, — több **kétérdős kérdés** kezdett megfogalmazódni bennem:

— **a./** Vajon — miért nem **ellenőrizte a helyszínen is Baski Imre:** — hogy a **kazakisztáni „madijarok”** — miért nevezik magukat **magyarnak**? Mert a török nyelvekben sincs ’gy’ fonéma, ezért — gondolom: — a kazakok „dzs”, esetleg orosz nyelvi hatásra „zs” hanggal ejtik a ’magyar’ népvét. A „**madiarok**” mégis, miért ’gy’ -hanggal ejtik a ’**magyar**’ népvétüket?

— **b./** **Miért csak ilyen kis létszámú népcsoportok** alkotnak a kazakok milliói között, és Üzbekisztánban a Kaska-Darja mentén is egy helyen „**madiár klánt**”? Amikor mindannyian szunnita iszlám hitűek.

— **c./** Vajon: „tudománypolitikai” felfogása készítette Baski Imrét véleménye megírására? — anélkül, hogy **helyszíni ellenőrzésekkel is megbizonyosodott volna** a „**hamis azonosítók**” állításainak hamisságáról? Arról, hogy miért mondják magukat **még mindig magyarnak**?

— **d.** Német Gyula kigyűjtésében a „**Ma’djar** (Ma’gyar), **Madjar** (Magyar)” népvétben egyértelmű adat, hogy a ’**Ma**’ (kínai: ló) szótőhöz ellátottságot jelölő **d > gy** képző járult, s ez egészült ki az **-er > -ar** (férfi) névpé képzővel. És ennek semmi köze sincs az „arab-perzsa eredetű összetett antropónia arab-perzsa **Madi** [y] **-yar**”-hoz, a „Muhammad barátja / követője” jelentésű szóhoz. Mert **nem „madi”** a szótő.

— **e./** A „**madijar**” sírfeliratok nem tudatják az elhunytak iszlám vallásosságát, mint amilyen feliratokat az alábbi törökországi temető sírkövein, vagy a békéscsabai Vasúti temetőben nyugvó **Kadri Ismail Dağ** (hibás) török nyelvű sírfeliratában is olvashatunk:

Ha pedig nincs a sírköveiken jelölve, — amint ezeken a török sírköveiken látjuk Muhammet/Mohamed nevé, — akkor hogy lehettek az elhunytak: „Muhammad barátjai, követői? Hiszen a kazakok és az üzbékek szunnita iszlám vallásúak.

— **Mind Muhammad/Mohamed követői...**

3.0 Hazánk településneveiben létező adatok

Hazánk helyneveiben és személyneveiben létező adatoknak különösen nagy a jelentőségük, mert rendszerük már az ómagyar korban lezárult, és jól mutatják a ’**ma > mo > me**’ szótövekhez a különböző képzők csatlakozását.

Korábbi tanulmányaimban már megállapítottam, hogy **népnevünk szótöve** a kínai: ’**ma**’ (ló), amely elhasonult változataival településneveinkben és személyneveinkben is jelen vannak a Kárpát-medencében.

Megyer törzsnevünk — **magyer > megyer** — hangrendi kiegyenlítődéssel jött létre, s ez a magas hangrendű „**me**” változat a szótöve az ismeretlen eredetűnek tartott ’**mén, ménes**’ szavunknak is **-ny, -n** képzőkkel. (TESz 2. 887.) S ez (szintén) vitathatatlanul bizonyítja önelnevezésünk szótövének a kínai ’**ma**’ (ló) szóval való azonosságát.

A kínai „***mā / ma:** / ma horse” (ló) (Bernhard Karlgren 1957, **No. 40**) neve a kínai nyelv hangtörténeti kutatásának újabb eredménye (és Dr. Bartos Huba szíves közlése) szerint a Kr. sz. körüli időben még ***mra** lehetett.

Ebből csak úgy lehetett ’**ma**’ a nyelvünkben, hogy **szókezdő helyzetben**. nyelvünk már akkor sem tűrte (jövényszavakban) a mássalhangzó torlódásokat. Ezért „**kihagyta**” a hangképzésben kevésbé il-

leszkedő mássalhangzót; vagy betoldott egy magánhangzót a két mássalhangzó közé; vagy hangátvétellel szüntette meg; stb.

Ez esetben feltehető, hogy a *mra 'r' pergőhangját nem ejtették, mert a szókezdő 'm' és 'r' pergőhang képzésének módja nagyon távol esik, nem alliterál egymással. (L. még pl.: „443. Prezne (Moson vm.): 1208/1359: Pezne; 1266/1269: Pezna” (Kenyhercz Róbert 2013, 87)

Településneveink egy része puszta személynevekből származik, s így összefüggés van a településnevek és még a mai személynevek között is. Mert nyilvánvaló tény: Amennyiben népnévünk szótöve a kínai 'ma' (ló) szó, — akkor nem csak népnévünkben létezett. Jelen kellett lenni **személy és településnevekben** is.

6.3 Néhány 'ma', 'mada' -tövű családnevünk és elhasonult változataik.

A kigyűjtött családnevek azért is különösen fontosak, mert **régmúltunk** olyan sajátosság adatai, amelyek helységneveinkben is jelen vannak, és vannak köztük olyan nevek is, amelyek szótövei népnévünk alanyi alkotói. Pl.: **Macs, Mády**, stb.

A felsorolt személyneveket még nem Fehértói Katalin 2004-ben megjelent „Árpád-kori személynév-tár 1000 – 1301” művéből, hanem az 1992. évi Budapesti Telefonkönyvből gyűjtöttem ki év végén, a két ünnep között.

A kigyűjtöttek szinte egyáltalán nem rendelkeznek etimológiával, mert közös 'ma' -alapszavú, vagy elhasonult változataik eredete eddig feltáratlan volt. Már az Árpád-korban is kevesen ismerhették jelentésüket, mert kikoptak az emlékezetből, s így jelentésük is a feledés homályába merült. Eredetük, jelentésük kutatásával (talán) senki nem foglalkozott.

Egy (kis) részüket hasonló hangzású névtípusokhoz sorolták. Vagy, ha talált Kiss Lajos egy hasonló hangzású cseh (vagy más szláv) nevet, *akkor abból vezeti le a helységnevet. Az ismeretlen eredetű helységnevekhez Kiss Lajos* csak annyit fűz hozzá, hogy: „*puszta személynévből keletkezett magyar névadással.*”

Az –i nélküli „puszta személynevek” kutatóink vitákban kialakult álláspontja szerint jobbágynevek, míg az –i-vel ellátottak jobbágy és nemesi nevek is lehetek.

Az –i helyhatározóval ellátott nevek is részben felsoroltam, mert előzményük többnyire olyan „puszta személynév”, ami csak –i helyhatározóval fordul elő. A meghagyottaknak és a „puszta személyneveknek” zárójelben közlöm Fehértói Katalin által megállapított első előfordulásuk évszámát, amennyiben léteznek.

Macs	ma + cs képző
Macsi	ma +cs képző +i helyh. rag (1440)
Macsicza	ma +cs képző +i hh. + cza halmozott kics. képző
Mácsány	ma > má +cs +ány képző
Macsek	ma + csek halmozott kicsinyítő képző
Macsár	ma +cs képző, + ar > ár (utótag)
Macher (Macser)	ma +cs képző + er (utótag)
Madzsar	ma +cs képző + er (utótag) > madzser > madzsar > (magyar) népnév
Macsadi	ma +csa halmozott kicsinyítő képző +d kép. +i hh.
Mácsai	ma > má + csa halmozott kicsinyítő képző +i hh. (1466)
Macsek	ma + csek halmozott kicsinyítő képző
Macsó	ma + csa > cso halmozott kicsinyítő képző
Makó	ma + cso > h. k. képző, cso > ko (L.: macharia > Makarya)
Macsotay	ma, +csa > cso + (da >) ta h. kics. k. +i hhat.
Mócsy	ma > mo +cs képző, +i hh. (1466)
Mócsa	ma > mo, + csa halmozott kics. k.
Mocsány	ma > mo +cs + án > ány kép.
Mocsán	ma > mo +cs +ány ~ án kép.
Makay	ma + csa > ka + i hh.
Makács	ma + ka > ká + cs képző
Makádi	ma + csa > ka > ká + d + i hh.
Makar	ma +csa > ka +r képző (?)

Makocsi	ma + <i>cs</i> > <i>k</i> + <i>o</i> + <i>cs</i> kics. k. + <i>i</i> hh.
Makonyi	ma + <i>csa</i> > <i>ka</i> > <i>ko</i> + <i>ny</i> képző, + <i>i</i> hh.
Makovetz	L.: makó + <i>vetz</i> (délszlav.) képző
Makor	L.: mako + <i>r</i> mn. képző (!)
Mády	ma ~ má + <i>d</i> ellátottságot jelölő (és hn.) képző + <i>i</i> hh.
Máder	ma ~ má + <i>d</i> ellátottságot jelölő kép. + <i>er</i> utótag (L.: magyar)
Moder	ma > mo + <i>d</i> ellátottságot jelölő kép. + <i>er</i> utótag (L.: magyar)
Madler	ma + <i>d</i> , + <i>ler</i> türk tbsz.
Madlovits	ma + <i>d</i> , + <i>lov</i> + <i>its</i> (ics).
Matos	ma + <i>d</i> > <i>t</i> + <i>os</i> mn. képző (!!!) (1460)
Matty	ma + <i>d</i> > <i>t</i> > <i>ty</i> elhasonulás
Mata	ma + <i>da</i> > <i>ta</i> (<i>d</i> > <i>t</i>) (1506)
Maták	ma + <i>da</i> > <i>ta</i> > <i>tá</i> , + <i>k</i> (kics.?, vagy szlovák -k?) képző
Madacsai	ma + <i>da</i> + <i>csa</i> + <i>i</i> hh.
Madacska	ma + <i>da</i> + <i>cs</i> + <i>ka</i> (<i>ka</i>) kicsinyítő-becéző k.
Maday	ma + <i>da</i> + <i>i</i> hh.
Madas	ma + <i>da</i> + <i>s</i> mn. képző
Madách	ma + <i>da</i> > <i>dá</i> , + <i>ch</i> (<i>cs</i>) képző (1487)
Madák	ma, + <i>da</i> > <i>dá</i> + <i>k</i> kicsinyítő
Madocs	ma + <i>da</i> > <i>do</i> + <i>cs</i> képző
Madocsai	ma + <i>da</i> > <i>do</i> + <i>csa</i> + <i>i</i> hh.
Mados	ma + <i>d</i> + <i>os</i> > <i>d</i> ellátottságot jelölő + <i>os</i> mn. képző
Madovi	ma + <i>d</i> + <i>blg.</i> -szláv - <i>ov</i> + <i>i</i> hh.
Madray	ma + <i>d</i> + <i>ra</i> hh. + <i>i</i> hh.
Mod	ma > mo + <i>d</i> ellátottságot jelölő képző
Mott	ma > mo + <i>d</i> > <i>t</i> elhasonulás
Motyán	ma > mo + <i>d</i> > <i>t</i> > <i>ty</i> + <i>án</i> képző
Modai	ma > mo + <i>da</i> + <i>i</i> hh.
Moder	ma > mo + <i>d</i> + <i>er</i> utótag képző (L.: magyar)
Medán	ma > me + <i>d</i> + <i>án</i> képző
Mede	ma > me + <i>da</i> > <i>de</i> kics. k
Medek	ma > me + <i>da</i> > <i>de</i> + <i>k</i> képző
Méder	ma > me > <i>mé</i> + <i>d</i> képző + <i>er</i> utótag
Medéry	ma > me + <i>d</i> képző + <i>er</i> ~ <i>ér</i> képző + <i>i</i> hh.
Medák	ma > me + <i>d</i> képző + <i>ák</i> halmozott mn. képző

A hangzóváltozások és elhasonulások rendszere

A vizsgálatba vont szavak (szótövek) bővítményei szerint: török a *-lar* *-ler* tbsz. végződés; szláv a *-sev*, *-szky*, *-vetz*, *-vits* végződés.

Szabályosak a hasonló hangképzésen alapuló hangváltozások:

ma ~ **má** + **cs** = macs ~ mács; *a* > *o* = mocs

ma ~ **má** + **csa** = macsa > mácsa; *csa* > *ka* = macsa > maka; *a* > *o* = macsó, *cs* > *k* = makó

macsa, *a* > *o* = mocsá, *cs* > *k* = moka

ma ~ **má** + **d** = mad ~ mád; *d* > *t* = mad > mat; *a* > *o* = mod, *d* > *t* = mod > mot, *t* > *ty* = moty > mogy

ma > **má** + **da** = ma + da, = mada ~ máda; *a* > *o* = mada > madó; *d* > *t* mada > mata ~ máta, *a* > *o* mató.

Az idézett nevek általam levezetett etimológiáját lehet vitatni, de nemlétezőnek tekinteni: nem.

6.4 A 'ma' és 'mada' tövű helységneveink, és elhasonult változataik a Kárpát-medencében

Az idézett településnevek kigyűjtését Kiss Lajos hézagpótló könyve segítségével végeztem. Először minden esetben Kiss Lajos etimológiájából idézek, majd kifejtem (eltérő) véleményem, mivel az általa megadott helynevek etimológiája nem minden esetben talált egyetértésemre.

A helységnevek egy részét Kiss Lajos is bizonytalan etimológiájúnak tartja, más neveket pedig különböző szláv nevekkal azonosít,

A településnevek névanyagból megállapíthatjuk, hogy sincs annyi szláv eredetű helynevünk, mint amennyit annak véltek (vélnék) névtörténeti kutatóink. Könnyen tévútra visz bennünket, ha csak a cseh, vagy más szláv névhasznosság alapján etimologizálunk, mélyebbre hatoló történeti, történelmi összehasonlító (összefüggések) vizsgálata nélkül.

A helységnevek szócikkeiből csak a szükséges számú, az összehasonlító etimológiához feltétlenül szükséges terjedelemben idézek.

1. „Nyírmada

’helység Szabolcs-Szatmár megyében Vásárosnaménytől délnyugatra’ [1882: *Nyír – Mada*: Juhos: Hnt. 239, de l. 1296: *Mada*: ÁÚO. 10: 266 is]. A *Mada* helynév pusztá szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: 1202-3 k./15. sz.: *Mada* szn. (Sztp. KritJ. l: 62); 1211: *Mada* szn. (PRT. 10: 513): 1213/1550: *Mada* szn. (Vár.Reg. 257.). Az alapjául szolgáló szn. etimológiája bizonytalan. A tájra utaló *Nyír*- előtag arra szolgál, hogy a község lakosságától még ma is megkülönböztetett *Kis*- és *Nagymada*-nak közös, összefoglaló neve legyen.” (Csánki 1: 520; Melich; MNy. 15: 3; Maksai 169; Berrár: MNy. 47: 200; Mező: Bakt. 83; SzabSzatm. 91.) — Vö. Mada”

— A *Mada* > *Máda* > *Máta* személy és helyneveket a kínai *mǎdāo* (*mada* > *máta* = lovasság szablyája) szóösszevonással tartom azonosnak, mivel két összetevője, a *má* (ló) és a *da* > *ta* (tőr, kard) külön-külön is jelen vannak személy és helységnevekben hazánk területén, a Kárpát-medencében. A szóvégi *o* félhangzó már az átvétel folyamán „lekophatott”, s így *Máda* > *Máta*, *Mada* > *Mado* és egyéb, *-cs* és *-csa* kicsinyítő képzős változatokkal találhatók személynev anyagunkban.

2. „Máda

Erdélyben Dévától (Deva) északkeletre; *Mada*’ [1407: *Mada*: Csánki 5: 109]. Pusztá szn.-ből keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynévhez l. *Nyírmada* szócikkét. — A rom. *Mada* ’Máda’ a magyarból való. (Csánki 5: 109; Suicu 1: 372.) — Vö.: *Nyírmada*.

Madačka l. *Madácsi*

Madács l. *Madácsi*

Madácsfalva l. *Madocsán*

Madácsföldre l. *Madocsán*

Madácsháza l. *Madocsán*”

3. „Madácsi

’helység Szlovákiában Losonctól (Lučenec) nyugat-északnyugatra; *Madačka*’ [1906: *Madácsi*: Hnt. 1907. 634 (az évszámhoz l. Hnt. 1944. 655), de l. 1460: *Madarzka* (ꞓ: *Madaczka*): Csánki 1: 116 is]. Az elsődleges *Madács* hn. Pusztá szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö: 1250/1353/18. sz.: *Modacs* szn. (Fejér: CD. 4/1: 60); 1278: *Madach* szn. (RDES. 1: 421); 1391: *Madach* szn. (Ómolv. 227). Az alapjául szolgáló szn. a m. *Mod* [1211: PRT. 10: 507], *Mada* (l. *Nyírmada* a.) szn.-nek lehet a kicsinyítő-becéző funkciójú *-cs* képzős származéka. De l. szb.-hv. *Medač* szn. (Grković: RIS. 129), csn. (LPH. 414) is. A hn. idővel *-ka* képzőbokkal bővült, majd a *Madácska* névalak helyébe hatósági úton a *Madácsi* névalak került. — A szlk. *Madačka* ’Madácsi’ a magyarból való. (Csánki 1: 103, 116; Melich: MNy. 15: 1, 29: 84; Stanislav: Slov-Juh. 2: 326; Majtán 268; VSOS. 2: 209; Mező: HivHn. 175.) — Vö. *Madocsán*.”

4. „Madocsán

’település Szlovákiában Liptóteleplá (Liptovská Teplá) belterületétől északra; *Madočany*’ [1503: *Madaczan*: VSOS 2: 169, de l. 1391: *Madachfalua*: Kázmér: Falu 222 és 1390: *Madačhfelde*: VSOS 2: 169, *Madachháza*: ZsigmOkl. 1: 188 is]. Az elsődleges *Madácsháza*, *Madácsföldre*, *Madácsfalva* hn. a m. *Madács* (l. *Madácsi* a.) szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott *ház*, *föld*, *falu* fn.-nek az összetétele. A magyar névadással párhuzamosan a szlovákban *Madočany* [többes sz.] hn. keletkezett, s ez idővel a magyarban is felülkerekedett *Madocsán*-ként. (Melich: MNy. 15: 3; Kázmér: Falu 222; Majtán 414; VSOS. 2: 169; Mező: HivHn. 168.) — Vö. *Madácsi*”

— Az 1503. évi *Madaczan* feljegyzés arról tanúskodik, hogy a település már (környezetével együtt) elszlávósodott.

5. „Madocsa

’helység Tolna megyében Pakstól északkeletre’ [1109: *Modocea*: OMOLv. 17]. Pusztasz. -ból, mégpedig a m. R. *Mod* [1211: PRT. 10: 507] szn. származékából keletkezett; vö. 1138/1329: *Madafa* szn. (MNY. 32: 56). Csánki 3: 439; Melich: MNY. 15: 4, 35: 144; Virágh: MnhEr. 60; Pais: MNY. 31: 100, MNYTK. 50. sz. 13; Stanislav: SlovJuh. 326; Gyórfy 1: 340.]”

— Madocsa név a Mada > Madó -*csa* kicsinyítő képzős változata.

6. „Máta

’Hortobágyhoz tartozó település’ [1219/1550: *Mata*: VárReg. 110.]. Pusztasz. -ból keletkezett magyar névadással; vö.: 1229/1550: *Matha* szn. (VárReg. 360.). Az alapjául szolgáló szn. a m. *Máté* dzn. családjába tartozik. (Csánki 1: 520; Sági: MNY. 10: 223; Varga: Bec. 76.) Máté l. Mátészalka, Szentmáté.”

— Nem értünk egyet a *Mata* — ’Máté’ névazonosítással, mivel a Máté személynevet rendre másképp írták a Kiss L. által megadott forrásokban is: (Mátészalka) 1268/1365: *Mathei*; 1354: *Mathe*; 1211: *Matey*. Vagy: (Szentmáté) 1622: *Mathe*; 1237-40: *Mate*; 1391: *Mathe*. (Mateóc) 1354: *Mathefalua*. A forrásadatokban a Máté név végződése mindig szóvégi *e*, nem *a*. A névazonosítás nem helytálló. A *Máta* a *Mada* *d* > *t* hangváltozással létrejött változata.

7. „Mád

’helység Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Szerencstől északkeletre’ [1255/16. sz.: *Mad*: ÁÚO. 7: 406; 1332-7: *Mad*, *Maad*: Csánki 1: 356]. Pusztasz. -ból keletkezett magyar névadással; vö.: 1211: *Mod* szn. (PRT. 10: 512); 1213/1550: *Modu* szn. (VárReg. 375.). Az alapjául szolgáló szn. talán a m. *Madaras* ~ R. *Modoros* (>: *madár*) szn. -nek a rövidüléssel becéző alakja. (Melich MNY. 15: 3; Qu.: MNY 17: 121; Terestyényi: MNYTK. 59. Sz 26; Stanislav: SlovJuh. 2: 325; ComZempl. 112.) — Vö.: Nagymad.”

— Nincs köze a *madár* szavunkhoz! A *mă* > *má* — *d* -képzős, (lóval) ellátottságot jelölő, vagy -*d* helynévképzős alakja.

8. „Nagymad

’Albárhoz (Dolný Bar) tartozó szlovákiai település a Csallóközben Dunaszerdahelytől (Dunajská Streda) délkeletre; Mad’ [1260: *Nagmod*: VSOS. 1: 340, de l. 1254-5: *Mod*: uo. is]. A *Mad* hn. Pusztasz. -ból keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn. -hez l. *Mád* szócikkét. A *Nagy* előtag a R. *Kismad* [1299: *Kysmod*: VSOS. 1: 340] előtagjával van korrelációban. — A szlk. *Mad* ’Nagymad’ a magyarból való. (Makkai: Száz 81: 133; Majtán 49; VSOS. 1: 340.) — Vö.: Mád. Nagymada l. Nyírmada”

— Nincs köze *madár* szavunkhoz! A *ma* — *d* -képzős alakja.

9. „Macs

’település Debrecen központi belterületétől nyugatra’ [1219/1550: ? *Mochy* VárReg. 11.; 1282: *Moch*: Gyórfy 1: 640]. Pusztasz. -ból keletkezett magyar névadással; vö.: 1211: *Mocchi* szn. (PRT. 10: 505), *Mochy* szn. (PRT. 10: 514). Az alapjául szolgáló szn. talán a szlávából magyarítható; vö.: cseh R. *Mač* szn. (Svoboda: SOJ. 138); le. *Macz* szn. (SISNO. 3: 351). (Csánki 1: 615; Zoltai: Tel. 42; Kniezsa: AECO. 1: 117, MSzlKcsn. 25; Stanislav: SlovJuh. 2: 324; Gyórfy 1: 640; Lévai: MúzKur. 4/7. Sz. 4, 28, 30.) — Vö.: Mocs.”

— Nincs köze a „szlávához”. A *ma* > *mo* -*cs* -képzős alakja.

10. „Dunamocs

’helység Szlovákiában Komáromtól (Komárno) keletre; Moča ’ [1888: *Dunamócs*: Majtán: 274, de l. 1208: *Moch*: CDS. 1: 115 is]. A *Mocs* hn. Pusztasz. -ból keletkezett magyar névadással; vö.: 1214/1550: *Moch* szn. (VárReg. 323.) A *Duna* előtag a folyam mellékére utal. — A hatósági úton megállapított szlk. *Moča* ’Dunamocs’ tudatos szlovákosítás eredménye. (Stanislav: SlovJuh. 2: 346; Majtán 274; VSOS. 2: 260; Gyórfy 3: 441.)”

— A *ma* > *mo* -*cs* -képzős változata.

11. „Mocs

romániai helység Erdélyben Kolozsvártól (Cluj-Napoca) keletre; Mociu' [1319: *Mooch*: Györffy 3: 364]. Pusztaszn.-ből keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn.-hez l. *Macs* szócikkét. — A rom. *Mociu* 'Mocs' a magyarból való (Csánki 5: 384; Kniezsa: *MagyRom.* 1: 229; Suciú 1: 403; Györffy 3: 364.) — Vö.: Dunamocs, Macs."

12. „Mocsa

'helység Komárom megyében Tatától nyugat-északnyugatra' [1237-40: *Macha*: PRT. 1: 777]. Pusztaszn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: 1208/1359: *Mocha* szn. (UrkBurg. 1: 53); 1272: *Mocha* szn. (Sopron 1: 34). De nem zárható ki annak a lehetősége sem, hogy a m. *Mocsa* hn. előzménye szláv hn. volt; vö.: szb.-hv. *Moča* hn. (HASz. 6: 876); or. *Mocha* hn. (WbRussGn. 3: 327). (Csánki 3: 508; MVV. Komárom vm. 96; Stanislav: *SlovJuh.* 2: 346; Bezljaj 2: 28; Györffy 3: 441.) Mocsár l. Kövesmocsár, Nyáradkelecsény"

— Nincs köze a szláv 'mocsár' névhez! — vagy az orosz Моча (vizelet) helynévhez. A Kövesmocsár: „1388 *Mochar*”. Nyáradkelecsény: „1335 *Mochar*”. Valamint Mocsármány: „1382 *Mocharmal*” „1431: *Mocharosmal*”. Minden „mocsár” -r végződésű! A Mocsa a *ma > mo a > o* hangzóváltozású -csa képzős alakja.

13. „Galgamácsa

'helység Pest megyében Gödöllőtől észak-északkeletre' [1900: *Galgamácsa*: Hnt. 1907. 324 (az évszámhoz l. Hnt 1944. 655) de l. 1371: *Macha*: GalgaIF. 42 és PestReg. 247 is]. A *Mácsa* hn. pusztaszn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: 1237: *Macha* szn. (ÁUO. 7: 47); 1257: *Macha* szn. (Sztj. KritJ. 1: 353). A megkülönböztető szerepű Galga- előtag a Galga mellékére utal. (Csánki 1: 31; MVV. Pest-P.-S.-K. vm. 1: 68; Kniezsa: *MagyRom.* 1: 191; Stanislav: *SlovJuh.* 2: 325; Bezljaj 2: 6; Mező: Száz. 116: 598.) — Vö.: Mácsa, Máslak."

— A Mácsa a *ma* -nak -csa képzős alakja.

14. „Mácsa

'Romániai helység az Alföld szélén Aradtól északra; Macea' [1380: *Macha*: *MagyRom.* 1: 191]. Pusztaszn.-ből keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló szn.-hez l. *Galgamácsa* szócikkét. — A rom. *Macea* 'Mácsa' a magyarból való. Csánki 1: 739; Kniezsa: *MagyRom.* 1: 191; űuciú 1: 372.) — Vö.: Galgamácsa."

15. „Máslak

'romániai helység Lippától (Lipova) délnyugatra; Maşloc' [1326/1349: *Machalaka*: Györffy 1: 181]. Az elsődleges *Mácsalaka* névváltozat a *Mácsa* szn.-nek és a birtokos személyraggal ellátott *lak* 'lakóhely, otthon' fn.-nek az összetétele. A *Mácsa* személynévhez l. *Galgamácsa* szócikkét. — A rom. *Maşloc* 'Máslak' a magyarból való. (Csánki 1: 765; Kniezsa: *MagyRom.* 1: 288; Györffy 1: 181; Suciú 1: 381.) — Vö. Abaújlak, Galgamácsa."

16. „Matty

'helység Baranya megyében Siklóstól dél-délnyugatra' [1355: *Moch*: Csánki 2: 508]. Pusztaszn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: 1211: *Mot* szn. (PRT. 10: 507), *Mod* szn. (uo.), 1299/1550: *Mogy* szn. (VárReg. 360.). (Csánki 2: 508; Varga: Bec. 76.)

Mattyasóc l. Alsómattyasóc"

— *Véleményem jelentősen eltér!* — mert a Matty-nak **semmi köze** a Mattyasóc, Alsómattyasóc névhez. — **Mert 1355: Moch > Matty!** A *Mattyasocz* 1412-ben: *Mathiassfalwa*, amely (1211: *Matias*) a Mátyás személynévvel azonos. — **De köze van** a *Moch*hoz, *Mothoz*, *Modhoz*, *Mogyhoz*. A **Matty** a Mocs ~ Mod > Mogy > Mot > Moty > Maty — cs ~ d > ty > gy hangváltozású, alakja. A Matty településnév jelentősége abban van, hogy Kiss Lajos is (*talán*) észrevette az általa felsorolt 'ma'-töví névváltozatok etimológiai összefüggését. Ez rámutat arra is, hogy: a *Moch*-ból **Matty** hangváltozású alak nem szokott létrejönni. Csak *d > t > ty* hangváltozásokkal. De esetünkben mégis! Talán ismerték még a *Macs* > **Mocs** jelentését, s így a jelentés *Mocs* ~ **Macs** ismeretében változott meg a település neve *cs* > **ty** hangváltozással **Matty**-ra.

17. „Magy

'helység Szabolcs-Szatmár megyében Nyíregyházától keletre' [1319: *megh*: AnjouOkm. 1:

509; 1326: *Mogh*: SzabSzatm. 69]. Pusztasz. szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: 1188: *Mogy* szn. (MonString. 1: 137); 1202-3 k./15. sz.: *Mogy* szn. (Sztpt. KritJ. 1: 63). (Csánki 1: 520; Moór: Westung. 91; Stanislav: SlovJuh. 2: 327; Mező: Bakt. 50; TESz. 2: 811 *mag* a.; SzabSzatm. 69.) — Vö.: **Mátyfalva, Nagyfalva.**”

— A *megh* (**megy**) a mély hangrendű **magy** > **mogy** magas hangrendű változata.

18. „Mátyfalva

’Szőlősvégardóhoz (Podviniogradov) csatolt helység Kárpát-Ukrajnában Nagyszőlőstől (Vinogradov) nyugat-délnyugatra; Matyjevo’ [1326: *Magfolva*: Szabó: Ugocsa m. 409]. A *Magy* szn.-nek és a birtokos személyranggal ellátott falu fn.-nek az összetétele A *Magy* szn.-hez l. a Szabolcs-Szatmár megyei *Magy* szócikkét. — Az ukr. *Mamiee* ’Mátyfalva’ névalakot hatósági úton állapították meg. (Csánki 1: 434; Szabó: Ugocsa m. 409; Dezső: Oč. 261; ZakarpObl. 247; Kázmér: Falu 272.) — Vö.: Ágfalva, Magy.”

— A Mátyfalva névnek nincs köze a Mátyás (Matyey) névhez. 1326-ban *Magy* volt a neve, amely név a *Mac*s cs > gy, vagy *Mad* > *Magy* hangváltozású alakja. A *Magy* változatból további gy > ty hangváltozással lett *Maty* > *Máty*.

19. Macsó

’, egykori helység Észak-Szerbiában, amelyről a középkorban egy bánságot neveztek el’ [1256: *Mako*: Sztpt. KritJ. 1: 348]. Vö.: szb.-hv. *Máčva* (HASz. 6: 353) ’Macsó’. Etimológiája nincs tisztázva. A m. R. *Macho* szn. [1198: Urk Burg. 1: 133] nem feltétlenül kapcsolható vele össze. PallasLex. 11: 764; Skok: EtRj. 2: 346.) Vö.: Bélamácsó, Mácsóva.”

— Bizony, azonos vele! 1256-ban ’*Mako*’ volt, majd (ismét) ’*Macsó*’ néven említik. Ez volt az elsődleges neve. A ’*Mako*’ a *Mac*so > *Mako*, cs > k hangzótávolságú, elhasonult alakja. A *Macsó* a *Mac*sa a > o hangváltozású alakja.

20. Bélamácsó

’helység Szlovákiában Privigyétől (Prievizda) nyugatra; Mačov’ [1913: *Bélamácsó*: Hnt. 396, de 1. 1396: *Maczow*; VSOS. 2: 209 is]. A *Mácsó* hn. pusztasz. szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: 1198: *Macho* szn. (Urk Burg. 1: 33). Az alapjául szolgáló szn.-hez vö.: blg. *Máčo* szn. [>: *Mameŭ* ’Máté’] (Ilčev: RIB 326). A megkülönböztető szerepű *Béla*- előtag a régen *Béla-patak*-nak (l. *Bélapataka* a.) hívott Kis-Nyitra mellékével kapcsolatos. — A szlk. *Mačov* ’Bélamácsó’ a magyarból való. (Fügedi: Nyitra m. 51; Stanislav: Slov.Juh. 2: 325; Majtán 258; VSOS. 2: 209.) — Vö.: Bélapataka, Macsó, Mácsóva.”

— A felvidéki *Macho* etimológiának *sem*mi köze sincs a blg. *Máčo*, *Mameŭ* ’Máté’ személynévhez. A tatárjárás után szlávósodott el Vö.: 1198: *Macho*, 1396: *Maczow*; valamint: 1390: *Madachfelde*, 1503 *Madaczan* (Madocsán).

21. „Mácsó

’romániai helység Erdélyben Hátszegtől /Hateg) északra; Măceu’ [1263/1347: *Machou*: Csánki 5: 108]. Pusztasz. szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: *Macho* szn. (Urk Burg. 1: 33). — A rom. *Măceu* ’Mácsó’ a magyarból való. (Csánki 5: 108; Suicu 1: 382; Győrffy 3: 297.)”

22. „Mácsóva

’Helység Romániában Karánsebestől (Caransebes) észak-északnyugatra; Maciova’ [1394: *Machwa*: Csánki 2: 49]. Szláv eredetű; vö.: szb.-hv. *Mačevo* hn. (ImMesta. 1973. 244); le. *Maczewo* hn. (MagyRom. 1: 233). — A rom. *Maciova* ’Mácsóva’ ugyancsak a szlávóságból való. (Csánki 1: 49; Kniezsa: MagyRom. 1: 233; Suciú 1: 372.) — Vö.: Bélamácsó, Macsó.”

— Semmi köze a szlávósághoz. Szótó a *Mach* (Macs), amelyhez szláv *-wa* képző járult. A helynév már 1393-ban így lett feljegyezve. Valószínű, hogy a tatárjárás után szlávósodott el, és kapott *-wa* végződést, ami később *-owa* végződéssé alakult. A Maros völgyében teljesen elpusztították a magyar lakosságot.

23. „Nagymacséd

’helység Szlovákiában Szeredtől (Sered’) délnyugatra; Veľká Mača’ [1473: *Nagmached*:

VSOS. 3: 240, de 1326: *Mached*: AnjouOkm. 2: 250 is]. A *Macsed* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö.: 1138/1329: *Macidi* szn. (MNY. 32: 131); 1333: *Mochwd*-fiamihalfeulde szn. (Turul 3: 178). A *Nagy*- előtag *Kismacséd* [1412: *Kysmached*: VSOS. 2: 214] ’Malá Mača’ előtagjával van korrelációban. — Az 1948-ban hatósági úton megállapított *Velká Mača* ’Nagymacséd’ tudatos szlovákosítás eredménye. Majtán 256; VSOS. 2: 214, 3: 240.)”

— Szótó a *ma*, amelyhez *-cse* és *-d* képző járult.

Összefoglalás

Több korábbi tanulmányom rövid összefoglalásaként mutattam be az „uráli ősnyelvű ősnép” keleti és nyugati irányú szétvándorlását, életmódjuk életterének földrajzi övezetében. **Ősnépünk keleti irányú térfoglalásának folyamatát az ős-kínai szomszédságig.**

Köveztük a *hím és nőnemű jelölő fejszimbólumok* alkalmazását az ősuráli, **Irbít-parti sziklarajzoktól** keleti irányba, **az ős-kínai szomszédságig.** Bemutatva a **finnugor nyelvlánc nemjelölő szimbólumokkal felfedett történelmét!**

Mert más nyelvcsaládok népeinél ismeretlenek (!!) az uráli, hím és nőnemű jelölő fejszimbólumok! Így a török és mongol nyelvű népeknél is.

Használóik eljöttével (*elűzésével*) használatuk is megszűnt a korabeli kínai szomszédságban, a mai Mongólia területén és attól kissé még északra és keletre. Miként hiányzik a *Hung-fan filozófia ismerete is* a területüket elfoglaló **török és mongol nyelvű népek közmondásaiból. Amelyek nálunk még ma is jelen vannak Sajó (sófolyó)** neveinkben és közmondásainkban is, mint pl.: „Fából vaskarika!” — Bár senki nem tudja közmondásunknak a Hung-fanból (Nagy Szabályból) származó eredetét. Amelyben az elemek: **nem hatolnak egymásba, és nem is keverednek.**”

A *koraavar és a székely írás* kínai piktogram/ideogramma előzményeit, a **felírtos kő és csontrajzokon**, valamint a **hunok, koraavarok és Árpád-népe régészeti leletein** találtam meg adatokként. Miként népnevük is a kínai *mra > **ma**’ (ló) jelentésű szóból származik –č (cs) főnévképzővel és –d ellátottságot jelölő képzővel, és az –er > –ar (férfi > nép) utótaggal.

Amelyek: –č (cs) > **dž** (dzs) > **d’** (gy), valamint a –d > **d’** (gy) képzőkkel népnevünk **mad’ (magy)** előtagját adják. A ’**magy**’ előtaghoz az ’-er’ (férfi, ember) *utótag* tapadt, amelyek együtt ’**lovas férfi, lovas ember**’ jelentést adnak. Amely népnévvé alakult.

A ’**magyeri**’-ből *kétirányú hangrendi kiegyenlítődéssel* ’**magyar**’ és ’**megyer**’ szavunk keletkezett, amely utóbbi magas hangrendű ’**me**’ szótóval ’-ň’ (-ny) és ’-n’ főnévképzővel (az ismeretlen eredetűnek tartott) ’**mény** > **mén**’, és ’**ménes (ló)**’ szavunkat képeztük. Miként **ma-kacs** (lókacs) szavunkat is.

— Az pedig, hogy mindezek *a vizsgált adatcsoportok történelmünk részévé lettek*, egy igen korai, (ősi) kapcsolatrendszer kultúrájának létrejöttét kell **látva megállapítanunk**, egy **ős-uráli nyelvű és kultúrájú** pásztornép, és az **ős-kínai földművelő** népesség között.

Jegyzetek (a könyvemben (2008) megjelölt jegyzetszámokkal.)

- (77) Tókei Ferenc: *Kínai filozófia Ókor*. Első kötet Akadémiai Kiadó, Bp. 1962.
- (92) Attila és hunjai, Szerkesztette: Németh Gyula, Magyar Szemle Társaság Budapest, 1940. Az Akadémiai Kiadó reprint sorozata Bp., 1986. 114. old.
- (113) A. P. Okladnyikov / A. I. Martinov: *Szibériai sziklarajzok* Corvina Kiadó
- (115) Novgorodova: *Mir petroglifov Mongolii* (1984) 48, 14. rajz.
- (116) Novgorodova 1984, 76, 25. rajz. Сравнительная таблица пиктограмм Китая с петроглифами Монголии и Алтая
- (117) Novgorodova 1984, 54-55, 17. és 18. kép.
- (118) Novgorodova 1984, 103, 42. kép.
- (119) Novgorodova 1984, 76, 25. kép.
- (120) „*tal* Zweig || dal” (AlttGramm) A rajzok „beszédess” képe alapján a ’táltos’ szó töveként — Pais után — lehetségesnek tartunk egy őtörök ’tal; faág, galy’ szót, miként a TESz által közölt etimológiát is. Pais Dezső szerint: „Egyébként figyelembe vehető, hogy az ujgurban a *tal* nemcsak ’Rute’, hanem ’ein junger Baum’ is (l. fentebb).” (Pais: A magyar ősvallás nyelvi emlékeiből 79.) Pais felteszi, hogy „a *tal* ’ág, vessző’ névszó meg a *tal* ’üt’ ige a nomen-verbum viszonyában állnak egymással.” (Pais 79.) A *tal* ige egykori létét nem tudja bizonyítani. „Hogy: „az ’ág’

jelentésű szók a jelzett 'üt' jelentésű *but* igének a származékai, vagy hogy az 'üt' jelentésű *but* ige mellett volt egy vele etimológiailag összefüggő 'ág' jelentésű *but* névszó is." (Pais 78.) Meg kell jegyeznünk, hogy a feltevések még nem bizonyítékok. Végül a *táltos* szó jelentéséről: „Eképpen aztán ilyen jelentéseiket vehetjük fel: 'ütő, verő' — 'ütött, vert' vagy 'kábultra, ájultra ütött, vert.' * Török nyelvi oldalról idáig juthattunk el." (Pais 85.) A TESz szerint: „Származék-szó: *tált-* alapszava ősi örökség az ugor korból; vö.: vog. *tült, tülten, tültne* ? 'könnyűszerrel, egyszerűen' ” Továbbá: „osztj. É. *tolten*: *χar χota toltna tōtem* 'térre varázsol engem (tkp. varázslattól vitetem)' (ONGy. 171), *toltn, tolten* 'varázserővel' (OH. 1:138, 158, 444, 468), *toltn* 'óriás (tkp. varázsló)' (i.m. 208), Vj. *toltn* 'láz', Kaz. *toltn* 'segítség, enyhítés csillapítás (betegségnél, szegénységben)' Az ugor alapalak * *tultz*, az eredeti jelentése a vogulban és a magyarban megőrzött 'varázserő, varázslat' lehetett. — A magyar szó *-s* eleme denominális melléknév-képző; a *tálto-s* eredeti jelentése tehát 'varázslatos, varázserővel rendelkező' volt." Továbbá: „— Egy török * *tal* 'üt' ige-tövből való magyarázata — a tényleges szó kimutathatatlansága, valamint jelentéstani okok miatt — nem valószínű. A *tanít, tanul* alapszavából való levezetése és másféle török származtatása szintén téves." (TESz) Novgorodova, 1984, 112, 49. kép.

- (122) Novgorodova 1984, 76, 25. kép.
 (123) Novgorodova 1984, 112, 49. kép.
 (125) Novgorodova 1984, 116, 53. kép.
 (126) Novgorodova 1984, fénykép: Кочевье Бичигтын-ам
 (127) Dorzs - Novgorodova: Petroglifü Mongolii 1975, 224-227
 (128) Novgorodova 1975, 119, 56. kép. Тамги хуннского времени. Цагаан-гол
 (129) Okladnyikov, A. П.: „Писаницы реки Олёммы и Верхнего Принамира” 1976.
 (130) Okladnyikov 1976, 140, 18. tábla, I/10-11. rajz.
 (131) Okladnyikov 1976, 156, 34. tábla, III/3. rajz.
 (132) Okladnyikov 1976, 132, 10. tábla.
 (133) Okladnyikov 1976, 168, 46. tábla 5. rajz.
 (134) Okladnyikov 1976, 134, 3-10. rajz.
 (135) Okladnyikov 1976, 184, 62. tábla.
 (137) Okladnyikov 1976, 187, 65. tábla, 3-4-5. rajz.
 (138) Okladnyikov 1976, 172, 50. tábla, 16. és 19. rajz.
 (139) Okladnyikov 1976, 147, 25. tábla, 9. rajz.
 (140) Okladnyikov 1976, 180, 58. tábla, III/3. rajz.
 (141) Novgorodova 1984, 49, 15. kép.
 (142) Dorzs – Novgorodova 1975, 185, XXII. tábla.
 (143) Okladnyikov 1976, 159, 37. tábla, 1-3. kép.
 (144) Okladnyikov 1976, 138, 16. tábla, III/3. rajz.
 (145) Okladnyikov 1976, 132, 10. tábla, II. rajz.
 (157) „Main droite tenant... un baton (??) qui serait (soit pour battre, soit symbole phallique, soit sceptre), marque de pouvoir...FU: (1) Père, paternel. (2) Appellation des parents masculins d'une génération antérieure.”
 (179) A. P. Okladnyikov: Petroglifi Centralnűj Ázii 232-233.
 (180) Новгородова: Мир петрофилов Монголии 117. Рис. 54. Петроглифы хуннского времени. Завсар (Южные Гоби) и Цагаан-гол
 (296) Bóna 1993, 231 (kép: 100) „45. *Felajzott íjjal eltemetett hun vagy hun kori keleti harcok* Žaman-toĝaj korymy (Žaman-Togaj) 21. kurgán, SZU, Kazakisztan, čimkenti kerület. A korábbi korszakok sírjaiból álló kurgántemető kisméretű, 21. kurgánjának szélébe utólag beásott, alig 50 cm. Mélységben kezdődő, deszkával fedett aknasírban nyugvó erőteljes férfi halott mellől, együtt kerültek elő a hun kor fontos fegyverei. Koporsójára fektették a csontmerevítő, aszimmetrikus íjat. A bal csipő és láb mellé helyezték a 80 cm. hosszú, keresztvassal felszerelt kardot, amelynek csontból olyan faragott függesztőfüle volt, mint amilyen nefritből s Volga menti pokrovski Voshod-leletben talált hun díszkardon van (vö. 22/1. rajzunkat). A jobb comb mellett hosszú, egyélű rohamkés volt, míg a tegezre utaló különböző méretű, háromélű nyílcsúcsok a bal térdnél heverték egy csomóban. A hun leletekben nem ritka szőrcsipeszt, egy árat és egy kést

az övről lefüggő tarsoly tartalmazta. A bokákon a hun kori viseletre jellemző kerek csizmaszűcsatok egyszerű vas előképei kerültek elő. Érdekessége még a temetkezésnek a halott bal karjánál talált, bekarcolt szarvasfigurával díszített csontlemezt. A fej mögé tett bőséges élelem (báránycsontok, edények) és a lábához csuporban elhelyezett italmelléklet említésre méltó még. A temetkezést a publikáció a III—V. századra keltezi. A 14. katakombában nyugvó, kétélű hosszú karddal és kerek vascsatokkal felszerelt csontváz egyanebből az időből származik, valószínűleg a IV—V. századból, tehát az európai hunok elődei vagy kortársai voltak.”

(325) László Gyula 1990, 124

Irodalom

- Altheim, Franz; Hans-Wilhelm Haussig: *Die Hunnen in Osteuropa ein Forschungsbericht* Baden-Baden, Grimm, 1958.
- Annemarie von Gabain: *Alttürkische Grammatik*, Leipzig, Otto Harrasovitz 1950.
- Bai Shouyi – Yang Zhao – Fang Linggui–Gong Shuduo–Fhu Zhonggyu: *An Outline History of China*. Peking: Foreign Languages Press. 1982.
- Balogh Mátyás: *A xianbeiek sztyeppéi jelenléte és a Xiongnu Birodalom bukása TÁVOL-KELETI TANULMÁNYOK* 8. évfolyam 2016/2 Főszerkesztő: Hamar Imre
- Bárczi Géza: *A magyar nyelv életrajza*, Budapest, Gondolat 1975.
- Bárczi Géza: *A magyar nyelv múltja és jelenje*, Budapest, Gondolat 1980.
- Benkő Loránd főszerkesztő. Szerkesztők: Kiss Lajos, Papp László: *A Magyar Nyelv Történeti-etimológiai Szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó 1984.
- Чернецов, Валерий Николаевич: *Наскальные изображения Урала* (1964, 1971)
- Hoppál Mihály – Jankovics Marcell – Nagy András – Szemadám György: *Jelképtár*, Bp. Helikon Kiadó, 2010.
- Hoppál Mihály: *A szibériai sziklarajzok és a sámánizmus Népi kultúra – népi társadalom* M. T. A. NÉPRAJZI KUTATÓINTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE XVI. 1991. 139 – 152.
- Karlgren, Bernhard: *Grammata Serica Recensa*, Stockholm, 1957.
- Keightley, David N.: *Sources of Shang History: The Oracle-Bone Inscriptions of Bronze Age China*. University of California Press, Berkeley (1978).
- Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.
- Martti Räsänen: *VERSUCH EINES ETYMOLOGISCHEN WÖRTERBUCHS DER TÜRKSPRACHEN*, Helsinki, Soumalais-ugrilainen Seura 1969.
- Novgorodova, Eleonora Afanaszjevna: *Mir petroglifov Mongolii* Moszkva Nauka, 1984.
- Rácz Anita: *Régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata A Magyar Névtár Kiadványai* 9. Debrecen, 2005.
- Ryjik, Kyril: *L' idiot chinois, initiation élémentaire a la lecture intelligible des caracteres chinois* Paris Payot, 1980.
- Sándorfi György: *Korai helyneveink vizsgálata*, Miskolc, 1989.
- Szekeres István: *A székely és ótörök írás jeltörténete*, Budapest, Mundus Kiadó, 2008.
- Szekeres István: *A történeti összehasonlító jeltörténet módszerének írástörténeti műveletei az ótörök és székely írás kutatásában* Tanulmány, 2015.
- Szekeres István: *A székely írás három ábécéjének történeti összehasonlító összevetése* Tanulmány 2016-2017.
- Szekeres István: *Egyetemes írástörténeti áttekintés* Tanulmány, 2014.
- Szekeres István: *Árpád-kori templomok és a Kassai Kőtár szarkofágjainak piktogram feliratai a székely betűképzés folyamatában. A székely írás hitelesen adatolt történeti előzményei*. Tanulmány, 2016.
- Szekeres István: *A Hung-fan és az Ordoszi hun koronadisz tájoló ideogrammai* Tanulmány, 2016
- Szekeres István: *A teknős jelcsalád rendszerezése*, Tanulmány, 2018.
- Szekeres István: *Magyar, Megyer és mén szavunk történeti összehasonlító etimológiája* Tanulmány, 2018.
- Vásáry István Szerk.: Zimonyi István: *A régi Belső-Ázsia története* JATE Magyar Őstörténeti Kutatócsoport, Szeged, 1993.

